

Sammanträde med Barn- och ungdomsnämndens arbetsutskott

Tid: 2023-04-04, kl. 14:00-16:00

Plats: Bokö, Kungsgatan 9

Thomas Thim (M),
Ordförande

Karin Berg,
Sekreterare

Ärendelista

1. Budgetuppföljningar 2023, 2023.080 BUN
2. Regler för förskola, fritidshem och pedagogisk omsorg, 2023.128 BUN
3. Nyckeltal: Personal och arbetsmiljö, 2023.112 BUN
4. Lokalförsörjningsplan, 2023.116 BUN
5. Ramprogram förskola, 2023.114 BUN
6. Ramprogram skola, 2023.115 BUN
7. Uppföljning frånvaro, 2023.113 BUN

Budgetuppföljningar 2023

1

2023.080 BUN

Datum: 2023-04-03
Handläggare: Kristina Jakobsson
Direktnr: 0322-616348
Diariernr: 2023.080 BUN

Barn- och ungdomsnämnden

Budgetuppföljningar 2023

Ärendebeskrivning

Enligt Alingsås kommuns styrmodellens anvisningar ska löpande uppföljning av nämndens ekonomi göras månadsvis. Vid befarade avvikelser jämfört med budget ska handlingsprogram för en budgetbalans beslutas och rapportering ske till nämnd och kommunstyrelse.

Beredning

Det finns redan under årets första månader förändringar mellan köp av tjänster och övriga kostnader. Kostnadsminskningen är för köp av tjänster vilket består i att det är färre barn och elever hos fristående huvudmän jämfört med budgeterat. Kostnadsökningen är för övriga kostnader utifrån att förvaltningen ser ett ökat behov av lokalanpassningar även under år 2023. Ökad kostnad för lokalanpassning under året blir utifrån planerad markåtgärd för tillfällig förskola i Ingared.

Som helhet är verksamheterna i ekonomisk balans under årets första tre månader och enheterna har kommit olika långt med att få hållbarhet i ekonomin och arbete med att få en helhet för ekonomi, personal och verksamhet fortsätter.

Ekonomisk bedömning

Ingen ytterligare ekonomisk bedömning.

Förslag till beslut

Barn- och ungdomsnämnden godkänner budgetuppföljning 2023 per mars.

Beslutet ska skickas till

Klicka här för att fylla i vilka beslutet ska skickas till.

Helena Balte
Förvaltningschef

Kristina Jakobsson
Administrativ chef

Månadsuppföljning mars

Barn- och ungdomsnämnden

Drift

Belopp i tkr	Budget 2023	Prognos helår 2023	Avv. prognos/budget 2023
Verksamhetens intäkter	123 645	123 645	0
Personalkostnader	-618 799	-618 799	0
Lokalhyror	-138 000	-138 000	0
Köp av tjänster	-313 818	-310 738	3 080
Övriga kostnader	-19 657	-22 737	-3 080
Verksamhetens kostnader	-1 090 275	-1 090 275	0
Verksamhetens nettokostnader	-966 630	-966 630	0
Kommunbidrag	966 630	966 630	0
Finansnetto			0
Årets resultat	0	0	0

Inledande sammanfattning

Helårsprognosen per mars 2023 för det ekonomiska resultatet är beräknad som budgeterat resultat, det vill säga ett nollresultat.

Prognos

Det finns redan under årets första månader förändringar mellan köp av tjänster och övriga kostnader. Kostnadsminskningen är för köp av tjänster vilket består i att det är färre barn och elever hos fristående huvudmän jämfört med budgeterat. Kostnadsökningen är för övriga kostnader utifrån att förvaltningen ser ett ökat behov av lokalanpassningar även under år 2023. Ökad kostnad för lokalanpassning under året blir utifrån planerad markåtgärd för tillfällig förskola i Ingared.

Som helhet är verksamheterna i ekonomisk balans under årets första tre månader och enheterna har kommit olika långt med att få hållbarhet i ekonomin och arbete med att få en helhet för ekonomi, personal och verksamhet fortsätter.

Kommentarer per huvudverksamhet

Politisk +/- tkr

Ingen förväntad avvikelse.

Förskola - 900 tkr

Ökad kostnad för lokalanpassning under året blir utifrån planerad markåtgärd för tillfällig

förskola i Ingared. Viss del av ökad kostnad för verksamhet förskola möts av minskad kostnad för färre barn hos fristående huvudmän.

Pedagogisk omsorg +/-0 tkr

Ingen förväntad avvikelse.

Förskoleklass +/-0 tkr

Ingen förväntad avvikelse.

Grundskola + 700 tkr

Lägre kostnad på grund av färre elever hos fristående huvudman.

Grundsärskola +/-0 tkr

Ingen förväntad avvikelse.

Fritidshem + 200 tkr

Lägre kostnad på grund av färre barn i fritidshem hos fristående huvudman.

Kost- och lokalvård +/-0 tkr

Ingen förväntad avvikelse.

Option kostavtal +/-0 tkr

Ingen förväntad avvikelse.

Kostnader och intäkter per huvudverksamhet, tkr

Belopp i tkr	Budget 2023	Prognos helår 2023	Avv. prognos/ budget 2023
Kostnader			
Politisk verksamhet	-1 132	-1 132	0
Förskola	-362 959	-363 859	-900
Pedagogisk omsorg	-800	-800	0
Förskoleklass	-31 186	-31 186	0
Grundskola	-564 221	-563 521	700
Grundsärskola	-26 193	-26 193	0
Fritidshem	-97 719	-97 519	200
Kost och lokalvård	-1 065	-1 065	0
Option kostavtal	-5 000	-5 000	0
Summa	-1 090 275	-1 090 275	0
Intäkter			
Politisk verksamhet	0	0	0
Förskola	47 841	47 841	0
Pedagogisk omsorg	0	0	0
Förskoleklass	1 553	1 553	0
Grundskola	53 740	53 740	0
Grundsärskola	763	763	0
Fritidshem	18 684	18 684	0
Kost och lokalvård	1 065	1 065	0
Kommunbidrag	966 630	966 630	0
Summa	1 090 275	1 090 275	0
Resultat	0	0	0

Prognos antal barn och elever

Budgeterade barn och elever enligt tabell nedan är en sammanställning av kommunal och fristående verksamhet samt in- och utresande i och från annan kommun. Sammanställningen utger antalet Alingsåsare (folkbokförda barn och elever).

Det finns variationer i antalet barn och elever mellan fristående huvudmän och kommun som huvudman mot budgeterat. Barnen i förskola är färre mot planerat hos fristående huvudman medan antalet inte har ökat hos kommunala enheter. Elevantalet ökar mot planerat i de lägre skolåldrarna vilket även gör att barnantalet på fritidshem ökar.

Planeringsunderlag - barn och elever, antal

	budget 2023	prognos 2023	avvikelse 2023
Förskola	2 301	2 287	-14
Pedagogisk omsorg	13	10	-3
Förskoleklass	532	539	7
Grundskola åk 1–9	4 849	4 840	-9
Grundsärskola	44	44	0
Fritidshem	2 098	2 133	35

Regler för förskola,
fritidshem och pedagogisk
omsorg

2

2023.128 BUN

Datum: 2023-03-28
Handläggare: Pia Croona
Direktr:
Diariernr: 2023.128 BUN

Barn- och ungdomsnämnden

Regler för förskola, fritidshem och pedagogisk omsorg

Ärendebeskrivning

Lokala bestämmelser kring förskola, fritidshem och pedagogisk omsorg regleras i dokumentet "Barnomsorgsregler". Dokumentet revideras vid behov.

Förvaltningens yttrande

Förvaltningen föreslår en namnändring på dokumentet, samt justering av ordval i rubriker och brödtext för att anpassas till den terminologi som används i skolförfattningarna. Förslag till nytt namn för dokumentet är därför "Regler för förskola, fritidshem och pedagogisk omsorg". Ordet "barnomsorg" ersätts i rubriker och brödtext.

Förskolan har ett uppdrag att kompensera för skillnader i barns olika förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Barn- och ungdomsförvaltningen har konstaterat att barns språkliga förmåga behöver stärkas och att det är stora skillnader i barns språkliga förmåga när de börjar förskoleklass. Språket är avgörande för att lyckas i samtliga ämnen och därmed fullfölja sina studier. För vårdnadshavare som studerar eller förvärvsarbetar erbjuds tid i förskola utifrån de behoven från att barnet fyller 1 år. Alla barn har enligt skollagen rätt till avgiftsfri allmän förskola 525 timmar per läsår från och med skolans hösttermins start det år barnet fyller 3 år. Detta översätts till 15 timmar/vecka under skolans terminstider. Om barnet av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling i form av förskola kan barnet erbjudas utökad tid i förskolan. Detta regleras i Skollagen 8 kapitel 7§ och är ett beslut som barn- och ungdomsnämnden delegerat till rektor. Ett beslut om att erbjuda utökad tid enligt Skollagens 8 kapitlet §7 föregås av en utredning av barnets behov där barnhälsan bestående av specialpedagog och rektor där kartlägger barnets behov av stöd och hur det kan erbjudas. Rektorer och specialpedagoger har signalerat att familjer avböjer erbjudandet om utökad tid för barnet i förskolan med hänvisning till den avgift för vårdnadshavare som genereras av den utökade vistelsetiden i förskolan. Barnet blir då utan det stöd som den har rätt till. Förvaltningen har inventerat hur många barn som erbjuds utökad tid genom beslut enligt Skollagen 8 kapitel 7§ och kan konstatera att det rör sig om cirka 30 barn i förskolans alla åldrar. Förvaltningen föreslår följande tillägg i kapitel 3.1 i reglerna:

"Om ditt barn går 15 timmar/vecka på avgiftsfri allmän förskola och rektor bedömer att barnet av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling i form av förskola kan rektor besluta om att erbjuda mer tid än 15 timmar (enligt skollagen 8 kap 7§). Barn med allmän förskola och utökad tid enligt skollagens 8 kapitel §7 erbjuds detta avgiftsfritt upp till 25 timmar per vecka".

Ekonomisk bedömning

Beslutet innebär minskade intäkter i form av utebliven avgift och beräknas uppgå till max 274 000 kr för helår.

Förslag till beslut

Barn- och ungdomsnämnden fastställer Regler för förskola, fritidshem och pedagogisk omsorg.

Beslutet ska skickas till

Rektorer i förskola

Helena Balte
Förvaltningschef

Pia Croona
Verksamhetschef

Helena Balte, Godkännare tjänsteskrivelse, 2023-03-28

Regler för förskola, fritidshem och pedagogisk omsorg

Alingsås kommun

Typ av styrdokument: Regler
Beslutande instans: Barn- och ungdomsnämnden
Datum för beslut: 2023-04-18
Diarienummer: 2023.128 BUN

Gäller för: Förskola, fritidshem och pedagogisk omsorg i Alingsås kommun
Giltighetstid: Tills vidare
Dokumentansvarig: Jonas Nordlander

Innehåll

1. Placering	4
1.1. Rätt till plats	4
1.1.1 Rätt till vistelse vid ledighet.....	4
1.2. Erbjudande av plats	4
1.2.1 Förskola.....	4
1.2.2 Fritidshem.....	4
1.3. Vårdnadshavare skrivna på olika adresser	4
1.4. Allmän förskola	5
1.5. Föräldraledig eller arbetslös.....	5
1.6. Tillfällig plats för fritidsbarn	5
2. Ansöka om plats	5
2.1. Anmälan	5
2.2. Turordning för förskola.....	6
2.2.1 Under läsåret.....	6
2.2.2 Inför höstterminens start	6
2.3. Omplacering under läsåret.....	6
2.4. Återplacering	6
2.5. Schema	6
2.6. Omsorg på obekväm arbetstid.....	7
2.7. Uppsägning	7
3. Avgift för plats	7
3.1. Allmänt om avgiften	7
3.2. Inkomstkontroll	8
4. Mer information.....	8
5. Personuppgiftsbehandling	9

1. Placering

1.1. Rätt till plats

Vårdnadshavare som har barn från 1 års ålder till och med vårterminen det år barnet fyller 13 år, kan erbjudas plats i förskola, pedagogisk omsorg eller fritidshem. Omsorg erbjuds i den omfattning du behöver vid förvärvsarbete, studier eller utifrån familjens eller barnets situation eller behov.

Rektor kan vid behov begära in arbetsgivarintyg och studieintyg. För extratid för barnets situation eller behov krävs utredning och beslut av rektor. Vid förälders eller syskons sjukdom har barnet rätt till samma vistelsetid som de normalt skulle ha enligt gällande schema. Detta gäller även vid graviditetspenning.

1.1.1 Rätt till vistelse vid ledighet

I undantagsfall kan ditt barn få vara på förskolan vid vårdnadshavares ledighet. Rektor godkänner.

Lärare som arbetar på ferietjänst har rätt att lämna på förskolan och fritidshemmet om de förlägger sin förtroendearbetstid på schemafria dagar under läsåret, men de har inte rätt till förskola/fritidshem under ferieperioden (sommarlovet) om inte rektor beviljat det enligt ovan.

1.2. Erbjudande av plats

1.2.1 Förskola

Barnet får plats så fort det finns möjlighet, men senast 4 månader efter ansökningsdatum. När ditt barn fått plats kan du flytta fram inskolningen högst en månad från erbjudet datum. Vill du ha plats på en speciell verksamhet, kan du få vänta mer än fyra månader.

1.2.2 Fritidshem

Fritidsplats erbjuds på den skola där barnet går, så snart som möjligt efter behovet anmälts.

1.3. Vårdnadshavare skrivna på olika adresser

Båda vårdnadshavarna informeras när barnet får plats. Om vårdnadshavarna inte kommer överens, görs en bedömning var barnet ska gå.

1.4. Allmän förskola

Allmän förskola gäller från höstterminen det år barnet fyller 3 år. Allmän förskola är 15 timmar under skolans terminstid. För barn som har allmän förskola finns två valmöjligheter:

Avgiftsfritt. Barnet är hemma under grundskolans lov.

Med avgift. Barnet kan gå på förskolan under grundskolans lov¹. Avgift tas ut under de dagar lovet varar. Månadsavgiften delas på 30 dagar och varje dag i veckan räknas med, även helgdagarna. Det går endast att köpa hela lov¹.

1.5. Föräldraledig eller arbetslös

Vårdnadshavare som är föräldraledig för annat barn har rätt till 15 timmar/vecka i förskolan. Efter syskons födelse får barnet ha kvar sitt fasta schema under två veckor. Efter det gäller 15 timmar.

1.6. Tillfällig plats för fritidsbarn

Plats i fritidshem/pedagogisk omsorg kan även erbjudas om barnet endast behöver omsorg på loven. Se under rubrik 3.1: *Allmänt om avgifter*. Plats kan även erbjudas vid tillfälligt arbete eller arbetsmarknadsåtgärd.

2. Ansöka om plats

2.1. Anmälan

Anmälan till förskola kan göras 6 månader innan barnet behöver plats. Barnet placeras i kön från det datum anmälan kommer in och plats ska erbjudas inom 4 månader. Fritidsplats erbjuds på den skola där barnet går, så snart som möjligt efter behovet anmälts.

---

¹ Detta gäller endast de fem stora loven: sommarlov, jullov, novemberlov, sportlov och påsklov. Övriga enstaka dagar som skolan har lov räknas som ordinarie terminstid. Barn som har allmän förskola utan lov får gå på dessa dagar och barn som har allmän förskola med lov betalar inte för dessa dagar.

2.2. Turordning för förskola

2.2.1 Under läsåret

Barn till förskola placeras i följande turordning:

- Barn med särskilt behov av plats utifrån skollagen 8 kap 5§, 7§ eller 14§. Specialpedagog utreder och rektor på den sökta enheten beslutar.
- Syskonförtur. Omplacering eller nyplacering av barn som vid placeringstillfället har syskon på den aktuella förskolan.
- Ködatum och vid behov kötid. När kötid inte kan redovisas genomförs lottning.

2.2.2 Inför höstterminens start

- Barn med särskilt behov av plats utifrån skollagen 8 kap 5§, 7§ eller 14§. Specialpedagog utreder och rektor på den sökta enheten beslutar.
- Erbjudande av förskola på enligt Skollagen 8 kap. 14a§
- Syskonförtur. Omplacering eller nyplacering av barn som vid placeringstillfället har syskon på den aktuella förskolan.
- Omplaceringsförtur. De föräldrar som önskar omplacering från en kommunal förskola till annan kommunal förskola och har sökt innan 28 februari.
- Ködatum och vid behov kötid. När kötid inte kan redovisas genomförs lottning.

2.3. Omplacering under läsåret

Omplacering mellan kommunala förskolor görs endast inför augusti, förutom vid ovan angivna förturer, samt vid flytt som innebär ett geografiskt avstånd från bostad till verksamhet på över 2 mil.

2.4. Återplacering

Om en plats sägs upp ska det vara ett uppehåll på minst 3 månader innan en ny plats startas upp. Om plats startas upp inom kortare period än 3 månader ska platsen fortgå under hela perioden, oavsett om platsen nyttjas eller inte.

2.5. Schema

Ändring av barns vistelsetid som kräver justering av förskolans/fritidshemmets bemanning, måste lämnas in senast två veckor i förväg för att kunna garanteras. För omsorg på obekvämlig arbetstid behöver aktuellt schema lämnas senast 1 månad innan det börjar gälla, om det kräver justering av verksamhetens bemanning, annars kan omsorgsbehovet inte garanteras.

2.6. Omsorg på obekväm arbetstid

Behöver du omsorg på obekväm arbetstid, finns särskild information på Alingsås hemsida, www.alingsas.se.

2.7. Uppsägning

Uppsägning av plats ska göras via e-tjänst. Uppsägningstiden är två månader, även vid byte från kommunal till enskild verksamhet eller vice versa. Om ditt barn inte använder förskolan/fritidshem under två månader avslutas platsen. (tre månader under månaderna juni-augusti). Om det finns särskilda skäl till att behålla platsen under längre frånvaro (till exempel allvarlig sjukdom) kan undantag göras från denna regel. Detta kräver beslut från förvaltningens verksamhetschef för förskolan. Kontakta barn- och ungdomsförvaltningen om detta skulle vara aktuellt.

3. Avgift för plats

Avgiften beräknas på hushållets gemensamma månadsinkomst före skatt. Alingsås kommun tillämpar avgiftsnivå efter maxtaxa enligt förordning 2001:160 för maxtaxa. Taket för maxtaxan indexeras årligen. Det yngsta barnet som har plats räknas alltid som "Barn 1". Syskonrabatten dras av oavsett verksamhet eller huvudman.

Du har möjlighet att provräkna din avgift på www.alingsas.se/raknaren

3.1. Allmänt om avgiften

- Om du inte lämnar in dina inkomsteruppgifter, betalar du högsta avgift.
- Allmän förskola är avgiftsfritt under skolans terminstid. Se avsnitt 1.4. För barn med rätt till allmän förskola, som har mer tid än 15 timmar/vecka, så görs ett avdrag på 30,5% på kostnaden.
- Om ditt barn går 15 timmar/vecka på avgiftsfri allmän förskola och rektor bedömer att barnet av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling i form av förskola kan rektor besluta om att erbjuda mer tid än 15 timmar (enligt skollagen 8 kap §7). Barn med allmän förskola och utökad tid enligt skollagens 8 kapitel §7 erbjuds detta avgiftsfritt upp till 25 timmar per vecka
- Om avgiften betalas för sent får du först en påminnelse, sen ett inkassokrav. Har du inte betalat inom 60 dagar från första förfallodagen stängs barnet av från den avgiftsbelagda delen av verksamheten.

- Avgiften betalas 12 månader under året, även under lov, semester, stängningsdagar och annan ledighet. Avgift betalas även om barnet är sjukt eller hemma av annan anledning.
- Vid oförutsebara, extraordinära händelser som inträffar på grund av en oundviklig yttre kraft, lagbud, myndighetsåtgärd eller stridsåtgärd i arbetslivet, så betalas avgiften utifrån ordinarie nivå.
- Behöver ditt barn plats under stängningsdagarna, ska du 2 månader innan ledigheten kontakta förskolan, eller skolans administration när det gäller barn med fritidsplacering
- Barn som går i skolan och endast behöver plats på fritids när det är lov betalar fritidsavgift under den tiden som lovet varar och får inte uppsägningstid enligt 2.7.
- Vid gemensam vårdnad och delad plats, får ni som vårdnadshavare var sin faktura. Information skickas hem till er, när vi ser att ni är folkbokförda på olika adresser. Delad faktura har 2 olika nivåer på uppdelning:
  - Om den ena förälder har vistelsebehov max 1 dag/vecka i genomsnitt så delas fakturan 80/20.
  - Om båda föräldrarna har vistelsebehov mer än i genomsnitt en dag vardera per vecka så delas fakturan 50/50.

3.2. Inkomstkontroll

Varje år hämtar barn-och ungdomsförvaltningen uppgifter från skatteverket om dina deklarerade inkomster. Uppgifterna jämförs sen med de uppgifter förvaltningen fått från er. Efter det kommer avgift att betalas tillbaka eller krävas in, beroende på om inkomsten varit för hög eller för låg.

4. Mer information

Alingsås kommuns samlade information om förskola, fritids och annan pedagogisk verksamhet i kommunal och enskild regi, finns på www.alingsas.se.

5. Personuppgiftsbehandling

Barn- och ungdomsförvaltningen behandlar och hanterar dina personuppgifter i enlighet med dataskyddsförordningen. Behandlingen är nödvändig för att förvaltningen ska kunna utföra sina uppgifter utifrån rättslig förpliktelse, myndighetsutövning, gällande lagrum eller allmänt intresse.

Personuppgifter som ingår i behandlingen kan vara förnamn, efternamn, adress, personnummer, e-post m.m. Personuppgifter kommer barn- och ungdomsförvaltningen tillhanda genom att de hämtas från andra myndigheter/instanser eller genom frivilligt inlämnade från dig. Barn- och ungdomsnämnden är personuppgiftsansvarig och ansvarar för att hanteringen av personuppgifter behandlas lagligt, säkert och korrekt.

Den som har personuppgifter lagrade hos Barn- och ungdomsförvaltningen har rätt att få tillgång till sina uppgifter. Det kan vara för att rätta, radera, flytta eller begränsa användningen av uppgifterna. Det kan också vara för att invända mot behandlingen. Har du lämnat ett samtycke kan du när som helst ta tillbaka det. Har du frågor om behandlingen eller vill ha tillgång till dina personuppgifter var vänligen kontakta barn- och ungdomskontoret på telefonnummer 0322-61 63 50 eller via e-post barn.ungdom@alingsas.se.

Nyckeltal: Personal och arbetsmiljö

3

2023.112 BUN

Datum: 2023-03-22
Handläggare: Isak Bjärmark
Direktr:
Diariernr: 2023.112 BUN

Barn- och ungdomsnämnden

Tjänsteskrivelse Nyckeltal personal och arbetsmiljö april 2023

Ärendebeskrivning

Som en del av barn- och ungdomsnämnden systematiska arbetsmiljöarbete redovisar förvaltningen två gånger per år nyckeltal för personal och arbetsmiljö för förvaltningens verksamheter. Vid senaste rapporteringen 2022-11-22 §113 redovisade förvaltningen genomförda insatser, analys av dessa samt insatser som identifierats för fortsatt arbete med att förbättra arbetsmiljön, sjukfrånvaron och andra nyckeltal inom området.

Förvaltningens yttrande

Barn- och ungdomsförvaltningen följer ett antal nyckeltal för personal och arbetsmiljö inom ramen för det systematiska arbetsmiljöarbetet både genom det här ärendet och bokslut. Ett urval av dessa redovisas i en särskild skrivelse som biläggs tjänsteskrivelsen. Den bilagda rapporten är indelad i områdena arbetsbelastning, tillbud samt sjukfrånvaro. Sjukfrånvaro redovisas och analyseras förvaltningsövergripande men också med utgångspunkt från valda yrkesgrupper, och verksamheter och utifrån ålder. Sjukfrånvaron jämförs med övriga kommuner i regionen. Förvaltningen redovisar också aktuella nyckeltal i fråga om sjukdomsorsaker och sjukdomstyper. Därtill redovisas genomförda åtgärder samt vilka ytterligare insatser som planeras. En sammanfattning av förvaltningens slutsatser beskriv nedan. Bilagt till tjänsteskrivelsen finns en fördjupad analys.

Sjukfrånvaro i förskola och skola

Sjukfrånvaron har minskat både rörande totalt sjukfrånvaro och rörande två av de tre frånvarointervallen i Barn- och ungdomsförvaltningen jämfört med 2021. Det är en marginell ökning av intervallet dag 1-14. Covid-19-pandemin hade under januari och februari 2022 en påverkan på sjukfrånvaro och förvaltningens sjukfrånvaro börjar närma sig nivå med värdena innan pandemin bröt ut. Sjukfrånvaron i intervallen dag 15-59 och dag 60+ har minskat och på den näst lägsta respektive lägsta nivån under hela mätperioden.

Kartläggningar och forskning som genomförts nationellt pekar på att sambandet mellan utbildningsbakgrund och personalens sjuktal. Där yrken som har lägre utbildningskrav löper större risk att bli sjuka, detta gäller också för Barn- och ungdomsförvaltningen. Genom arbete med karriärstrappa, stärkta yrkesroller genom till exempel interna utbildningar arbetar Barn- och ungdomsförvaltningen för att ge dessa yrkesgrupper så goda förutsättningar som möjligt. Barn- och ungdomsförvaltningen har en fortsatt positiv utveckling av sjukfrånvaron i jämförelse med övriga Göteborgsregionen, undantaget grundskollärare där det är på motsvarande nivå som 2021. Alingsås kommun har en sjukfrånvaro under genomsnittet för personal inom förskola och skola för kommunerna i Göteborgsregionen.

Tillbud och arbetsbelastning

I Alingsås kommun rapporteras och dokumenteras händelser rörande tillbud, arbetsskador och incidenter i ett digitalt rapporteringssystem, Stella. Antalet inrapporterade händelser är

högre för 2022 jämfört med tidigare år. Förvaltningen bedömer att den ökade antalet tillbud beror på de olika utbildningsinsatser som genomförts och det stöd som finns till chefer.

Insatser

Barn- och ungdomsförvaltningen har arbetat för att minska arbetsbelastningen, öka möjligheten till återhämtning och på så sätt sänka sjukfrånvaron. Genom ett närvarande, aktivt och tydligt ledarskap ifrån chef. skapas förutsättningar för förbättrad samverkan med samt ökat engagemang och delaktighet för alla medarbetare. Studier inom arbetsmiljö och organisation visar på att ledarskapet är avgörande för en hållbar organisation med ett systematiskt arbetsmiljöarbete. När förvaltningen identifierar friskfaktorer och arbetar aktivt, systematiskt och långsiktigt har organisationen stor möjlighet att skapa en god arbetsmiljö och minska sjukfrånvaron.

Barn- och ungdomsförvaltning har utifrån nuläget analyserat och identifierat följande insatser, både pågående insatser som ska fortgå samt nya insatser.

Insatser riktade mot chefs- och ledarskap

- Fortsatt arbete med ledarskapsutveckling för att utveckla hållbara organisationer.
- Alingsås kommuns centrala ledarutvecklingsprogram som syftar till att stödja chefer att utveckla sitt personliga ledarskap

Arbetsmiljöinsatser, gentemot chef men även tillsammans med chef för personal

- Förstärkt systematiskt arbetsmiljöarbete för hela förvaltningen.
- Utveckla systematiskt arbetsmiljöarbete med stöd av samverkansavtal.
- Medarbetaröverenskommelser och chefsöverenskommelser. Dessa nya mallar ger tydligare gemensamma målformuleringar för respektive medarbetare vad uppdraget innebär.
- Implementering av arbetet med pulsmätningar. Pulsmätning är en arbetsmiljöenkät riktad till samtliga medarbetare.
- Fördjupad kartläggning av sjukfrånvaron i förskolan
- Handledning av personal vid grundsärskolan och på kommungemensam SU-grupp
- Riktad utbildning till elevassistenter och resurspersoner
- Ökad grundbemanning i förskola
- Piloten vikariebemanning. Pilotprojekt syftar till att med befintliga timvikarier organisera och leda på ett annat sätt i syfte att få mer effektiv personalplanering, ökad kvalitet och bättre arbetsmiljö.

Ekonomisk bedömning

Beslutet innebär inga kostnader.

Förslag till beslut

Redovisningen godkänns.

Helena Balte
Förvaltningschef
Godkännare tjänsteskrivelse, 2023-03-22

Isak Bjärmark
VerksamhetsutvecklareHelena Balte,

Personal och arbetsmiljö

Barn- och ungdomsförvaltningen
April 2023

Innehåll

Inledning	3
Tidigare och pågående insatser	3
Insatser riktade mot chefs- och ledarskap	3
Fortsatt arbete med ledarskapsutveckling för att utveckla hållbara organisationer	3
Alingsås kommuns centrala ledarutvecklingsprogram som syftar till att stödja chefer att utveckla sitt personliga ledarskap	3
Utbildning i att genomföra svåra samtal	4
Arbetsmiljöinsatser, gentemot chef men även tillsammans med chef för personal	4
Förstärkt arbete med systematiskt arbetsmiljöarbete för hela förvaltningen	4
Utveckla systematiskt arbetsmiljöarbete med stöd av samverkansavtal	4
Medarbetaröverenskommelser och chefsöverenskommelser	5
Implementering av arbetet med pulsmätningar	5
Fördjupad kartläggning av förskolan	5
Arbetsbelastning	6
Tillbud och arbetsskador	7
Sjukfrånvaro	7
Sjukfrånvaro per yrkesgrupp	11
Sjukfrånvaro utifrån ålder	14
Jämförelse Göteborgsregionen	14
Sjukdomsorsaker och sjukdomstyper	15
Rehabiliteringsärenden	16
Ytterligare insatser och insatser som ska fortgå	17
Insatser riktade mot chefs- och ledarskap	17
Fortsatt arbete med ledarskapsutveckling för att utveckla hållbara organisationer ...	17
Alingsås kommuns centrala ledarutvecklingsprogram som syftar till att stödja chefer att utveckla sitt personliga ledarskap	17
Arbetsmiljöinsatser, gentemot chef men även tillsammans med chef för personal	18
Förstärkt systematiskt arbetsmiljöarbete för hela förvaltningen	18
Utveckla systematiskt arbetsmiljöarbete med stöd av samverkansavtal	18
Medarbetaröverenskommelser och chefsöverenskommelser	18
Implementering av arbetet med pulsmätningar	18
Fördjupad kartläggning av sjukfrånvaron i förskolan	18
Riktad utbildning till elevassistenter och resurspersoner	19
Ökad grundbemanning i förskola	19
Piloten vikariebemanning	19

Inledning

I denna uppföljning redovisas nyckeltal för personal och arbetsmiljö för 2022. Detta redovisas som en del i Barn- och ungdomsnämndens systematiska arbetsmiljöarbete. Rapporten är indelad i områdena arbetsbelastning, tillbud och arbetsskador samt sjukfrånvaro. Sjukfrånvaro redovisas förvaltningsövergripande men också med utgångspunkt från valda yrkesgrupper, verksamheter och ålder. Sjukfrånvaron jämförs med övriga kommuner i Göteborgsregionen (GR). Förvaltningen redovisar också aktuella nyckeltal i fråga om sjukdomsorsaker och sjukdomstyper. I rapporten redogörs för genomförda åtgärder samt vilka ytterligare insatser som planeras.

Tidigare och pågående insatser

Förvaltningen har sedan tidigare vidtagit ett antal åtgärder för att minska sjukfrånvaron, minska arbetsbelastningen, öka möjligheten till återhämtning samt stärka cheferna i det systematiska arbetsmiljöarbetet. Nedan följer dessa insatser och var i processen förvaltningen befinner sig.

Insatser riktade mot chefs- och ledarskap

Fortsatt arbete med ledarskapsutveckling för att utveckla hållbara organisationer

På chefs- och enhetsnivå har förvaltningen fortsatt redan pågående arbete och processer i det systematiska i arbetsmiljöarbetet (SAM). Detta innebär bland annat att chef planerar, genomför och följer upp året utifrån aktiviteter kopplade till SAM där en del t.ex. är den organisatorisk och social arbetsmiljön (OSA). Som stöd till chef finns bland annat ett kommungemensamt SAM-årshjul som tillsammans med ett månadsbrev från HR-partnerska stödja cheferna i planering av aktiviteter kopplade till SAM-aktiviteter på bland annat APT. Ett nära och specialiserat HR-stöd till cheferna syftar att skapa bättre förutsättningar för fullföljning av systematiken i bland annat SAM-, OSA- och rehabiliteringsarbetet i såväl det preventiva som det reaktiva arbetet.

Alingsås kommuns centrala ledarutvecklingsprogram som syftar till att stödja chefer att utveckla sitt personliga ledarskap

Alla chefer som är nya i Alingsås kommun har möjlighet att påbörja ledarskapsprogrammet så snart det passar planeringen i övrigt. Inriktningen på ledarskapsprogrammet är generellt ledarskapsfrågor och blir därmed ett komplement till rektorsprogrammet som rektorer genomgår de första åren i yrket. Rektorsprogrammet är en statlig befattningsutbildning på universitetsnivå som syftar till att ge rektorer kunskaper om uppdrag samt stärka dem i deras yrkesutövning. De rektor som har läst färdig den statliga befattningsutbildningen har möjlighet att läsa påbyggnadsutbildning på universitetsnivå, vilket några rektor gör. Dessa

har inriktning på specifika delar av rektorsuppdraget och avser stärka rektor inom det specifika området. Nyanställda chefer får också introduktionsutbildning i arbetsmiljö. Alingsås kommuns ledarskapsprogram bygger på Försvarshögskolans modell för utvecklande ledarskap och utvecklande medarbetarskap. Modellerna används för att skapa en gemensam förståelse för hur en hållbar organisation bör arbeta. Barn- och ungdomsförvaltningen genomför med utgångspunkt i kommunens gemensamma ledarskapsprogram en särskild satsning för hela chefsgruppen med syfte att utveckla ledarskapet i hela organisationen. Insatsen fortsätter.

Utbildning i att genomföra svåra samtal

Rektorer och övriga enhetschefer har fått utbildning av företagshälsovården i att genomföra svåra samtal. Samtal med personer som är i komplicerade livssituationer ställer höga krav på chef för stötta medarbetaren. Två utbildningstillfällen har genomförts och Barn- och ungdomsförvaltningen har för avsikt att återkommande genomföra denna typ av insatser.

Arbetsmiljöinsatser, gentemot chef men även tillsammans med chef för personal

Förstärkt arbete med systematiskt arbetsmiljöarbete för hela förvaltningen

Förvaltningen har det systematiska arbetsmiljöarbetet (SAM) som ett alltid pågående och prioriterat arbetsområde för förvaltningens samtliga verksamheter. Åtgärder för att förbättra arbetsmiljön och minska sjukfrånvaron har vidtagits på alla nivåer i organisationen. I det förvaltningsövergripande arbetet har fokus varit på stöd- och utbildningsinsatser primärt på chefsnivå inom arbetsmiljöområdet.

Alingsås kommun har implementerat ett digitalt stödsystem för systematiskt arbetsmiljöarbete, OPUS, som stärker och underlättar planering, utförande och uppföljning av insatser inom ramen för det systematiska arbetsmiljöarbetet. Utbildningar och implementering av det digitala stödsystemet är genomförda. Arbetat med att på ett effektivt sätt använda systemen är fortfarande under utveckling. Insatsen fortsätter.

Utveckla systematiskt arbetsmiljöarbete med stöd av samverkansavtal

Barn- och ungdomsförvaltningens samverkansstruktur, utformad utifrån kommunens nya samverkansavtal, trädde i kraft i och med verksamhetsåret 21/22 startade. Samverkanstrukturen bygger bland annat på att samverkan ska ske så nära den enskilda medarbetaren som möjligt. Arbetsplatsträffarna på respektive enhet är utgångspunkten för lokal samverkan och kompletteras av LSG. Detta ligger i linje med förvaltningens strategi om att stärka rektors och övriga enhetscheferas mandat och ansvar. Där arbetet och beslut ska ske så nära den det berör som möjligt. Samverkanstrukturen ger en starkt möjlighet för lokal samverkan och ett större utrymme att hantera frågor i respektive arbetsgrupp. Utöver

dessa lokala forum finns VSG som rör verksamhetsgemensam samverkan och FSG som rör förvaltningsgemensam samverkan.

I samverkansstrukturen så är APT en tydlig arena för chef, skyddsombud och medarbetare att tillsammans arbeta strukturerat och systematiskt med arbetsmiljöfrågor på respektive enhet. Detta gör att det är kortare vägar till beslut och att de åtgärder som genomförs ska vara anpassad efter vad som behövs lokalt på respektive enheten. I detta ingår att även fortsättningsvis inkludera medarbetare i det uppföljande och analyserande arbetet såväl på APT-nivå som i det dagliga arbetet. Detta stärker det arbete som förvaltningen redan gör med högt fokus på systematiskt arbetsmiljöarbete (SAM) för att arbeta med ett tidigt, aktivt och förebyggande arbete vad gäller arbetsmiljö. Förvaltningen strävar efter god samverkan med arbetstagarorganisationerna för att skapa och följa upp handlingsplaner utifrån identifierade risk- och friskfaktorer i den organisatoriska och sociala arbetsmiljön.

Enheterna arbetar för att ytterligare stärka samverkan inför APT och LSG.

Medarbetaröverenskommelser och chefsöverenskommelser

På individnivå arbetar förvaltningen, liksom i övriga kommunen, med medarbetaröverenskommelser och chefsöverenskommelser. I dessa överenskommelser tydliggörs uppdraget vad beträffar ansvar, krav, förväntningar och behov av stöd för att utvecklas. Målet med medarbetaröverenskommelserna är bland annat att arbeta för delaktighet, stärkt medarbetarskap och ökad måluppfyllelse för barn och elever. Genom dessa överenskommelser tydliggörs förväntningar vilket bidrar till en ökad motivation. I strukturen ingår också tre samtal mellan chef och medarbetare, varav ett endast har till syfte att fånga medarbetarens mående och förutsättningar. Det har tagits fram nya kommungemensamma mallar för medarbetaröverenskommelser. Dessa mallar används för första gången under 2022 och är också en del av en förändrad kommungemensam löneöversynsprocess. Processen är fortfarande i inledningsskede och behöver följas över tid. Insatsen fortsätter.

Implementering av arbetet med pulsmätningar

De första pulsmätningarna genomfördes under hösten 2022. Dessa har fungerat som ett verktyg för chef i arbetet med organisatorisk och social arbetsmiljö. Pulsmätning är en del av det systematiska arbetsmiljöarbetet och är en metodik för att undersöka arbetsmiljön, där vi vill veta mer om hur medarbetare och chefer upplever engagemang och trivsel i organisationen. Framförallt är pulsmätningarna ett underlag för dialog och analyser för respektive chef och dess medarbetare. Det används också på övergripande nivå i samverkan mellan förvaltningsledning och arbetstagarorganisationerna. I inledningsskedet justeras pulsmätningen något efter att den genomfördes första gången efter dialog med arbetstagarorganisationerna. Insatsen fortsätter.

Fördjupad kartläggning av förskolan

Barn- och ungdomsförvaltning har påbörjat en insats för att kartlägga varje förskolas inre organisering, arbetet med yrkesroller samt andra strukturella faktorer kopplas till sjuktal för att identifiera mönster och framgångsfaktorer i arbetet med att minska sjukfrånvaron.

Arbetar är i ett kartläggande stadié där grundligt arbete görs för att identifiera vilka faktorer som har störst påverkan på att minska sjuktalen. Insatsen fortsätter.

Arbetsbelastning

Förvaltningen har en fortsatt hög prioritet för att förbättra den upplevda höga arbetsbelastningen och möjligheten till återhämtning vilka pekats ut som särskilt prioriterade områden. Det genomförs från hösten 2022 pulsmätningar med all personal fyra gånger om året kommer möjligheterna till att löpande stämma av och ha dialog kring olika delar av arbetssituationen öka.

Covid-19-pandemin har i perioder varit en av orsakerna till ansträngd arbetsbelastning i början av 2022. I januari 2022 ökade smittspridningen och Alingsås kommun var en av de kommunerna i Sverige med störst andel kommuninvånare som testade positivt för covid-19. Från januari 2022 till och med att Folkhälsomyndigheten hemställde att regeringen inte längre klassificera Covid-19 som en samhällsfarlig sjukdom var bemanningssituationen i förvaltningens samtliga enheter väldigt ansträngd.

Från och med hösten 2022 genomför Alingsås kommun regelbundna pulsmätningar som är kortare enkäter som mäter arbetsmiljön inom följande områden: Mål, syfte och uppdrag, stödsystem och arbetsmetoder, struktur och arbetsorganisation, relationer samt området belöningsystem. Syftet är att regelbundet följa upp arbetsmiljön på respektive enhet. Resultatet utgör underlag för dialog för att planera insatser i syfte att stärka arbetsmiljön. Pulsmätningen visar på att det finns ett fortsatt behov av utveckla verksamheten, framförallt det som rör hur medarbetaren upplever sin arbetsbelastning vid tillfället som de svarar på enkäten.

Frågeområde Oktober 2022	Andelen ”instämmer” och ”instämmer helt” Barn- och ungdomsför- valtningen	Andelen ”instäm- mer” och ”instäm- mer helt” Alingsås kommun
Mål, syfte och uppdrag	71,6%	64,0%
Struktur och arbetsorgani- sation	75,4%	75,5%
Relationer	72,9%	73,0%
Stödsystem och arbetsme- toder	47,6%	56,0%
Belöningsystem	66,5%	67,2%

Tillbud och arbetsskador

I Alingsås kommun rapporteras och dokumenteras händelser rörande tillbud, arbetsskador och incidenter i ett digitalt rapporteringssystem, Stella. Antalet inrapporterade händelser är högre för 2022 jämfört med tidigare år. Förvaltning bedömer att den ökade antalet tillbud beror på de olika utbildningsinsatser som genomförts och det stöd som finns till chefer. Medarbetaren är enligt Arbetsmiljölagen skyldighet att medverka i arbetsmiljöarbetet, följa de säkerhetsföreskrifter som finns, slå larm om några fel upptäcks och delta i genomförandet av de åtgärder som behövs för att åstadkomma en bra arbetsmiljö. Medarbetaren synliggör risker som upptäcks i arbetet genom att anmäla tillbud, arbetsskada eller incidenter till närmsta chef i incidentrapportsystemet Stella. Genom anmälan av tillbud eller incidenter synliggör medarbetare var i organisationen det finns risker och utgör därmed tidiga signaler på faktorer som kan leda till ohälsa eller arbetsskada om de inte åtgärdas.

Under perioden är de vanligaste tillbuderna och arbetsskadorna psykisk överbelastning på grund av bemanningssituation och smitta covid-19. Smitta covid-19 rör framför allt januari och februari 2022, då covid-19 fortfarande bedömdes som samhällsfarlig sjukdom. Minskningen av arbetsskador från 2021 till 2022 beror framför allt på grund av färre fall av covid-19 eftersom sjukdomen bedömdes som samhällsfarlig under helår 2021, medan år 2022 påverkades i början av året. Tillbuderna har ökat på grund av större systematik i anmälandet av tillbud. Hela Barn- och ungdomsförvaltningen har i samverkan med arbetstagarorganisationerna arbetat systematiskt för att öka antalet inrapporterade tillbud och arbetsskador. Det är fortfarande en ojämn fördelning mellan enheter, där enheterna har kommit olika långt i att systematiskt rapportera tillbud.

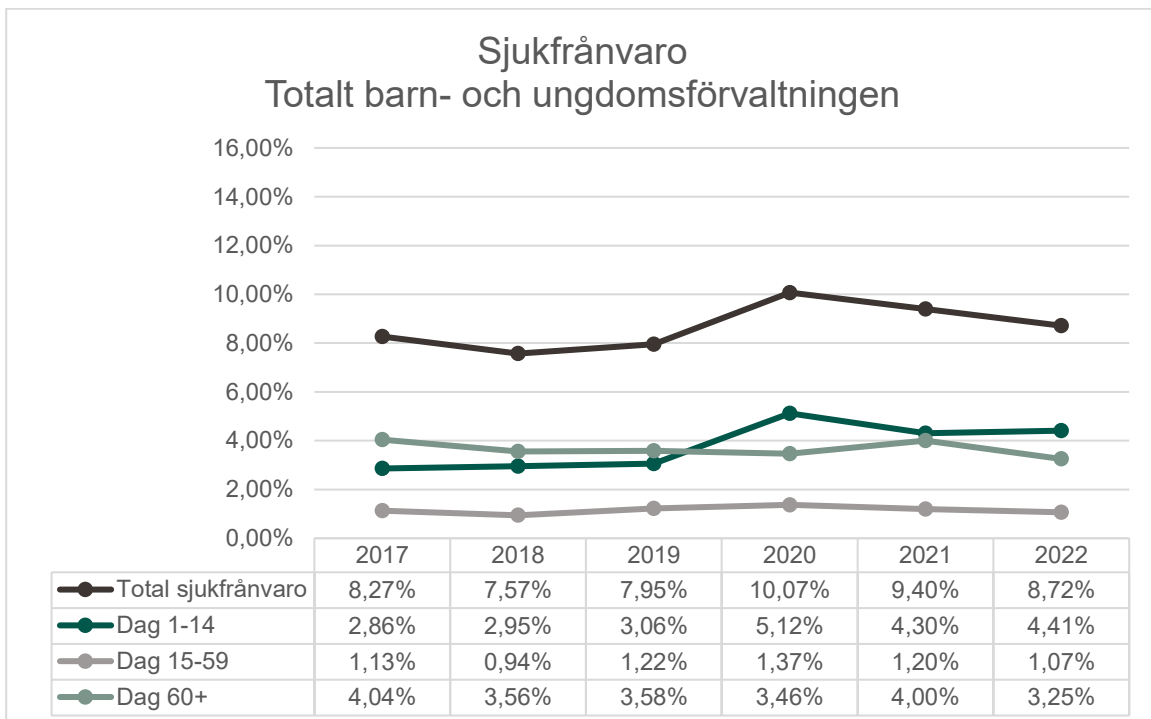
Antal inrapporterade händelser i Stella				
	2019	2020	2021	2022
Tillbud	445	414	621	785
Nollskada	117	114	144	118
Skada med frånvaro	32	14	57	50

Sjukfrånvaro

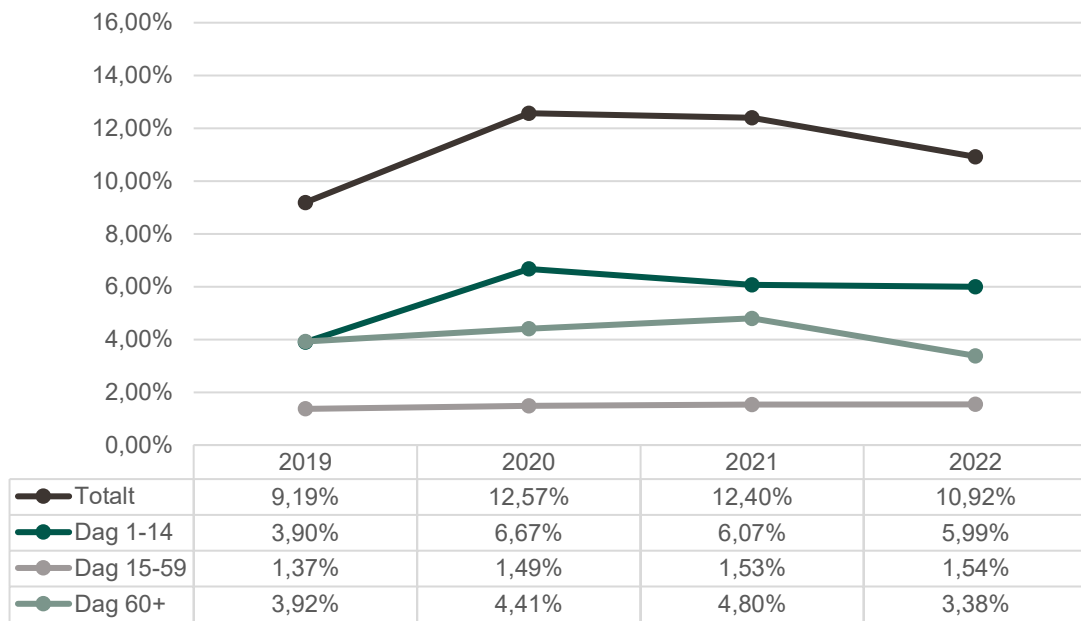
Sjukfrånvaron har minskat både rörande totalt sjukfrånvaro och rörande två av de tre frånvarointervallen i Barn- och ungdomsförvaltningen jämfört med 2021. Det är en marginell ökning av intervallet dag 1-14. Covid-19-pandemin hade under januari och februari 2022 en påverkan på sjukfrånvaro och förvaltningens sjukfrånvaro börjar närma sig nivå med värdena innan pandemin bröt ut. Sjukfrånvaron i intervallen dag 15-59 och dag 60+ har minskat och på den näst lägsta respektive lägsta nivån under hela mätperioden. Förvaltningens bedömning är att det långsiktiga arbetet med att implementera och arbeta efter de

rutiner som finns kring rehabilitering är en framgångsfaktor, bland annat rutinen frisk till frisk. I och med att restriktionerna på grund av covid-19 togs bort i februari har cheferna haft en större möjlighet att mer intensivt arbeta med de som har lång sjukdomsperiod.

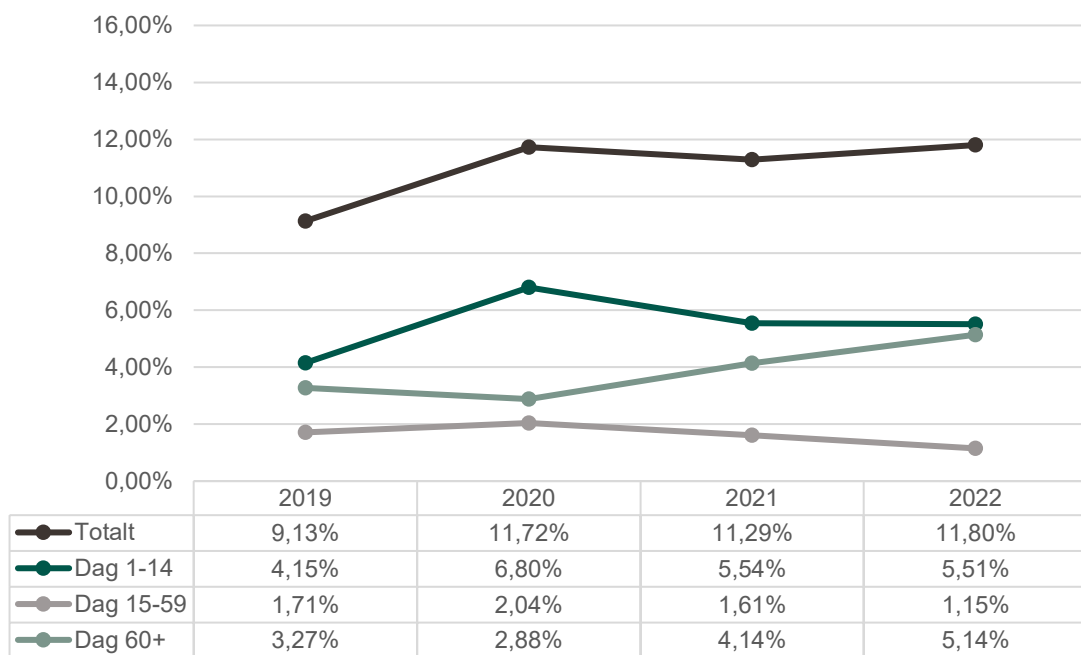
Kartläggningar och forskning som gjort nationella pekar på att sambandet mellan utbildningsbakgrund och personalens sjuktal. Där yrken som har lägre utbildningskrav löper större risk att bli sjuka, detta gäller också för Barn- och ungdomsförvaltningen. Genom arbete med karriärstrappa, stärkta yrkesroller genom till exempel interna utbildningar arbetar Barn- och ungdomsförvaltningen för att ge dessa yrkesgrupper så goda förutsättningar som möjligt.

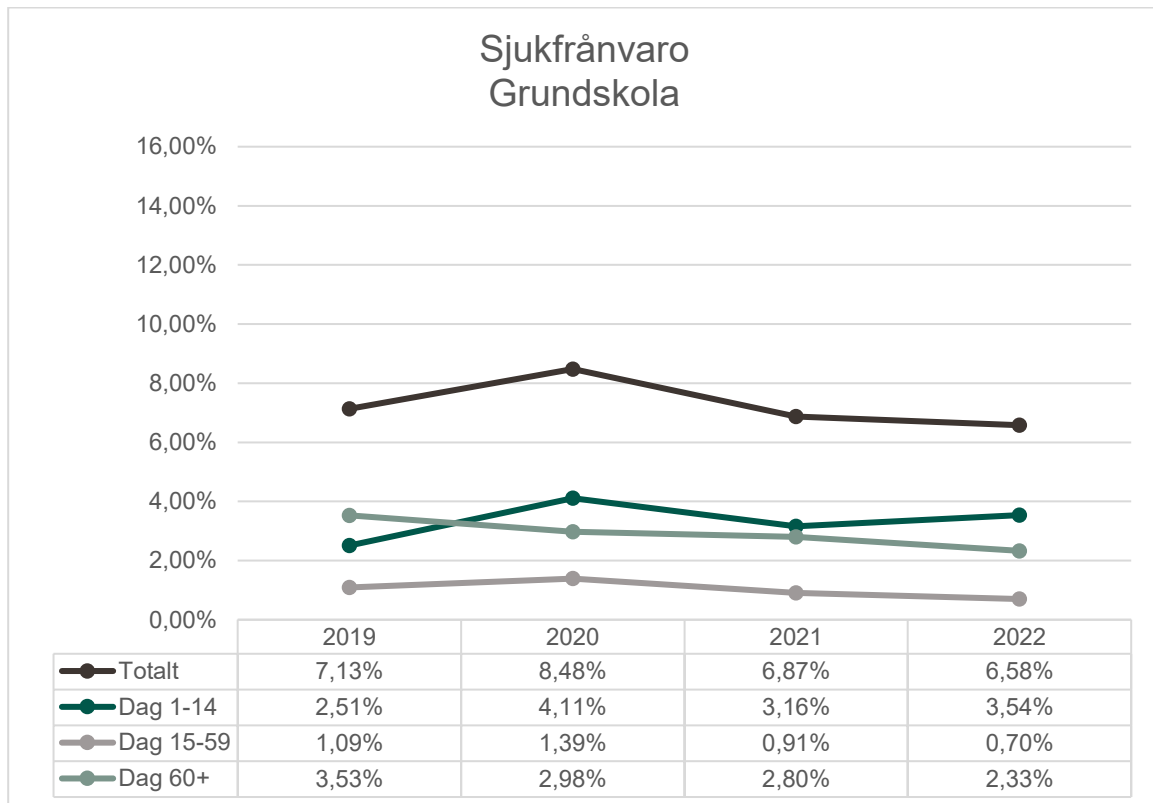

Sjukfrånvaro Förskola

Sjukfrånvaro Fritidshem

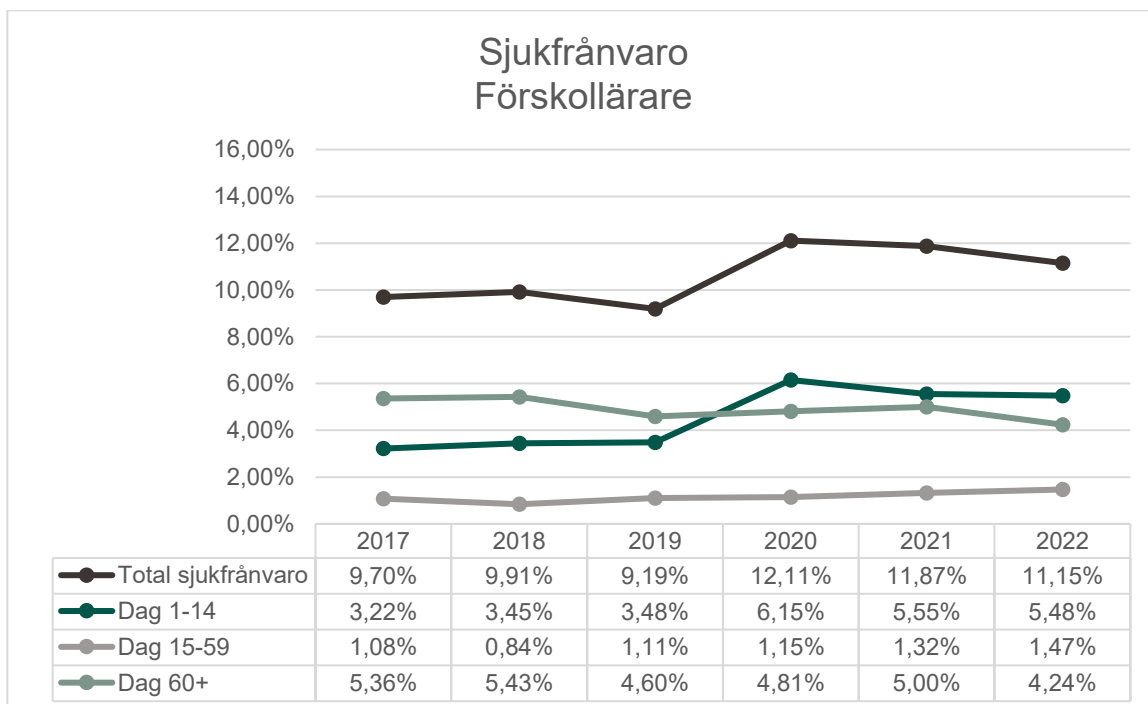
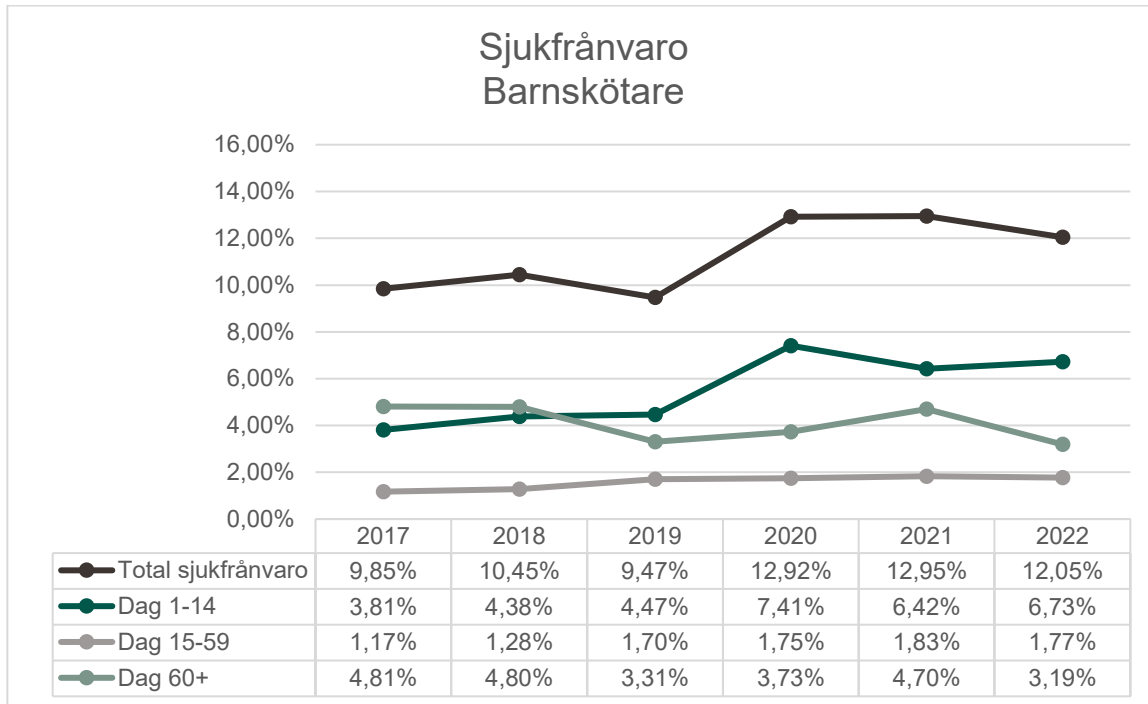

Under 2022 har den totalt sjukfrånvaro minskat i alla verksamheter, förutom för fritidshemmet där viss ökning har skett. Intervallet dag 1-14 är i samma nivå som 2021 för förskola och fritidshem, men grundskola har viss ökning. Intervallet 15-59 har en marginell minskning för fritidshem och grundskola och ligger kvar på motsvarande nivå för förskola. Intervallet dag 60+ minskning för grundskola och förskola och en ökning för fritidshem. Vidare konstaterar förvaltningen att det närma sig de nivåer som var innan covid-19-pandemin hade brutit ut.

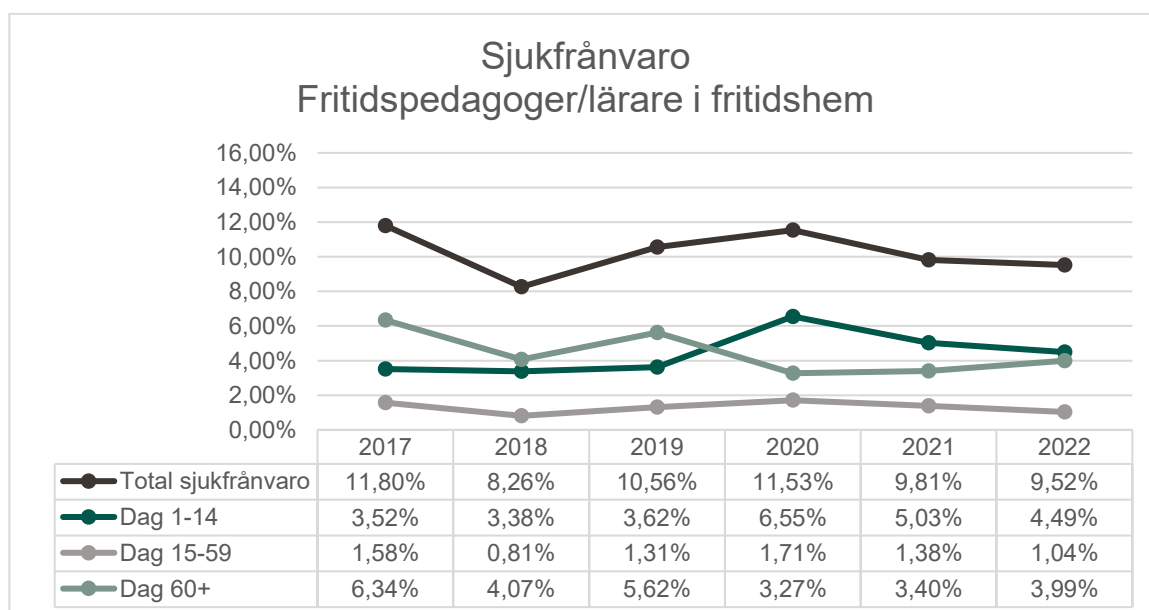
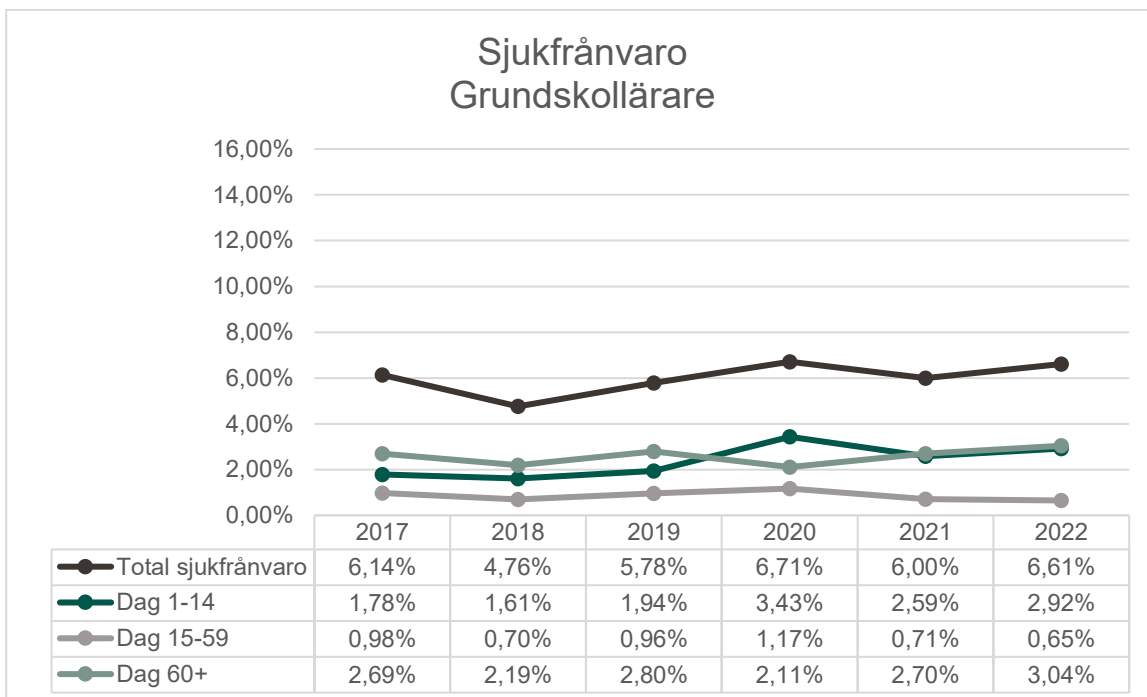
Fritidshemmet har en relativ liten personalgrupp och varje enskild individ har en större påverkan på statistiken, det i kombination med efterdyningarna av covid-19 har gjort att en större andel personal ännu inte är färdigrehabiliterade. Totalt sett är det fem individer det rör sig om och av etiska skäl redovisas inte dessa.

Covid-19-pandemin har under januari och februari 2022 påverkat sjukfrånvaro i Barn- och ungdomsförvaltningen. Sjuktalen är i stort sett på motsvarande nivåer som innan pandemin. Detta beror dels på att restriktionerna är borttagna och dels alla de insatser som gjorts för att stärka chefernas arbete med att arbete förebyggande med tidiga insatser bland annat utifrån rutinen Frisk till frisk.

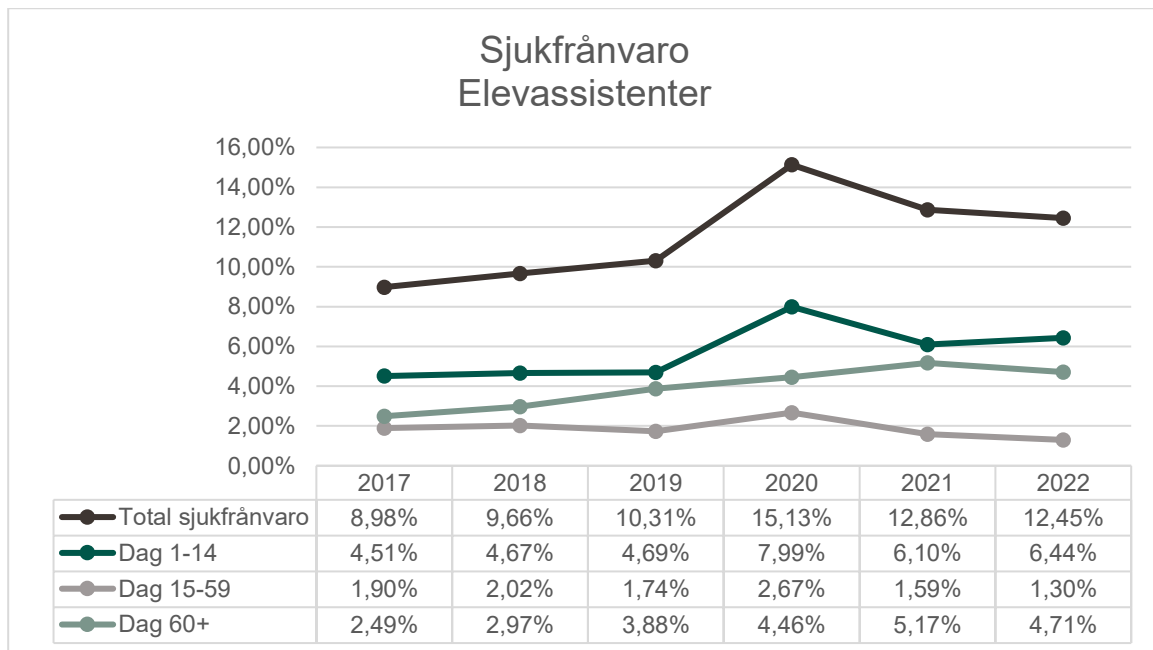
Sjukfrånvaro per yrkesgrupp

Sjukfrånvaron för både barnskötare och förskollärare har minskat. Covid-19-pandemin har januari och februari 2022 och påverkar både direkt och indirekt. Dels genom sjukfrånvaro i form av infektioner, förkylningar och covid-19 och dels genom den arbetsbelastning som det innebär att ständigt vara beredd på att ändra om organisationen ifrån dag till dag beroende på hur bemanningen på respektive förskola ser ut. I och med att restriktionerna avskaffades i februari 2022 har sjukfrånvaron sjunkit. Det är också det systematiska arbetsmiljöarbetet som resulterat i tidigare insatser och i förekommande fall samarbete andra aktörer i rehadkedjan, till exempel vården.

För grundskollärare har den totala frånvaron ökat, medan den har minskat för fritidspedagoger/lärare i fritidshem. För grundskollärare har intervallerna dag 1-14 och dag 60+ ökat marginellt medan intervallet dag 15-59 har minskat. För fritidspedagoger/lärare i fritidshem har intervallerna 1-14 och 15-59 minskat, medan intervallet dag 60+ har ökat. Förvaltningens bedömning att minskningen består av den lägre smittspridningen av Covid-19 kombinerat med de insatser som gjorts för att stärka det förbyggande och åtgärdande arbetet kopplat till sjukfrånvaro. För grundskollärarna behöver sjukfrånvaron följas och fångas upp i ett tidigt skede, för arbete med tidig friskfrämjande insatser för att stävja utvecklingen. När lärare hamnar i situationer som är särskilt utmanande, där är det avgörande att ha rätt verktyg för att kunna hantera situationen professionellt.

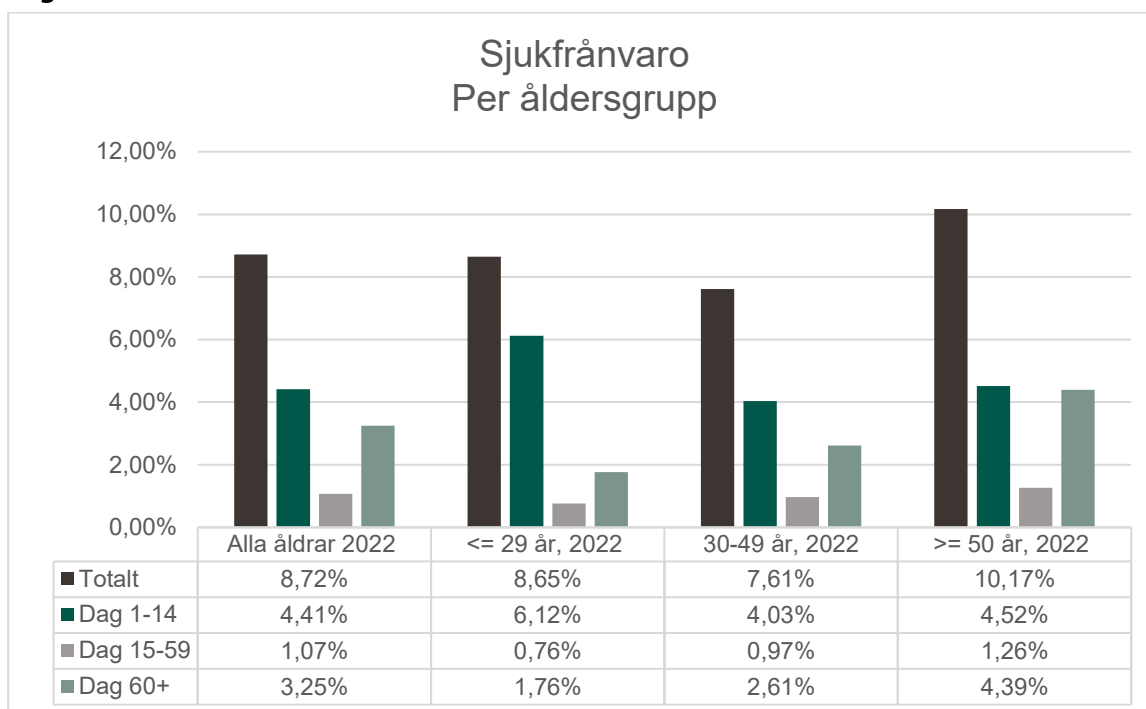

Förvaltningen noterar minskning i sjuktalen för elevassistenter 2022 i jämförelse med 2021, även om det är försiktig minskning. Minskning beror delvis på minskad smittspridning av covid-19 och dels att förvaltningen har haft ett särskilt fokus på elevassistenter och deras arbetsmiljö. Det är framförallt de två längre sjukdomsintervallerna som minskningen skett, Barn- och ungdomsförvaltningen bedömer att det är arbetet utifrån de rutiner som finns kopplade till rehabiliteringsarbetet som ligger bakom minskningen. Detta är ett arbete som kommer att fortgå.

Vidare bedömer förvaltningens att sjukfrånvaron kan förstås i relation till att elevassistenterna de senaste åren har fått ett bredare uppdrag succesivt över tid. Vidare arbetar elevassistenter ofta med de elever som kräver alternativa arbetssätt och prövande förhållningssätt för att nå resultat. Förvaltningen har genomfört utbildningsinsatser för elevassistenter för att stärka dem i sitt uppdrag. Utbildningen syftar till att elevassistenterna ska få fler verktyg för att möta elever. Dessa utbildningsinsatser genomfördes i juni och augusti 2022. Huruvida dessa insatser har haft en positiv inverkan på sjukfrånvaron är för tidigt att utvärdera. Förvaltningen fortsätter arbetet.

Sjukfrånvaro utifrån ålder

Utifrån tabellen ovan kan utläsas att den högsta sjukfrånvaron totalt januari till september 2022 återfinns i åldersspannet 50 år eller högre, detta är det samma som 2020. Samtliga åldersgrupper har totalt en minskad andel sjuka. För sjukfrånvarointervallet dag 1-14 återfinns den högsta sjukfrånvaron i åldersspannet 29 år eller yngre, precis som år 2021 och 2020.

För sjukfrånvarointervallet dag 60 eller mer återfinns den högsta sjukfrånvaron bland medarbetare i åldrarna 50 år eller äldre. Förvaltningens bedömning är att detta beror på att gruppen som är 50 år eller äldre har en större risk att drabbas komplexa fysiska sjukdomar som tar lång tid att återhämta sig ifrån.

Jämförelse Göteborgsregionen

Varje år samlar Göteborgsregionen in statistik från samtliga GR-kommuner i syfte att sammanställa nyckeltal att kunna jämföra med bland annat statistik som berör sjukfrånvaro. I tabellen nedan redovisas statistik från 2022. Det är data för hela kommunen, för den personalgrupp som arbetar inom förskola och skola samt tre särskilt utvalda yrkesgrupper: Barnskötare, förskollärare och grundskollärare.

Vad gäller personal inom skola och barnomsorg som verksamhet ligger Alingsås kommun under GR-snittet vad gäller sjukfrånvaro. I de två yrkeskategorierna barnskötare och förskollärare ligger Alingsås kommun under GR-snittet, medan i för grundskollärare ligger Alingsås kommun över GR-snittet.

Motsvarande siffror för Alingsås kommun 2021 var 9,5% sjukfrånvaro av samtliga månadsanställda, 9,6% för personal inom skola och barnomsorg, och för barnskötare 13,7%, förskollärare 12,9% samt 6,5% sjukfrånvaro för grundskollärare.

Sjukfrånvaro i procent (%) av ordinarie arbetstid bland månadsanställda i ett urval av verksamheter och yrkesgrupper, 2022 GR.

Värden med grå bakgrund är samma eller lägre än Alingsås kommun, värden med grön bakgrund är högre än Alingsås kommun.

	Samtliga månadsanställda	Personal inom skola & barnomsorg*	Barnskötare	Förskollärare	Grundskollärare
Ale	9,4	9,3	13,9	10,3	5,7
Alingsås	8,9	8,4	11,4	11,1	6,6
Göteborg	8,8	9,8	12,1	11,9	6,5
Härryda	8,3	7,8	14,3	10,8	6,2
Kungsbacka	7,8	7,3	11,3	8,8	4,5
Kungälv	9,9	8,8	15,7	11,2	5,6
Lerum	9,3	9,0	12,5	13,6	5,2
Lilla Edet	9,4	8,2	9,4	10,3	3,9
Mölndal	8,2	8,8	13,9	10,8	5,5
Partille	8,8	9,8	10,9	12,6	6,7
Stenungssund	8,1	7,2	11,1	9,1	5,4
Tjörn	8,9	8,5	9,1	10,3	7,9
Öckerö	10,0	10,7	12,2	12,9	6,7
Hela GR	8,8	9,1	12,2	11,3	6,0

* Avser även personal inom gymnasieskolan

Barn- och ungdomsförvaltningen har en fortsatt positiv utveckling av sjukfrånvaron i jämförelse med övriga Göteborgsregionen, undantaget grundskollärare där det är på motsvarande nivå som 2021.

Sjukdomsorsaker och sjukdomstyper

Barn- och ungdomsförvaltningen följer statistik för sjukdomsorsak och sjukdomstyp i rehabiliteringssystemet Adato. Vid sjukfrånvaro i 14 dagar (per helår) eller mer startas ett rehabiliterande där sjukdomsorsak och sjukdomstyp anges. För att chef ska kunna ange korrekt sjukdomsorsak i systemet Adato bygger detta på att chef har tagit del av information om sjukdomstillståndet t.ex. läkarintyg. Chef anger orsak "Ej angivet" om det inte går att fastställa sjukdomsorsak. I systemet finns ett antal angivna sjukdomsorsaker och angivna orsaker under 2022 och redovisas nedan och jämförs med 2020 och 2021.

Sjukdomsorsak	2020	2021	2022
Inte arbetsrelaterat	236	218	160
Arbetsrelaterat/inte arbetsrelaterat	47	34	45

Ej angivet	45	28	33
Psykiska arbetsförhållanden	11	9	4
Fysiska arbetsförhållanden	5	8	2

Förvaltningen konstaterar att majoriteten av de sjukdomsorsaker som ligger bakom sjuk-skrivningarna som genererar rehabiliteringsärenden inte är arbetsrelaterade.

Rehabiliteringsarbetet är mer komplext vid sjukfrånvaro som inte är arbetsrelaterad. Det kräver samverkan mellan arbetsgivaren och andra aktörer och särskilda insatser av t.ex. sjukvården. I fråga om "ej angivet" så kommer det av att det inte är obligatoriskt för medarbetare att ange sjukdomsorsak. Det finns också en grupp där sjukdomsorsaken är både arbetsrelaterad och inte arbetsrelaterad, det är i sådana fall som både delarna i samspel ligger bakom att den enskilda medarbetaren har sjukfrånvaro.

Sjukdomstyp	2020	2021	2022
Övriga fysiska sjukdomar	116	73	43
Infektion/förkylning	88	77	75
Psykisk ohälsa	52	36	25
Mag-/tarmsjukdom	5	9	3
Hjärt-/kärlsjukdom	5	4	4
Tumörsjukdomar	5	6	2
Drogrelaterad sjukdom	*	*	*
Belastningssjukdomar	4	6	5
Ej Angivet	32	39	35
Covid-19	40	46	32

* För få fall, redovisas inte på grund av integritetsskäl

För 2022 utgör infektion/förkylning tillsammans med övriga fysiska sjukdomar den vanligaste sjukdomstypen.

Rehabiliteringsärenden

De rehabiliteringsärenden som är pågående i Barn- och ungdomsförvaltningen ändras ifrån vecka till vecka allt eftersom rehabiliteringarna avslutas och påbörjar. Förvaltningen konstaterar att knappt hälften rehabiliteringsärenden för personal anställd i förskolan. Personal som arbetar i yrken med många kontakter högre risk för sjukskrivningar bland annat p.g.a. ökad risk för infektioner.

Ytterligare insatser och insatser som ska fortgå

Förvaltningen har under 2020 och 2021 varit i en svår situation rörande arbetsmiljö och hälsa på grund av pandemin covid-19. Sjukfrånvaron var under januari och februari 2022 fortsatt hög, men gick tillbaka till nivåer närmre de innan pandemin i och med att restriktionerna försvann. Aktuell forskning har visat att en viss sjukfrånvaro är ofrånkomlig i den här typen av verksamheter men att en betydande andel av sjukfrånvaron kan gå att förebygga och förkorta med rätt insatser¹. Alingsås kommuns rutiner för systematiskt arbetsmiljöarbete utgår ifrån forskning agera tidigt friskfrämjande och förebyggande, genom arbete efter dessa gemensamma rutiner förväntas sjuktalen minska. Utöver detta arbetat Barn- och ungdomsförvaltningen med särskilda utvecklingsinsatser riktade mot chefs- och ledarskap och arbetsmiljöinsatser.

Insatser riktade mot chefs- och ledarskap

Fortsatt arbete med ledarskapsutveckling för att utveckla hållbara organisationer

Insatsen fortsätter. Från och med hösten 2022 genomförs fyra pulsmätningar per år i form av enkäter till personal i syfte att ge chef en större möjlighet att löpande tillsammans med personalen kunna identifiera områden inom organisatorisk och social arbetsmiljö som behöver förbättras. Implementering av pulsmätningarna följs separat, se nedan.

Alingsås kommuns centrala ledarutvecklingsprogram som syftar till att stödja chefer att utveckla sitt personliga ledarskap

Detta är en del av Alingsås kommuns rutiner och är välfungerande. Barn- och ungdomsförvaltningen fortsätter att genomföra kompletterande insatser för att stärka chefers ledarskap utifrån Barn- och ungdomsförvaltningens behov och verksamhetsområde. Insatsen fortsätter.

---

¹ SKR (2021) Riskorienterat arbetssätt för minskade sjukfrånvaro – lärdomar från tre års analysarbete och pilottest av insatser

Arbetsmiljöinsatser, gentemot chef men även tillsammans med chef för personal

Förstärkt systematiskt arbetsmiljöarbete för hela förvaltningen

Insatsen fortsätter. Utbildningsinsatser för samtliga chefer och skyddsombud. Implementering av årshjul SAM samt digitalt stödsystem OPUS. E-learningutbildning framtagen. Utbildningen har underlättat arbetet med APT på respektive enhet, där en samsyn ökar möjligheterna till god samverkan mellan arbetsgivare och arbetstagarorganisationer. Insatsen syftar till att vidareutveckla hur tillbud används för att identifiera risker och arbete förebyggande samt att stärka den lokala samverkan mellan chef och arbetstagarorganisation in för arbete med APT och LSG.

Utveckla systematiskt arbetsmiljöarbete med stöd av samverkansavtal

Enheterna utvecklar fortfarande lokala strukturer för APT och LSG behöver stärkas ytterligare. FSG och VSG har utvecklats genom nytt upplägg avseende uppföljning av nyckeltal SAM inom ramen för samverkan från och med vårterminen 2023.

Medarbetaröverenskommelser och chefsöverenskommelser

Det har tagits fram ny kommungemensamma mallar för medarbetaröverenskommelser. Dessa mallar används för första gången i år och är också en del av förändrad lönebildningsprocess. Förvaltningen kommer att i samverkan med fack följa arbetet med medarbetaröverenskommelserna.

Implementering av arbetet med pulsmätningar

Pulsmätning är en del av det systematiska arbetsmiljöarbetet och är en metodik för att undersöka arbetsmiljön, där vi vill veta mer om hur medarbetare och chefer upplever engagemang och trivsel i organisationen. Under det första halvåret kommer ett riktat stöd ifrån HR-avdelningen ges under implementeringsperioden. Justeringar i pulsmätningarna har gjorts efter dialog med bland annat arbetstagarorganisationerna. Detta för att säkerställa så goda underlag för dialog och analys som möjligt.

Fördjupad kartläggning av sjukfrånvaron i förskolan

Barn- och ungdomsförvaltning har påbörjat en insats för att kartlägga varje förskola. Där varje förskolas inre organisering, arbetet med yrkesroll och andra strukturella faktorer kopplas till sjuktal för att identifiera mönster och framgångsfaktorer i arbetet med att minska sjukfrånvaron.

Handledning av personal på grundsärskolan och på kommungemensam SU-grupp

Handledning av personal på grundsärskolan och på kommungemensam SU-grupp av skolpsykolog. Personalen i dessa verksamheter hamnar oftare i utmanande situationer som kräver stöd och handledning för ett professionellt agerande. Handledningen blir en friskfrämjande insats.

Riktad utbildning till elevassistenter och resurspersoner

De riktade utbildningsinsatserna för elevassistenter och personal med liknande uppdrag har givit god effekt och behöver fortgå. Utbildningen syftar till att stärka elevassistenterna i arbetet utifrån läroplanens övergripande kapitel om normer och värden och skolväsendets grunduppdrag. Handledningen blir en friskfrämjande insats.

Ökad grundbemanning i förskola

Barn- och ungdomsförvaltningen har sedan länge haft för avsikt att öka grundbemanningen i förskola för att säkerställa en större kontinuitet i tillgången på vikarier som ett led i att skapa hållbara organisationer. Detta gör att mindre andelen av vikarierna är bemanningsersättare som kommer in på timmar vid behov.

Piloten vikariebemanning

Pilotprojekt syftar till att med befintliga timvikarier organisera och leda på ett annat sätt i syfte att få mer effektiv personalplanering, ökad kvalitet och bättre arbetsmiljö. De preliminära utvärderingarna har varit positiva. Projektet kommer att slutföras under 2023 och i samband med det genomförs en utvärdering i syfte att utveckla vikariebemanningen i hela förvaltningen.

Lokalförsörjningsplan

4

2023.116 BUN

Datum: 2023-03-22
Handläggare: Kristina Jakobsson
Direktnr: 0322-616348
Diariennr: 2023.116 BUN

Barn- och ungdomsnämnden

Lokalförsörjningsplan 2023–2028

Ärendebeskrivning

Kommunen strävar efter ett socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbart Alingsås. Alingsås kommun står bakom de 17 globala utvecklingsmålen och Agenda 2030 som beslutades av FN i september 2015. Det lokala arbetet för att förverkliga intentionerna i Agenda 2030 är även ett steg på vägen mot att uppnå Alingsås Vision 2040. Policyn för hållbar utveckling är styrande i planering, budgetering, upphandling, uppföljning och i genomförande av kommunens verksamhet.

Kommunens förskolor, skolor och fritidshem ska erbjuda god omsorg och bedriva en undervisning av hög kvalitet. Förvaltningen arbetar med att utveckla utbildningen på respektive förskola och skola tillsammans med att förbättra förutsättningarna för att kunna skapa en likvärdig utbildning för alla barn och elever. Den fysiska lärmiljön i form av lokaler är en av förutsättningarna för att kunna nå målet med att barn och elever i Alingsås kommun ska erbjudas en av landets bästa utbildningar.

Barn- och ungdomsnämndens lokalförsörjningsplan ingår som en del i kommunens övergripande lokalförsörjningsplan. Underlaget ska ligga till grund för de beslut om utveckling och förändring som tas inom lokalförsörjning både i barn- och ungdomsnämndens och i kommunens Budget. Planen revideras årligen och visar innevarande år och fem år framåt för att åskådliggöra hur verksamheten bedrivs idag, samt redovisar det uppskattade behovet av förskole- och skollokaler för perioden 2023 - 2028.

Beredning

Alingsås är en kommun under tillväxt. Det byggs mycket bostäder och planeras för nya bostadsområden samtidigt som förtätning av redan befintliga bostadsområden pågår. Barn och elever ökar i takt med att kommunen växer. Både omfördelning mellan verksamheter i befintliga verksamhetslokaler och behov av om- och nybyggnation för både förskolor och skolor kommer att kunna möta ökat barn- och elevantal.

I Alingsås norra kommundel möter lokalkapaciteten behovet av platser övergripande. I Alingsås tätort möter lokalkapaciteten behovet av platser övergripande medan det skiljer sig mellan geografiska områden. Planering av placeringsskolor kommer att behöva ses över som en följd av nybyggnation och skolornas placering i relation till växande bostadsområden. I Alingsås södra kommundel finns behov av utökade lokaler både i nuläge och framåt som en följd av nybyggnation av bostäder i framförallt Ingared. För flera områden i Alingsås är en utmaning att många enheter är små och utifrån både organisatoriska och ekonomiska aspekter behöver större enheter planeras vid om- och nybyggnation.

Kapacitet förskola

Kapaciteten i förskolan beräknas utifrån lokalernas beskaftenhet, gruppernas storlek samt barnens ålder. Av både organisatoriska och ekonomiska skäl bör förskolor med kapacitet för färre än 60 barn avvecklas eller byggas ut allt eftersom. I nuläget finns 8 kommunala förskolor med kapacitet för färre än 60 barn och 4 av dessa har placering i direkt anslutning

till F-6 skolor. Vid nybyggnad är målsättningen att förskolor har plats för 120–160 barn. Beräknad lokalkapacitet utgår från förskolornas kapacitet i maj månad då antalet barn i verksamheten är som högst. Utifrån lokalkapacitet beräknas antal förskoleplatser under 2023 vara i balans i stort sett hela kommunen.

Under våren 2023 finns det 28 kommunala förskolor. I dessa är det 1 841 barn placerade under vårterminen 2023, (jmf 1 814 barn samma period år 2022). Av det totala antalet förskolebarn har 76,1% en placering i Alingsås kommuns förskolor, dvs en högre andel än tidigare år (jfr 74,9% 2022). 22,7 % är placerade i fristående verksamhet medan 1,2% är placerade i annan kommun.

Kapacitet grundskola

För att möta framtidens utmaningar och samtidigt bibehålla och utveckla god kvalitet behöver en grundskola ha kapacitet för minst 550–600 elever. Detta för att kunna skapa en hållbar organisation och på ett resurseffektivt sätt kunna leva upp till författningarnas krav på bemanning, undervisning och betygssättning.

I kommunen finns det 17 kommunala grundskolor. Av dessa är 13 st. skolor F-6, tre skolor årskurs 7 - 9 och en skola är F-9. Februari 2023 finns det 4 597 inskrivna elever i förskoleklass och grundskolan (jmf 4 523 samma period år 2022.)

Av det totala antalet elever år F-9 har 83,5% en placering i Alingsås kommuns regi, dvs en något högre andel än tidigare (jfr 83% 2022). 15,4% går i fristående verksamhet medan 1,1% går i annan kommun.

Grundskolans volymökning innebär ökat antal elever i såväl fristående verksamhet men framförallt i kommunal verksamhet. Andelen elever i fristående skolor ökar succesivt med elevens ålder. Som helhet är skolornas kapacitet tillräcklig i kommunen men det finns en variation mellan skolor och geografiska områden.

Målet är tillgång till ändamålsenliga och likvärdiga lokaler för alla barn och elever inom kommunen. Det finns flera äldre förskole- och skollokaler som inte är fullt anpassade efter den pedagogik och de arbetssätt som undervisningen kräver enligt nuvarande läroplaner. Det saknas grupperum och utrymmen som är flexibla. Även ytor för pedagogisk personal samt personal inom barn- och elevhälsa har behov av förändring. Nya ökade krav för tillgänglighet, miljökrav och ventilation påverkar även lokalernas beskaffenhet. För att få ett så effektivt lokalnyttjande som möjligt och på så sätt spara på både ekonomiska och mänskliga resurser krävs ett mer innovativt tankesätt. Ett effektivt lokalnyttjande beskriver graden av användbarhet och förutsättningar för att lokalerna ska användas optimalt under hela dagen/dygnet. I kommande om- och nybyggnationer bör ett större samnyttjande av lokaler inom förvaltningen men även mellan olika förvaltningarna inom kommunen ske.

Ekonomisk bedömning

Beslutet innebär inga kostnader.

Förslag till beslut

Barn- och ungdomsnämnden fastställer lokalförsörjningsplan 2023-2028

Beslutet ska skickas till
Kommunstyrelsen

Helena Balte
Förvaltningschef

Kristina Jakobsson
Administrativ chef

Helena Balte, Godkännare tjänsteskrivelse, 2023-03-22

Lokalförsörjningsplan 2023 - 2028

Barn- och ungdomsförvaltningen
Alingsås kommun

Typ av styrdokument: Plan

Beslutande instans: Barn- och
ungdomsnämnden

Datum för beslut: 2023-04-18

Diarienummer: 2023.116 BUN

Gäller för: Barn- och ungdomsförvaltningen

Giltighetstid: Tills vidare

Revideras senast: Våren 2024

Dokumentansvarig: Administrativ chef

Innehållsförteckning

Innehåll

1. Inledning	3
1.1 Mål och inriktning	3
2. Sammanfattning	4
3. Verksamhetslokaler	4
3.2 Nulägesbeskrivning.....	4
3.2.1 Kapacitet förskola	4
3.2.2 Kapacitet grundskola	5
3.3 Fördjupad beskrivning av framtida lokalbehov	5
3.4 Behovsanalys förskola	6
3.4.1 Trendprognos förskola 2022 – 2027	7
3.5 Behovsanalys grundskola	7
3.5.1 Trendprognos grundskola 2022–2027.....	8
4. Objektlista	9
5. Prognos och kostnadsutveckling	9
5.1 Hyrorna varierar	9
5.2 Paviljonger	9

1. Inledning

Kommunens vision är "Alingsås är Västsveriges vackraste kulturstad i en levande bygd. Genom nytänkande, engagemang och tillgänglighet skapar vi livskvalitet för alla."

Kommunen strävar efter ett socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbart Alingsås. Alingsås kommun står bakom de 17 globala utvecklingsmålen och Agenda 2030 som beslutades av FN i september 2015. Det lokala arbetet för att förverkliga intentionerna i Agenda 2030 är även ett steg på vägen mot att uppnå Alingsås Vision 2040. Policyn för hållbar utveckling är styrande i planering, budgetering, upphandling, uppföljning och i genomförande av kommunens verksamhet.

Kommunens förskolor, skolor och fritidshem ska erbjuda god omsorg och bedriva en undervisning av hög kvalitet. Förvaltningen arbetar med att utveckla utbildningen på respektive förskola och skola tillsammans med att förbättra förutsättningarna för att kunna skapa en likvärdig utbildning för alla barn och elever. Den fysiska lärmiljön i form av lokaler är en av förutsättningarna för att kunna nå målet med att barn och elever i Alingsås kommun ska erbjudas en av landets bästa utbildningar.

Barn- och ungdomsnämndens lokalförsljningsplan ingår som en del i kommunens övergripande lokalförsljningsplan. Underlaget ska ligga till grund för de beslut om utveckling och förändring som tas inom lokalförsljning både i barn- och ungdomsnämndens och i kommunens Budget.

Planen revideras årligen och visar innevarande år och fem år framåt för att åskådliggöra hur verksamheten bedrivs idag, samt redovisar det uppskattade behovet av förskole- och skollokaler för perioden 2023 - 2028.

1.1 Mål och inriktning

Den målbild som ligger till grund för barn- och ungdomsförvaltningens lokalplanering är att till en rimlig kostnad, vid rätt tidpunkt och på rätt plats ha lokaler som är likvärdiga och lämpliga för ändamålet. Fysisk planering är ett av kommunens viktigaste verktyg för att skapa hållbara städer och samhällen. Översiktsplan och detaljplaner behöver skapa strukturer för att minska klimatpåverkan och anpassa samhället till ett förändrat klimat. Underhåll av befintlig byggnation och allmänna platser är viktiga för att skapa och bibehålla fredliga och inkluderande samhällen i en föränderlig tid. Alingsås kommun har en roll i klimatomställning utifrån fysisk planering, byggnation, drift och underhåll. Genom att vara nytänkande i samhällsutvecklingen och skapa förutsättningar för klimatsmarta miljöer kan kommunen bidra till klimatsmarta livsstilar.

Barn- och ungdomsnämndens Budget 2023 - 2025 ger en färdriktning även för lokalplaneringen. Budgeten visar på att en strategisk lokalplanering och omstrukturering i lokalutnyttjande kan ge förutsättningar för att barn- och ungdomsnämnden ska kunna lägga mer resurser på personalkostnader och kunna skapa en väl fungerande inre organisation, med behörig personal, barn- och elevhälsa, rektorer och fungerande stödstruktur på varje enhet. Att vid nybyggnation placera förskolor och skolor geografiskt strategiskt för att möjliggöra att organisera grupper och klasser med en allsidig social sammansättning ska ses som ett långsiktigt arbete för att skapa en likvärdig förskola och skola samt för en hållbar integration. Strategisk lokalplanering med om- till och nybyggnation utifrån ramprogram för förskola och skola skapar även förutsättningar för att kunna forma minskade barngrupper i förskolan och skapa en hållbar klassorganisation i skolan.

Barn- och ungdomsnämnden beslutade 2019-11-26 om vision för framtida skolorganisation och gav förvaltningen i uppdrag att ta fram förslag till framtida skolorganisation i respektive delområde; Kommundel Bjärke, Kommundel Långared, Alingsås Södra kommundel, Förskolor i centralorten, F-6 skolor i centralorten samt 7 - 9 skolor i centralorten. Långsiktigt arbete pågår utifrån visionen tillsammans med planering utifrån behov och kapacitet i relation till nybyggnation. Aktuell bild av lokalkapacitet och prognos barn/elever i förhållande till aktuell lokalkapacitet redovisas för Barn och ungdomsnämnden årligen.

2. Sammanfattning

Alingsås är en kommun under tillväxt. Det byggs mycket bostäder och planeras för nya bostadsområden samtidigt som förtätning av redan befintliga bostadsområden pågår. Barn och elever ökar i takt med att kommunen växer. Både omfördelning mellan verksamheter i befintliga verksamhetslokaler och behov av om- och nybyggnation för både förskolor och skolor kommer att kunna möta ökat barn- och elevantal.

För att få ett så effektivt lokalnyttjande som möjligt och på så sätt spara på både ekonomiska och mänskliga resurser krävs ett mer innovativt tankesätt. Ett effektivt lokalnyttjande beskriver graden av användbarhet och förutsättningar för att lokalerna ska användas optimalt under hela dagen/dygnet. I kommande om- och nybyggnationer bör ett större samnyttjande av lokaler inom förvaltningen men även mellan olika förvaltningarna inom kommunen ske.

Målet är tillgång till ändamålsenliga och likvärdiga lokaler för alla barn och elever inom kommunen. Det finns flera äldre förskole- och skollokaler som inte är fullt anpassade efter den pedagogik och de arbetsätt som undervisningen kräver enligt nuvarande läroplaner. Det saknas gruppum och utrymmen som är flexibla. Även ytor för pedagogisk personal samt personal inom barn och elevhälsa har behov av förändring. Nya ökade krav för tillgänglighet, miljökrav och ventilation påverkar även lokalernas beskaffenhet.

3. Verksamhetslokaler

3.2 Nulägesbeskrivning

I Alingsås norra kommundel möter lokalkapaciteten behovet av platser övergripande.

I Alingsås tätort möter lokalkapaciteten behovet av platser övergripande medan det skiljer sig mellan geografiska områden. Planering av placeringsskolor kommer att behöva ses över som en följd av nybyggnation och skolornas placering i relation till växande bostadsområden.

I Alingsås södra kommundel finns behov av utökade lokaler både i nuläge och framåt som en följd av nybyggnation av bostäder i framförallt Ingared.

För flera områden i Alingsås är en utmaning att många enheter är små och utifrån både organisatoriska och ekonomiska aspekter behöver större enheter planeras vid om- och nybyggnation.

3.2.1 Kapacitet förskola

Kapaciteten i förskolan beräknas utifrån lokalernas beskaffenhet, gruppernas storlek samt barnens ålder. Av både organisatoriska och ekonomiska skäl bör förskolor med kapacitet för färre än 60 barn avvecklas eller byggas ut allt eftersom. I nuläget finns 8 kommunala förskolor med kapacitet för färre än 60 barn och 4 av dessa har placering i direkt anslutning till F-6 skolor. Vid nybyggnad är målsättningen att förskolor har plats för 120–160 barn. Beräknad lokalkapacitet utgår från förskolornas kapacitet i maj månad då antalet barn i verksamheten är som högst.

Under våren 2023 finns det 28 kommunala förskolor. I dessa är det 1 841 barn placerade under vårterminen 2023, (jmf 1 814 barn samma period år 2022). Av det totala antalet förskolebarn har 76,1% en placering i Alingsås kommuns förskolor, dvs en högre andel än tidigare år (jfr 74,9% 2022). 22,7 % är placerade i fristående verksamhet medan 1,2% är placerade i annan kommun.

Utifrån lokalkapacitet beräknas antal förskoleplatser under 2023 vara i balans i stort sett hela kommunen.

3.2.2 Kapacitet grundskola

För att möta framtidens utmaningar och samtidigt bibehålla och utveckla god kvalitet behöver en grundskola ha kapacitet för minst 550–600 elever. Detta för att kunna skapa en hållbar organisation och på ett resurseffektivt sätt kunna leva upp till författningarnas krav på bemanning, undervisning och betygssättning.

I kommunen finns det 17 kommunala grundskolor. Av dessa är 13 st. skolor F-6, tre skolor årskurs 7 - 9 och en skola är F-9. Februari 2023 finns det 4 597 inskrivna elever i förskoleklass och grundskolan (jmf 4 523 samma period år 2022.)

Av det totala antalet elever år F-9 har 83,5% en placering i Alingsås kommuns regi, dvs en något högre andel än tidigare (jfr 83% 2022). 15,4% går i fristående verksamhet medan 1,1% går i annan kommun.

Grundskolans volymökning innebär ökat antal elever i såväl fristående verksamhet men framförallt i kommunal verksamhet. Andelen elever i fristående skolor ökar succesivt med elevens ålder.

Som helhet är skolornas kapacitet tillräcklig i kommunen men det finns en variation mellan skolor och geografiska områden.

Alingsås kommunala skolor skiljer sig åt i både storlek och förutsättningar för hur undervisning kan bedrivas. Mindre skolor saknar ofta de specialsalar som krävs för ämnen som hem- och konsumentkunskap, slöjd, musik, fysik, kemi och biologi. För att ge eleverna undervisning i dessa ämnen behöver eleverna transportera sig till en annan skola. Samtliga elever i åk 6 har undervisning i form av språkval och hem- och konsumentkunskap på högstadieskola i tätorten en till två gånger per vecka. Eleverna i södra Alingsås åker både kollektivtrafik och beställd buss för att ta sig till och från tätorten, eleverna i norra Alingsås åker skolbuss till Sollebrunn skola och eleverna i tätorten går eller cyklar mellan hemskola och undervisande skola.

För att ytterligare belysa kommunens skolstruktur har tillgången till ändamålsenliga lokaler inventerats. Lärmiljöernas utformning påverkar möjligheterna till undervisning som är tillgänglig för alla elever vilket möjliggör undervisning av hög kvalitet som också är ekonomiskt hållbar. Avgörande är både tillgång till ändamålsenliga klassrum med tillhörande grupprum men även tillgången till specialsalar spelar roll. Utifrån tillgången till antalet klassrum i förhållande till antalet elever på skolenheten skiljer det sig mellan skolenheter. Två av de skolenheter som har sämre tillgång till både ändamålsenliga klassrum och grupprum är kommunens äldsta skolbyggnader.

God tillgång (17-20 elever per klassrum)	Medelgod tillgång (21-25 elever per klassrum)	Sämre tillgång (26-29 elever per klassrum)
7 (varav 5 med god tillgång till grupprum)	7 (varav 4 med god tillgång till grupprum)	3 (där samtliga har sämre tillgång till grupprum)

Två av kommunens skolenheter kompletteras med paviljonger. På Ingaredsskolan finns paviljonger utifrån att möta både barn- och elevunderlaget inför kommande byggnation samt att en del av paviljongbyggnaden inhyser folkbibliotek. Även Nolbyskolan kompletteras med paviljonger för att möta elevantal.

3.3 Fördjupad beskrivning av framtida lokalbehov

I enlighet med Tillväxtprogram för Alingsås kommun, 2021–2030 är det långsiktiga målet att skapa minst 1 000 nya bostäder inom tillväxtprogrammets 10-årsperiod. De områden som kommunen planerar att

utveckla är bl.a. Stadsskogen, Mjörnstranden, Ingared samt ett antal förtättningsprojekt i tätorten. Detta innebär att det behövs både nya förskolor och nya skolor i områdena.

I samband med att Alingsås kommuns tillväxtavdelning arbetar med ny detaljplan för nya bostadsområden initieras en kontakt med barn- och ungdomsförvaltningen för att starta planering med att avsätta tillräckligt stor yta för allmänt ändamål med generell byggrätt. På det sättet kan kommunen agera flexibelt och långsiktigt för att kunna svara mot det kommunala servicebehovet. Markarealen ska finnas för byggnader, utemiljö, parkering och angöring. En utmaning för förvaltningen är att de tomter som avsätts för byggnationer av förskola och skola inte alltid klarar av storleken som önskad kapacitet kräver, det gäller både vid nybyggnation av förskola och grundskola. Det är viktigt att behov av storlek ses utifrån flera aspekter, ekonomiskt, pedagogiskt och att möta kommuninvånarnas behov och efterfrågan.

Gällande Stadsskogen, Mjörnstranden och Ingared pågår planering för ytterligare förskola och skola. Utifrån kommande behov behövs både förskola och skola upp till åk 9 för att möta upp ökat antal barn och elever i dessa nybyggnationsområden. Under december 2022 fattade Kommunstyrelsen beslut om att gå vidare med projektering för skola i Ingared och arbetet med projektering fortgår under våren 2023.

Vid ny- och ombyggnation planeras alltid plats för tillagningskök för att minska transporter och belastning vid kommunens centrala tillagningskök.

3.4 Behovsanalys förskola

I takt med att kommunen växer beräknas efterfrågan på förskoleplatser att öka. Detta, tillsammans med att kommunen har förskolelokaler som inte är ändamålsenliga gör att nya förskolor behöver byggas och/eller att befintliga förskolor behöver byggas ut.

I norra kommundelen och framförallt i Sollebrunn finns flera mindre förskolor och det finns ett behov att se över förutsättningar för en samlad förskola.

Långared förskola har kapacitet.

Det finns behov av en ny större förskola i Noltorp, dels för att ersätta Lövhuddans förskola och Nolängens förskola men även för att möta en ökande befolkning och generationsväxling i området. Tillsammans med tillväxtavdelningen ser förvaltningen även över möjlighet av byggnation för förskola på Förmannen 2 i Bolltorp i samband med planering av nya bostäder.

Arbete med en ny detaljplan för en förskola i Nolhaga med kapacitet för 120 barn pågår. Nybyggnationen av förskolan syftar till att täcka det geografiska området som Nolhaga förskola tidigare täckt samt att ge plats åt skolans verksamheter i skollokaler där det idag bedrivs förskoleverksamhet.

När norra Stadsskogen, etapp 4 och 5 samt södra Stadsskogen färdigställs kommer det finnas behov av fler förskoleplatser i området. Utifrån ökat antal barn i dessa nybyggnationsområden finns behov av ytterligare förskola. Inom etapp 5 finns en tomt planerad för förskola.

Efterfrågan på förskoleplatser i Alingsås södra kommundel är hög i förhållande till dagens lokalkapacitet och tillsammans med förväntad ökad efterfrågan behövs fler förskoleplatser så snart som möjligt. Utifrån ökad byggnation och inflyttning behöver både förskolans och skolans lokalkapacitet ökas inom de närmsta åren. I november 2022 beslutade Barn- och ungdomsnämnden om att ge förvaltningen tillsammans med Alingsåshem i uppdrag att arbeta fram en förstudie för en förskola med 120 barn i Ingared. För att i närtid kunna erbjuda samtliga familjer förskoleplats i Alingsås södra kommundel behöver arbete för en ny förskola i Ingared kompletteras med tillfälliga platser. Parallellt med förstudie för ny förskola arbetar därför förvaltningen tillsammans med Alingsåshem med en tillfällig förskola med plats för 80 barn.

3.4.1 Trendprognos förskola 2022 – 2027

Alingsås kommuns trendprognos från Statisticon 2022 pekar på att antalet förskolebarn i kommunen kommer att öka de kommande åren jämfört med antal inskrivna på kommunens förskolor idag.

Förskola 1–5 år - Totalt antal barn						
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Prognos 2022	2 451	2 449	2 441	2 435	2 427	2 438
Prognos 2021	2 503	2 570	2 620	2 695	2 771	Ingen data
Differens 2022 vs 2021	-52	-121	-179	-260	-344	

Prognosen för antal barn i förskolan har minskat mot tidigare gjord prognos. Prognosen ligger till grund för Barn- och ungdomsnämndens ramtilldelning och vidare intern resurstilldelning. Differensen mellan Prognos 2021 och Prognos 2022 per år visar på svårigheter med att beräkna kommande lokalbehov utifrån antalet barn. Prognosen som gjordes år 2021 visar på fler barn jämfört med Prognosen som gjordes år 2022. Trenden är att antalet barn ökar och det är utifrån trenden och historisk beläggning som förvaltningen planerar lokalbehovet.

3.5 Behovsanalys grundskola

I Alingsås Norra kommun del finns möjlighet till ett mer effektivt nyttjande av lokaler genom att nyttja tillgänglig kapacitet i Sollebrunns skola. I december 2022 fattade Kommunstyrelsen beslut om projektering av ombyggnation Bjärkehallen utifrån genomförd förstudie. Utgångspunkt är att med prioriterade åtgärder tillskapa en bra helhetslösning för såväl Sollebrunn skola, som för de föreningar som nyttjar lokalerna. I huvudsak har förstudien handlat om att skapa bättre logistik i fastigheten, samt få bättre utväxling av befintliga ytor, där omdisponering av funktioner utgjort en del av lösningen.

Långared skola har kapacitet för fler elever.

Under våren 2020 startade en omfattande om- och tillbyggnad av Noltorpsskolan. Då skolan står klar kommer den ha en kapacitet för 600 elever i grundskola och 40 elever i anpassad grundskola. Första etappen av skolbyggnaden stod klar inför läsåret 2022/2023. Under hösten 2022 påbörjades byggnation av den nya idrottshallen och därefter görs en om- och tillbyggnad av tillagningskök, matsal, slöjdsal m.m. Alla etapper beräknas vara klara inför läsårsstart 2024/2025.

För att få en överblick av nuläge av lokalkapacitet samt vilka åtgärder som krävs för att kunna använda befintliga lokaler på bästa sätt har förvaltningen beställt kapacitetsmätning av Alingsåshem för Ängaboskolans och Nolbyskolans lokaler. På Nolbyskolan har 100 elever undervisning varav 40 av dessa har fritidshem i tillfälliga paviljonger. Bygglov för paviljongerna löper till och med 2025-04-20 och därefter är ytterligare en förlängning med 5 år möjlig. Det innebär att paviljongerna på Nolbyskolan behöver ersättas med en permanent byggnad innan tiden för bygglov går ut. Eftersom det är långa processer behöver planeringsarbete med permanent byggnad påbörjas snarast. I samband med planeringen behöver förvaltningen se över hur förskolan som finns i nära anslutning till skolan kan växlas om till skolverksamhet.

Under år 2023 görs en förstudie för ventilationskapacitet på Östlyckeskolan utifrån befintligt antal elever, främst gemensamma utrymmen samt att se över möjligheter att ta emot fler elever.

Både Lendahl skola och Gustav Adolf skola är avgörande för att möta kapacitet i tätorten men är inte lokalmässigt anpassade för dagens behov av tillgängliga lärmiljöer då tillgången på grupprum och andra flexibla lösningar är kraftigt begränsade.

Stadsskogens skola har för liten kapacitet för att ta hand om den ökning av elever som kommer då norra Stadsskogen, etapp 4 och 5 samt södra Stadsskogen färdigställs. Inför detaljplaneringen av dessa områden pågår en dialog med tillväxtavdelningen. I etapp 4 finns en tomt planerad för en mindre skola samt i etapp 5 finns det en tomt planerad för större skola.

I Ingared har nya bostadsområden med blandad bebyggelse tillkommit och det pågår i dagsläget ytterligare byggnation. Utifrån ökad byggnation och inflyttning behöver skolans lokalkapacitet ökas inom de närmsta åren. Under december 2022 fattade Kommunstyrelsen beslut om att gå vidare med projektering för skola i Ingared och arbetet med projektering fortgår under våren 2023. Nya Ingaredsskolan planeras att bli en nyskapande, funktionell, lokaleffektiv och hållbar F-9 skola som tillsammans med bibliotek och fritidsgård utgör en självklar mötesplats för södra kommundelens invånare i alla åldrar. Skolan mitt i samhället syftar till att bredda skolan och skolbyggnadens roll i området där den ligger. Det ska den göra delvis genom att erbjuda boende och föreningslivet i Alingsås södra kommundel en plats att träffas för aktiviteter och möten.

Februari 2023 går det 1 178 elever på kommunens tre 7 - 9 grundskolor som alla ligger i Alingsås tätort. Skolorna tar emot elever från tätorten, Långared samt Alingsås södra kommundel. I och med att kommunen växer även utanför tätorten, främst söderut, finns anledning att se över kommande behov av skola upp till åk 9 för att möta upp ökat antal barn och elever i nybyggnadsområden. Vid en utbyggnation av Ingaredsskolan och att därigenom samla specialsalar på skolan samt en utökning av skolan för att inkludera även årskurs 7–9 möjliggörs en planering med mindre resande både inom skoldagen och till och från skolan för elever i den södra kommundelen.

3.5.1 Trendprognos grundskola 2022–2027

Alingsås kommuns trendprognos från Statisticon 2022 pekar på att antalet barn i grundskola i kommunen kommer att ligga på en jämn nivå kommande åren.

Grundskola (Åk F - 6) - Totalt antal elever						
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Prognos 2022	3 741	3 723	3 743	3 749	3 788	3 785
Prognos 2021	3 758	3 768	3 830	3 893	3 988	Ingen data
Differens 2022 vs 2021	-17	-45	-87	-144	-200	

Grundskola (Åk 7 - 9) - Totalt antal elever						
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Prognos 2022	1 618	1 677	1 654	1 657	1 614	1 635
Prognos 2021	1 639	1 704	1 707	1 707	1 682	Ingen data
Differens 2022 vs 2021	-21	-27	-53	-50	-68	

Prognosen för antal elever i grundskola har minskat mot tidigare gjord prognos. Prognosen ligger till grund för Barn-och ungdomsnämndens ramtilldelning och vidare intern resurstilldelning. Differensen mellan Prognos 2021 och Prognos 2022 per år visar på svårigheter med att beräkna kommande lokalbehov utifrån antalet elever. Prognosen som gjordes år 2021 visar på fler elever jämfört med Prognosen som gjordes år 2022. Trenden är att antalet elever ökar och det är utifrån trenden och elevframskrivning som förvaltningen planerar lokalbehovet.

4. Objektslista

Identifierat behov
Förstudie
Detaljplan
Projektering
Genomförande

VERKSAMHET	NYBYGGNAD	OMBYGGNAD	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Noltorpsskolan	X	X	X	X				
Nolhaga förskola	X		X					
Ingared förskola	X		X					
Ingaredsskolan	X		X					
Bjärkehallen		X	X					
Förskola i Sollebrunn	X							
Förskola i Noltorp	X							
Förskola i Bolltorp	X							
Förskola i Stadsskogen	X							
Nolbyskolan		X						
Skola i Stadsskogen	X							

5. Prognos och kostnadsutveckling

Budgeterad hyreskostnad för Barn- och ungdomsnämnden är 138 000 tkr år 2023.

Prognostiserad hyreskostnad för Barn- och ungdomsnämnden är 140 611 tkr år 2024.

5.1 Hyrorna varierar

Hyrorna varierar mellan olika förskolor och skolor beroende på att lokalerna är olika och byggda vid olika tid. Nyproducerade enheter innebär en högre hyra och små enheter är dyrare i relation till kapacitet än vad större enheter är vilket innebär att det är kostnadseffektivt att planera för större enheter vid nybyggnation.

5.2 Paviljonger

För att lösa ett akut behov av lokaler kan paviljonger hyras. De tillfälliga lokalerna kan vara ett bra alternativ ur ett kortsiktigt perspektiv men på lång sikt blir det en dyr lösning som också har begränsningar i lokalernas funktion och utformning. Sett till enbart hyra per kvm för paviljong är skillnaden inte så stor men utifrån hela kostnaden med både etableringen och avetablering av paviljongen så handlar det ofta om stora belopp som inte kan ingå i den årliga hyran utan är en direktkostnad. Varför den inte kan ingå i den årliga hyran beror på att tiden för paviljongen ska vara kort.

Ramprogram förskola

5

2023.114 BUN

Datum: 2023-03-28
Handläggare: Mikaela Stenholm
Direktr:
Diariernr: 2023.114 BUN

Barn- och ungdomsnämnden

Ramprogram förskola

Ärendebeskrivning

Barn- och ungdomsnämnden har under 2017 beslutat att ett ramprogram ska tas fram. Ramprogrammet ska ge stöd och vägledning till kommande byggprojekt inom förskola/skola i kommunen. Ramprogrammet förskola togs fram 2018.

Brogårdens förskola har sedan ramprogrammets start genomgått en större renovering och tillbyggnad, med utgångspunkt från Ramprogrammet med utgångspunkt från de erfarenheterna har förvaltningen sett över Ramprogram förskola och föreslå revidering.

För att möta behovet av fler förskole- och skolplatser och samtidigt förbättra arbetsmiljön och lärmiljöer som bättre stödjer undervisning och lärande behöver fler förskolor och skolor byggas eller byggas om inom de kommande åren. Det nuvarande fastighetsbeståndet inom förskolan är av blandad karaktär med både nya och äldre byggnader.

Ramprogrammet riktar sig till personal inom barn- och ungdomsförvaltningen som kommer i kontakt med ny- och ombyggnadsprojekt. Det är också avsett för projektledare, arkitekter, andra konsulter och entreprenörer som har i uppdrag att planera eller genomföra projekt för barn och elever i Alingsås kommun. Ramprogrammet ska skapa en samsyn mellan kommunens berörda aktörer kring funktioner vid planering och projektering av förskolor och skolor, så att de uppfyller verksamhetens krav på ändamålsenliga, säkra och trygga miljöer samt upprätthåller de tekniska kraven på en acceptabel nivå. Lokalerna ska samtidigt vara lokaleffektiva och hållbara över tid utifrån pedagogik, arbetssätt och förändringar i barn- och elevunderlag.

Beredning

Ramprogrammet ska användas som en riktlinje vid större om-, till- och nybyggnationer av grundskolor i Alingsås kommun. Det ska vara ett hjälpmedel för att garantera en jämförbar standard i kommunens förskolor. Ramprogrammet kan även spara tid vid genomförandet av projekt och förenkla samspelet beställare/utförare och därigenom minska kostnaderna. Ett övergripande politiskt mål är att arbeta för en god ekonomisk hushållning med kommunens resurser. Ett av Barn- och ungdomsförvaltningen åtagande är att verka för minskade lokalkostnader. Hyrorna finansieras av barn- och elevpengen och kan påverka pengarna som istället skulle kunna gå till fler lärare eller till att på annat sätt öka kvaliteten i förskolan.

Ramprogrammet ska genomsyras av såväl ekonomisk, ekologisk och pedagogisk hållbarhet, vilket innebär att vara sparsam med både mänskliga och materiella resurser. Inför varje nytt lokalprojekt behöver klimatanpassningsåtgärder tas fram. Alingsås kommun strävar efter en klimatomställning som skapar ekologisk, social och ekonomisk hållbar utveckling i samklang med policyn för hållbar utveckling utifrån FN:s Agenda 2030. Ramprogrammet ska även arbeta för att kombinera förutsättningar för en bra utbildning med en effektiv lokalanvändning så att skolans resurser i högre grad kan användas till undervisning och därmed minska "onödiga" lokalkostnader.

Förvaltningens förslag till revideringen innefattar uppdatering av vilka lagar, riktlinjer och mål som styr samt en tydligare struktur i dokumentet.

Förvaltningen har utvärderat tillbyggnationen av Brogårdens förskola med utgångspunkt från ramprogrammet. Utvärderingen utgår från lärmiljöer inomhus, lärmiljöer utomhus samt personalutrymmen. Utvärderingen visar på i huvudsak positiva resultat men identifierar också områden som behöver förtydligas eller revideras. Exempel är fönsterstorlekar, balkonger på plan 2, avgränsningar mellan hemvister och passager till och från mattorget. Uppföljningen biläggs i ärendet.

Ekonomisk bedömning

En kostnadsbild ges vid varje byggprojekt i samband med förstudien.

Förslag till beslut

Barn- och ungdomsnämnden fastställer Ramprogrammet förskola som vägledning för om-, till- och nybyggnation av förskola.

Beslutet ska skickas till

Kommunstyrelsen

Alingsåshem

Helena Balte
Förvaltningschef

Mikaela Stenholm
Lokalcontroller

Uppföljning Brogårdens förskola

Inledning

Brogårdens förskola är den första förskolan i Alingsås kommun som är om- och nybyggd utifrån Ramprogram förskola. Invigning av de nya lokalerna var under april 2022.

Ramprogrammet ska användas som en riktlinje vid större om och- nybyggnationer av förskolor i Alingsås kommun. Det ska vara ett hjälpmedel för att garantera en jämförbar standard i kommunens förskolor. Ramprogrammet kan även spara tid vid genomförandet av projekt och förenkla samspelet mellan beställare/utförare och därigenom minska kostnaderna. Ett övergripande politiskt mål är att arbeta för en god ekonomisk hushållning med kommunens resurser. Ett av Barn- och ungdomsförvaltningens åtagande är att verka för minskade lokalkostnader. Hyrorna finansieras av skolpengen och kan påverka pengarna som istället skulle kunna gå till mer personal eller till att på annat sätt öka kvaliteten i förskolan.

Förvaltningens arbete är att gå ifrån den traditionella strukturen med tre personal per avdelning och med fler barn till tre barngrupper med två personal per barngrupp. Detta i kombination av aktivt arbete med att öka grundbemanning där färre timvikarier nyttjas till förmån för ordinarie personal. Arbete utgår ifrån barnens behov, verksamhetens bästa och lokala förutsättningar. Skolverkets riktmärke, för barngruppernas storlek på 6-12 barn för åldrarna 1-3 år och 9-15 barn för åldrarna 4-5 år, är vägledande liksom hänsyn till barnens ålder, utveckling, behov och lokaler. För att forma dessa mindre barngrupper och samtidigt möta behovet av barnomsorg för kommunens invånare behöver förskolans arbetsätt utvecklas och barnen behöver delas in i fler olika grupper på respektive förskola.

Gruppindelning, bemanning och personalplanering utgår ifrån barnens olika behov, antalet barn i respektive förskola samt barnens planerade och faktiska tid i förskolan.

För att ta lärdom av byggnationen av Brogårdens förskola inför kommande lokalprojekt har förvaltningen utvärderat lokalen i förhållande till Ramprogrammet och verksamhetens behov.

Lokalernas möjligheter

Lärmiljö inomhus

De olika lärmiljöerna skapar förutsättningar att kunna möta upp för barns olika behov samt möjliggör för barns delaktighet och inflytande. Det finns stora vinster att arbeta i hemvister med olika temarum, vilket gynnar samarbetet och bidrar till pedagogisk samsyn. På Brogårdens förskola följer personalen med barnen mellan olika åldersgrupper och detta skapar kontinuitet och trygghet för barnen. Lokalens utformning möjliggör arbete utifrån hållbarhet med ekonomi, personal och verksamhet. Samordningsvinsterna gynnar arbetsmiljöarbete för både barn och personal samt det pedagogiska arbetet. Lokalernas

utformning ger ökad flexibilitet och underlättar samarbete för personalen som har möjlighet att organisera utifrån olika lärmiljöer och kan därmed följa läroplanens olika delar. En barntoilet per hemvist har en halvdörr vilket ger en bra trygghet till barnen.

Mattorget är väldigt uppskattat av både barn och personal. Brogårdens förskola har egen kokerska och det möjliggör arbete med måltidspedagogik samt att mattorget gör att barn och pedagoger kan hålla kvar lärmiljön i hemvisten och hålla isär lärmiljö ifrån måltidsmiljön. Förskolans personal ser stora pedagogiska vinster att inte ha måltidsmiljö ihop med pedagogiska miljön samtidigt som arbete med pedagogik möjliggörs i dessa båda miljöer utan att konkurrera om platsen. Det finns även stora pedagogiska och motoriska vinster med att förskolebarn tar sin mat själv samt skapar delaktighet och inflytande över mathantering.

Lärmiljön utomhus

För att barnens behov av olika utomhuslekmiljöer ska uppfyllas rekommenderas uppdelning av gården i olika zoner: den vilda, den dynamiska och den trygga zonen. Förskolan Brogårdens utomhusmiljö är byggd utifrån dessa olika zoner. Gården har en del som är tillrättalagd och en del som är mer naturmiljö. Utifrån att dela in i olika zoner kan personalen dela in barngrupperna och arbeta utifrån både trygghet och lärande. Uppdelningen av utemiljön blir utmanade för barnen samtidigt som att personalen får en bra överblick. När barnen är utomhus finns tillgång till en utetoilet vilket möjliggör längre utevistelser över tid.

Personalutrymme

Förskolan är byggd utifrån att det finns goda utrymmen för personalens arbetsplatser. Personalutrymmets rum och funktioner fungerar väl. Placering av några arbetsrum har blivit sämre placerade och det är något som behöver planeras på annat sätt i kommande byggnationer.

Revideringar av Ramprogram förskola

I byggnationen av Brogårdens förskola finns en del långa korridorer som till viss del är funktionella då det ökar utrymmet för de olika rummen. Korridorerna försvårar till viss del överblicken och kan uppmuntra till spring. Som en åtgärd behöver framtida projekt planeras utifrån hemvisternas utformning som till exempel genom att göra de mer kvadratiska eller skapa mera transparenta avgränsningar mellan hemvisterna.

Mattorget fungerar väl, som en åtgärd i framtida projekt är det viktigt att tänka på att bredda in- och utpassering alternativt skapa en ingång och en utgång för att optimera flödet.

Balkongerna på nedre plan fungerar bra för utomhusvila som det var tänkt, främst under de torra årstiderna. Som en åtgärd behöver framtida projekt planeras att vind- och

vädertäta platserna för utomhusvilan på nedre plan. Balkongerna på övre plan används inte för utomhusvila. I framtida projekt kan dimensionering av balkonger minskas.

Ateljéerna är utformade utan tillgång till vatten, avlopp och tvättränna i barnens höjd. Som en åtgärd behöver framtida projekt planeras att barnen får anpassad tillgång till vatten.

Att kunna ta skydd eller låsa dörren om sig i varje hemvist är svårt utifrån hur lokalerna på Brogårdens förskola är utformade. Som en åtgärd behöver framtida projekt planeras utifrån ett utökat säkerhetssätt inom varje hemvist.

Brogårdens förskola är byggt med stora fönster vilket är uppskattat utifrån barnens perspektiv, men det innebär dels en risk gällande insyn och eventuell inrymning. Som en åtgärd behöver framtida projekt planeras att byggnaden har begränsad mängd större fönster och att ljusinsläpp görs på annat sätt.

Inför kommande större lokalprojekt behöver deltagande från olika professioner i kommunen och förvaltningen finnas med i planering mellan förstudie och projektering. Detta för att säkerställa att Ramprogram förskola efterlevs och att underlaget från förstudien är i enlighet med det. Det kan handla om placering av ljudabsorbenter, säkerhet vid entréerna etc.

Ramprogram förskola

Barn- och ungdomsnämnden

Typ av styrdokument: Program

Beslutande instans: Barn- och ungdomsnämnden

Datum för beslut: 2023-04-18

Diarienummer: 2023.114 BUN

Gäller för: Barn- och ungdomsförvaltningen

Giltighetstid: Tills vidare

Revideras senast: Vid behov av revidering

Dokumentansvarig: Lokalcontroller

Innehåll

1.	Om ramprogrammet	4
1.1.	Syfte	4
1.2.	Användningsområden	4
1.3.	Målgrupp	5
1.4.	Framtagning av ramprogram	5
2.	Lagar, riktlinjer och mål	5
3.	Mark och byggnation.....	6
3.1.	Nyckeltal och ytbehov	6
3.2.	Flexibilitet, effektivitet och hållbarhet	7
3.3.	Publika delar	8
4.	Tillgänglighet	8
5.	Tekniskt utförande.....	9
5.1.	Material och ytskikt	9
5.2.	Färgsättning	9
5.3.	Ljud och ljus	10
5.4.	Luft	11
5.5.	Giftfri förskola	11
5.6.	VVS	12
5.7.	Avfallshantering och källsortering	12
5.8.	El, telefon och IKT (informations- och kommunikationsteknik)	13
6.	Trygghet och säkerhet	14
6.1.	Integritet och utsatthet	14
6.2.	Utrymning	14
6.3.	Inrymning.....	14
6.4.	Lås och larm	15
7.	Entréer och kapprum.....	16
8.	Lärmiljöns utformning.....	17
8.1.	Hemvist	18
8.2.	Allrum	18
8.3.	Ateljé/våt verkstad	18
8.4.	Temarum	18
9.	Hygien och omvårdnad	20
10.	Kök	20
11.	Personalutrymme	22
12.	Städ	23
13.	Utomhusmiljö.....	23

13.1. Trygghet och säkerhet	24
13.2. Skydd mot sol och regn	24

1. Om ramprogrammet

1.1. Syfte

Inom en 10-årsperiod uppskattas Alingsås kommun växa med fler än 1 000 barn och ungdomar enligt kommunens tillväxtprogram 2021-2030. Detta innebär ett fortsatt behov av fler förskole- och skolplatser i kommunen. För att kunna möta detta behov måste fler förskolor och skolor byggas nya eller byggas om inom de kommande åren.

Barn- och ungdomsnämnden har under 2017 beslutat att ett ramprogram ska tas fram. Ramprogrammet ska ge stöd och vägledning till kommande byggprojekt inom förskola/skola i kommunen.

Ramprogrammet ska skapa en samsyn mellan kommunens berörda aktörer kring funktioner vid planering och projektering av förskolor och skolor, så att de uppfyller verksamhetens krav på ändamålsenliga, säkra och trygga miljöer samt de tekniska kraven på en acceptabel nivå. Lokalerna ska samtidigt vara effektiva och hållbara över tid utifrån pedagogik, arbetssätt och förändringar i barn- och elevunderlag.

1.2. Användningsområden

Ramprogrammet ska användas som en riktlinje vid större om-, -till- och nybyggnationer av förskolor i Alingsås kommun. Det ska vara ett hjälpmedel för att garantera en jämförbar standard i kommunens förskolor. Ramprogrammet kan även spara tid vid genomförandet av projekt och förenkla samspelet mellan beställare/utförare och därigenom minska kostnaderna. Ett övergripande politiskt mål är att arbeta för en god ekonomisk hushållning med kommunens resurser. Ett av Barn- och ungdomsförvaltningens åtagande är att verka för minskade lokalkostnader. Hyrorna finansieras av barnpengen och kan påverka pengarna som istället skulle kunna gå till mer personal eller till att på annat sätt öka kvalitén i förskolan.

Enligt skollagen (2010:800) har alla barn rätt till en likvärdig utbildning, oavsett skolform och var i landet den anordnas. (1 kap. 8 och 9 §§ Skollagen) Det betyder inte lika mycket resurser överallt, utan att förskolan och skolan har ett kompensatoriskt uppdrag där hänsyn ska tas till barns och elevers olika förutsättningar och behov. Likvärdighet är snarare en fråga om att skapa förutsättningar för lika livschanser. (SOU 2020:28)

Förvaltningens arbete är att gå ifrån den traditionella strukturen med tre personal per avdelning till tre mindre barngrupper med två personal per barngrupp. Arbetet utgår ifrån barnens behov, verksamhetens bästa och lokala förutsättningar. Skolverkets riktmärke, för barngruppernas storlek på 6-12 barn för åldrarna 1-3 år och 9-15 barn för åldrarna 4-5 år, är vägledande liksom hänsyn till barnens ålder, utveckling, behov och lokaler. För att forma dessa mindre barngrupper och samtidigt möta behovet av barnomsorg för kommunens invånare behöver förskolans arbetssätt utvecklas och barnen behöver delas in i fler olika grupper på respektive förskola. Gruppindelning, bemanning och personalplanering utgår ifrån barnens olika behov, antalet barn i respektive förskola samt barnens

planerade och faktiska tid i förskolan. Ramprogrammet ger verksamheten förutsättningar för att kunna arbeta med mindre barngrupper.

Resultatet från de förskolor som kommit långt i utvecklingsarbetet visar tydligt att dessa mindre barngrupper leder till att undervisningens kvalitet blir högre. Barnen får större möjlighet till delaktighet och inflytande i de mindre grupperna och pedagogerna kan i större utsträckning utgå från barnens nyfikenhet och intresse. Pedagogerna kan också anpassa verksamheten utifrån enskilda barns behov av anpassning och särskilt stöd.

1.3. Målgrupp

Ramprogrammet riktar sig till personal inom barn- och ungdomsförvaltningen som kommer i kontakt med ny- och ombyggnadsprojekt. Det är också avsett för andra aktörer inom kommunen och kommunala bolag såsom projektledare och arkitekter samt andra konsulter och entreprenörer som har i uppdrag att planera eller genomföra projekt för barn i Alingsås kommun.

1.4. Framtagning av ramprogram

Ramprogrammet har tagits fram av Barn- och ungdomsförvaltningen i samverkan med det kommunala fastighetsbolaget, Alingsåshem. Utgångspunkten för programmet är förvärvad kunskap från tidigare genomförda projekt i Alingsås kommun, erfarenheter från studiebesök samt genom att ta del av andra kommuners program. Inhämtning av synpunkter och förankring av ramprogrammet har främst skett genom olika referensgrupper samt genom diskussionsforum med företrädare från olika specialenheter. De personer som medverkat har varit företrädare eller ansvariga för bland annat kost, lokalvård, elevhälsa och andra delar av förvaltningen. Representation har även funnits från fackförbund.

2. Lagar, riktlinjer och mål

Utbildningen i förskolan ska lägga grunden för ett livslångt lärande i en verksamhet som är rolig, trygg och lärorik. Det ska vara en god pedagogisk verksamhet där omsorg, fostran och lärande bildar en helhet. I samarbete med hemmen skall förskolan skapa bästa möjliga förutsättningar för att varje barn utvecklas rikt och mångsidigt. Förskolan ska möta barnen med nyfikenhet, tillit och respekt, med en tro på relationens betydelse för lärandet. Omsorg och trygghet behövs för att skapa de bästa förutsättningarna för utveckling. Alla barn ska känna att de kan, då uppstår också lusten att lära.

Verksamhet och utformningen av kommunens förskolor styrs bland annat av:

- Läroplan för förskolan
- Förskolans allmänna råd
- Barnkonventionen
- Agenda 2030
- Specialpedagogiska skolmyndigheter (SPSM)
- Västra Götalandsregionens riktlinjer och standard för fysisk tillgänglighet

- Arbetsmiljölagen
- Kommunallagen
- Plan- och bygglag
- Boverkets byggregler (BBR)
- Livsmedelslagen
- Miljöbalken
- Brandlagstiftning
- Föreskrifter från Socialstyrelsen, Arbetsmiljöverket, Boverket
- Politiska beslut
- Tekniska krav och anvisningar, exempelvis renhållningsordningen
- Översiktsplan

Dessa myndighetskrav och Alingsås kommungemensamma styrande dokument redovisas inte i ramprogrammet. Dessa ska alltid inhämtas från ursprungskällan.

3. Mark och byggnation

Ramprogrammet för förskola kan bidra till kunskap i arbetet med översiktsplanering och detaljplaner så att ytor kan skapas för kommunala ändamål i tidigt skede. Tillsammans med en bra dialog kan detta underlätta arbetet med att få fram mark med detaljplaner för förskolor så att det finns beredskap att möta kommande lokalbehov.

I samband med att Alingsås kommuns tillväxtavdelning arbetar med ny detaljplan för nya bostadsområden initieras en kontakt med barn- och ungdomsförvaltningen för att starta planering med att avsätta tillräckligt stor yta för allmänt ändamål med generell byggrätt. På det sättet kan kommunen agera flexibelt och långsiktigt för att kunna svara mot det kommunala servicebehovet. Markarealen ska finnas för byggnader, utemiljö, parkering och angöring.

Trafikmiljön runt förskolan ska särskilt studeras för att minimera eventuella risker och konflikter. Logistiken kring hämtning och lämning är viktigt att beakta. Väl fungerande gång- och cykelvägar till och från skolan ger valmöjlighet för vårdnadshavare att avstå bilen. Det är därför viktigt att placera framtida skolor utmed det planerade huvudcykelnätet.

3.1. Nyckeltal och ytbehov

Utifrån barnperspektivet är det särskilt viktigt att säkerställa att yta för utemiljö tillgodoses. Enligt Plan och Bygglagen, PBL, ska det finnas tillräckligt stor friyta som är lämplig för lek och utevistelse. PBL talar inte om vilken storlek på ytorna utan det ska kommunen bedöma och hur behoven ska tillgodoses. I Alingsås kommun är 35 - 40 kvadratmeter/barn en utgångspunkt för utemiljön. Syftet med spannet är att kommunens olika kommundelar och stadsdelar har olika förutsättningar, eftersom en förtätning i befintlig stadsmiljö inte kan ge lika stor utemiljö som vid etablering i nya bostadsområden.

Målsättningen är att bygga större förskole enheter med plats för 120 - 160 barn om tillräcklig yta finns. Detta bedöms vara mest kostnadseffektivt för kommunen både när det gäller byggkostnaderna och

för att ge verksamheten bästa förutsättningar till en rationell drift och högt utnyttjande av gemensamma resurser som exempelvis personalutrymmen, tillagningskök och utemiljö.

Av tradition har förskolorna i Alingsås utformats som enplansbyggnader. I takt med att staden förtäts och behovet centralt belägna förskolor ökar, samt miljöaspekter såsom lågenergibyggnader får genomslag i byggprocessen, kommer tvåplansbyggnader i större utsträckning att förordas.

Fastighetens förutsättningar och läge kan påverka, varför nyckeltalen ska ses som riktlinjer.

Faktaruta

Mark och byggnation

- Förskolan ska rymma minst 120 barn.
- Förskolan ska kunna byggas i två plan.
- Varje grupp ska ha tillgång till vila ute i anslutning till avdelningen på alla våningsplan.

Nyckeltal förskola

- Yta per barn inomhus: 10–12 kvm (inkl. kök och personalutrymmen)
- Yta per barn utomhus: 35–40 kvm

Exempel: Förskola för 120 barn och tillagningskök

Tomt <i>Beroende på tomtens förutsättningar och byggnadens planlösning</i>	Ca 6 000 – 7 000 kvm
Utemiljö (friyta) <i>120 barn x 35-40 kvadratmeter</i>	Ca 4 200 – 4 800 kvm
Byggnad <i>Byggnad i två plan</i>	Ca 600 – 720 kvm BYA

3.2. Flexibilitet, effektivitet och hållbarhet

Ramprogrammet ska genomsyras av såväl ekonomisk, ekologisk och pedagogisk hållbarhet, vilket innebär att vara sparsam med både mänskliga och materiella resurser. Inför varje nytt lokalprojekt behöver klimatanpassningsåtgärder tas fram. Alingsås kommun strävar efter en klimatomställning

som skapar ekologisk, social och ekonomisk hållbar utveckling i samklang med policyn för hållbar utveckling utifrån FN:s Agenda 2030. Ramprogrammet skapar förutsättningar för en bra utbildning med en effektiv lokalanvändning så att förskolans resurser i högre grad kan användas till undervisning och därmed minska "onödiga" lokalkostnader.

För att effektivt kunna nyttja förskolans lokaler krävs ett flexibelt förhållningssätt. Effektivitet beskriver graden av användbarhet och förutsättningar för att lokalerna ska användas optimalt under hela dagen. Med flexibilitet menas här möjligheter att inom ramen för förskolans inre och yttre miljö påverka lärmiljöerna utifrån pedagogik, arbetssätt och gruppstorlek. Den ska även möjliggöra för förändrade åldersstrukturer, dvs en förskola kan behöva ställas om till skola om förutsättningarna kräver det.

Möjlighet att ställa om lokalen på såväl kort som lång sikt skapar förutsättningar för ett ekonomiskt fördelaktigt användande. Omställning innefattar både annan verksamhet inom samma förvaltning och annan kommunal verksamhet.

3.3. Publika delar

Västra Götalandsregionens riktlinjer och standard för fysisk tillgänglighet gäller för publika delar i en förskola. Publika delar definieras i ramprogrammet för förskolan enligt följande

- Angöringsplatsen samt parkeringsplatser för personer med svårt att röra sig
- Gångvägar mellan angöringsplatser, parkeringar och entréer
- Dörrar och öppningar till byggnader
- Tillgängliga och användbara toaletter och övriga toaletter

4. Tillgänglighet

En byggnad ska vara lämplig för sitt ändamål, ha en god form-, färg- och materialverkan, och vara tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Plan- och bygglagen 8 kap, 1 §

Alla barn och elever ska kunna lära och utvecklas i en tillgänglig och trygg miljö. Hur den fysiska lärmiljön är organiserad och utformad påverkar barnens möjlighet till utveckling, samspel och lärande. För att underlätta lärandet ska lokalerna ha ändamålsenligt utformad ljudmiljö, luftmiljö, visuell miljö, innemiljö och utemiljö. Utgångspunkten ska vara att tillgänglighet är bra för alla. Vid ny- och ombyggnation är det lättare att få med tillgänglighetsaspekten från början i byggprocessen, medan man i befintliga miljöer får arbeta utifrån de fysiska parametrarna som redan finns.

Tillgängligheten på förskolan gäller barn, personal och besökande. En vårdnadshavare med nedsatt rörelseförmåga ska kunna lämna och hämta sitt barn, delta på föräldramöten eller besöka rektor i förskolans lokaler.

Krav på tillgänglighet och användbarhet enligt Boverkets byggregler 3:122 gäller även för förskola. Tillgänglighet ska tillgodoses i enlighet med Boverkets byggregler och Västra Götalandsregionens riktlinjer och standard för fysisk tillgänglighet för publika delar

5. Tekniskt utförande

Utvecklingen i samhället innebär ständigt ny teknik för både byggkonstruktioner, energiförsörjning, uppvärmning med mera. I all byggnation ska fastigheten utformas till den teknik som behövs för både fastighet och verksamhet och att det görs på ett sätt som är hållbart över lång tid. I varje projekt ska olika aspekter vägas in såsom kvalitet, ekonomi, ekologi och arbetsmiljö. Material och installationer ska utformas så det i möjligaste mån förhindrar skadegörelse.

5.1. Material och ytskikt

Materialen i byggnaden ska tåla slitage och solljus, dämpa ljud, vara miljövänliga och giftfria samt vara lätta att städa och underhålla.

Faktaruta

Material och ytskikt

- Material och ytskikt ska kunna rengöras, tvättas eller torkas av.
- Golvmaterial ska väljas utifrån rummets funktion. I rum där många elever vistas samtidigt förordas golvmatta med akustisk ljuddämpning. I våta utrymmen ska våtsäker golvmatta användas. Klinker med halkklass C ska finnas i entréer, linoleum i övriga utrymmen.
- Materialval på väggar ska vara lättskötta och tåliga.
- Undvik rostfria hissdörrar då dessa tenderar att bli kladdiga fort och är tidskrävande att få rena.
- Utsatta hörn bekläds med hörnskydd.
- Innerdörrar ska inte vara helglasade och det glas som används ska vara minst 90 cm över golvet.
- Trappor ska vara täta av trä med infälld linoleum och trappnos av metallist ska undvikas. Ska finnas vil/vändplan och handledare på båda sidorna och i två nivåer. Sandpappersprickar kan vara ett bra alternativ som halkskydd i trapporna.

5.2. Färgsättning

Enligt Boverket kan färgsättning bidra till att skapa platser och rum för koncentration och inläring, liksom för återhämtning och fysisk aktivitet. Färg kan också användas för att öka orienteringsbarheten såväl utomhus som inomhus, två kontrasterande färger är fullt tillräckligt. Barnens arbete i form av teckningar och konstverk bidrar till den totala andelen färg i miljön, vilket är viktigt att ha i åtanke när färgsättningen planeras.

Glansig eller matt färg är ett ställningstagande. En mer glansig färg är lättare att städa och hålla borta eventuella fläckar men svårare att måla över. Medan en mer matt färg är svårare att städa och ta bort eventuella fläckar men lättare att måla över.

Faktaruta

Färgsättning

- Färgsättning ska vara i en ljus, lugn kulör samt ske i samråd med arkitekt och uppfylla krav på kontrastverkan och synbarhet.
- Färgsättning ska väljas så att den håller över tid.

5.3. Ljud och ljus

En god ljusmiljö är viktig, belysningen bidrar till hela rummets upplevelse. Tillgång till dagsljus påverkar både barnen och personalens arbetsmiljö. Tillsammans med dagsljus skapar allmänbelysning och punktbelysning en bra ljusmiljö. Viktigt är också att belysningen tillåter flexibilitet i användningen av rummen. För att kunna använda rummen under dagar med sol behöver förskolan utrustas med mörkläggningsgardiner eller annan lösning som kan stänga ute solen.

En bra ljudmiljö minskar oro och stress hos både elever och personal. En bra ljudmiljö kännetecknas av att viktiga ljud, det vill säga de ljud som en person behöver i en viss situation, går att uppfatta utan ansträngning. Det är därför viktigt att skapa en lugn ljudmiljö genom möjlighet att avskärma, genom bra val av interiör samt "tyst" teknisk utrustning. Vid inköp av inventarier ska material väljas så att ljudnivåerna hålls så låga som möjligt. Det kan handla om t.ex. ljuddämpande yta på bord, tassar på stolar och bord. Val av material på inventarierna samt hur de är konstruerade är också av betydelse. Ljudabsorbenter på väggar gör stor skillnad och även ljudisolerade dörrar. För att ljudmiljön ska bli bra är placering av ljudabsorbenter i förhållande till hur barnen vistas i rummet och placering av inventarier viktig.

Faktaruta

Ljud

- Allmänna utrymmen och arbetsplatser ska uppfylla god akustik, ljudklass C.
- Högre ljudklass vid elevhälsa, expedition och mötesrum.
- Bakgrundsbuller från ventilation och trafik ska minimeras.
- Ljudisolerade dörrar mellan klassrum och torg/korridor.

Ljus

- Belysningen tillåter flexibilitet i användning av rummen
- Rum där barnen vistas stadigvarande ska ha tillräckligt med dagsljus. Fönsterytan ska vara minst 10 % av golvytan. Fönsterbröstning bör anpassas så att barnen ges möjlighet att titta ut, i utvalda delar.
- I alla verksamhetsrum monteras belysning som är dimbar.

5.4. Luft

Luftmiljön påverkas av faktorer som till exempel det termiska klimatet, luftkvaliteten och ventilationen. Kvaliteten på luftmiljön påverkar i sin tur möjligheten till inlärning. Ett gott klimat och en god luftkvalitet i lokalerna bidrar till att undervisningen kan bedrivas utan att verksamheten störs och att varken barnen eller personalens hälsa inte påverkas negativt på kortare eller längre sikt av de som vistas i lokalen.

Faktaruta

Luft

- Ventilation i rum för fler än 6–8 personer, dvs hemvister, temarum, matsal, konferensrum, utrustas med variabelflödessystem (VAV).
- För övriga rum installeras konstantflöde (CAV)
- Temperaturen ska vara jämn och anpassad till verksamheten.
- Temperaturen ska hålla +20–22 grader i hemvisterna och temarummen

5.5. Giffri förskola

Barn är i riskzon då det gäller kemikalier då deras kroppar är små och många organ inte är färdigutvecklade. De exponeras också mer för kemikalier då de befinner sig närmare golvet där halterna av kemikalier ofta är högre (*damm, mattor, leksaker*).

Faktaruta

Giffri förskola

- Material som används är giftfritt och följer gällande krav.
- Alla inbyggda varor och material ska eftersträva klass B enligt miljödatas typ Sunda hus.
- Möbler, textilier och övrig interiör ska eftersträva Naturskyddsföreningens rekommendationer för giffri förskola.

5.6. VVS

Faktaruta

VVS

- Fjärrvärme ska användas i första hand
- För att få en god komfort ska vattenburen golvvärme förordas inne på avdelningen.
- I köket ska däremot vanliga element användas.
- Golvbrunn ska monteras i ateljé, groventré och hygienrum.
- Värmen på vattnet som barnen använder ska hålla en temperatur på 38 grader, varmvatten innan tappstället ska hålla 60 grader.
- I vissa utrymmen ska det finnas vatten och diskbänkar i barnhöjd. Om diskbänken är i vuxenhöjd ska det finnas utdragbara sockelpallar.
- I närheten av entrédörr/ar ska det finnas en vattenutkastare som ger möjlighet att spola av smuts.
- Tvättbänk med diskho i anslutning till groventréerna.
- Golvvärme i groventréerna.

5.7. Avfallshantering och källsortering

Miljöhus uppförs som en fristående byggnad och placeras i närheten av storkök. Huset ska utformas så att källsortering av avfall/matavfall är möjlig. Ytskikt ska vara tåliga och både väggar och golv ska kunna spolats av. Närhet till vattenutkastare så att slang kan användas vid rengöring förordas. I planeringen av dessa utrymmen ska man sträva efter att barnen aktivt ska kunna delta i källsorteringen. Vid varje projekt ska alternativet med underjordsbehållare för avfallshantering ses över.

Faktaruta

Avfall och källsortering

- Avfallshantering ska vara arbetsvänlig för personal.
- Avfallsföreskrifter för Alingsås kommun ska följas.
- Bilväg och angöring för avfallshantering måste fungera i enlighet med kommunens avfallsföreskrifter 2014-06-27.
- Avståndet från förskolan till utvändigt miljörum ska minimeras.
- Det ska finnas ytor för alla fraktioner som krävs för källsortering, både där avfallet uppstår i hemvisterna, i tillagningsköket och vid den plats där avfallet slutligen lämnas. Miljörummet ska ligga så man inte behöver passera huvudentrén med soporna.
- Miljörummet ska vara väl ventilerat och golvet ska vara enkelt att hålla rent.

5.8. EI, telefon och IKT (informations- och kommunikationsteknik)

"Utbildningen ska ge barnen förutsättningar att utveckla adekvat digital kompetens genom att ge dem möjlighet att utveckla en förståelse för den digitalisering dem möter i vardagen" (Lpfö18, kommunikation och skapande).

Rektorn har ett särskilt ansvar att en god och tillgänglig miljö utformas, med tillgång till såväl digitala som andra läroverktyg." (Lpfö18, rektorns ansvar)

Faktaruta

El och telefon

- I förråd och hygienutrymme ska närvargivare finnas.
- Ovanför fönster ska det finnas lampputtag.
- God tillgång till eluttag i verksamhetslokalerna och personalutrymmen.
- Låsbara skåp med ladd möjlighet och som är godkända för förvaring av IT-utrustning behöver finnas på flera ställen på förskolan.
- Utrustas med anslutning för en fast telefon och i övrigt bärbara telefoner.
- Telefonmottagning ska utredas så att förskolan har täckning både inom- och utomhus. I de fall där detta behövs förstärks det med 3G/4G- förstärkare.
- Entrédörrar ska ha elektriska dörröppnare.
- Innerdörrar i brandcellsgränser ska ha magnetuppställare kopplat till brandlarmet.
- Timer ska finnas vid tvättmaskin och torktumlare.
- Jordfelsbrytare och petsäkra uttag ska finnas.
- El till torkskåp i groventréerna.
- El på utsidan till fasadbelysning, fasadskylt, eventuella förråd och de stolpar som ska placeras på gården.

IKT (Informations-och kommunikationsteknik)

- Förbered för installation av trådlöst nätverk. Nätverket ska även kunna nå 4 - 5 meter ut på förskole gården. *Det trådlösa nätverket ska dimensioneras så att en utökning av kapaciteten är möjlig om fler trådlöst anslutna enheter ökar.*
- I större gemensamma ytor, exempelvis torg/samlingsrum ska förberedelser i form av nödvändiga uttag samt kanalisation göras för att möjliggöra installation av projektor och högtalare.

6. Trygghet och säkerhet

Barnen i förskola har rätt till en trygg och säker miljö.

6.1. Integritet och utsatthet

Det är viktigt att alla elevers integritet skyddas och i alla Alingsås förskolor ska miljön vara trygg och fri från våld och kränkningar. Inomhusmiljön ska vara överblickbar, tydlig och väl belyst. Det ska finnas ytor för avskildhet men de ska vara synliga för vuxna och placeras med närhet till andra funktioner.

Förskolegård och gång- och cykelstråk ska vara trygga, överblickbara och väl belysta.

Få entréer innebär att det är svårare för utomstående att ta sig in på förskolan. Få och låsbara dörrar möjliggör utestängning av obehöriga.

6.2. Utrymning

Utrymning innebär att barnen och personal lämnar byggnaden för att söka skydd vid brand. Det är viktigt med en logisk placering av utrymningsvägarna, att de är framkomliga och att gångavståndet i och till utrymningsvägarna beaktas. Hänsyn ska tas till att verksamheten består av barn som är beroende av vuxnas hjälp vid utrymning. Att använda samma vägar för utrymning som eleverna använder i daglig verksamhet underlättar. Utrymningsplaner ska finnas och vara uppsatta väl synligt i korridorerna. Syftet med en utrymningsplan ska vara att den i så stor utsträckning som möjligt är självinstruerande. För barn och personal med nedsatt rörelseförmåga kan det vara svårt att utrymma via byggnadens utrymningsvägar, särskilt om dessa utgörs av trappor. Genom att i direkt anslutning till respektive trappa skapa en egen brandcell i form av en foajé eller liknande kan de som har svårt att gå i trappor vänta tills hjälp med flytt till annan våning kommer. Återsamlingsplatser ska vara tydligt markerade.

6.3. Inrymning

Inrymning innebär att barn och personal stänger in sig i ett rum vid hot. Genom att låsa dörren och/eller barrikadera den blir det svårare för en gärningsperson att komma in. Det är också en fördel om det går att gömma sig, att vara tyst och om möjligt täcka för eventuella fönster. Inrymning är ingen garanti för säkerhet, men bidrar ofta till att förhindra att människor kommer till skada. En avgörande faktor för hur inrymning fungerar är lokalernas utformning. Dörrar som används för utrymning ska även fungera för inrymning. Det betyder att det alltid ska vara möjligt att återvända genom dörren vid en utrymningssituation och dörrarna ska vara försedda med öppningsanordningar från båda sidor.

Få entréer innebär att det är svårare för utomstående att ta sig in på skolan.

6.4. Lås och larm

Det är viktigt att all personal på skolan har god kunskap om lokalerna, till exempel nödutgångar, flyktvägar och eventuella larm. Består skolan av olika byggnader, flera våningsplan med flera entréer så ska dessa vara tydligt märkta, exempelvis med olika bokstäver eller symboler. Då blir det enklare att informera elever och personal om var den akuta händelsen äger rum. Det blir också enklare att ge polis och räddningstjänst den information som de behöver.

Ett elektroniskt passersystem ger en möjlighet att enkelt låsa alla entrédörrar samtidigt.

Zoner för inbrottslarm ska indelas utifrån kvällsaktiviteter på skolan, skolans uthyrningsbarhet och gemensamma funktioner.

Faktaruta

Trygghet och säkerhet

- Alla dörrar ska ha klämskydd.
- Spis ska utrustas med nyckelbrytare.
- Se över antalet rum som är låsbara inomhus, utifrån säkerheten.
- Minst ett fönster i varje rum ska vara öppningsbart. Fönster ska vara utrustade med barnsäker spärranordning.
- De rum på förskolan där barn vistas ska utformas så att det alltid finns möjlighet till viss insyn, antingen genom en öppen dörr eller och fönster med klart glas. Fönster ska vara placerade så det är möjligt att gömma sig så långt det är möjligt, vid tex en inrymning. Men de ska också vara placerade så uppsikten är god för personalen.
- Förskolan förses med integrerat passersystem och inbrottslarm.
- En så kallad lock-down funktion ska installeras.
- Brandlarm som är anslutet till Räddningstjänsten enligt Fabs riktlinjer för ny- och ombyggnad. Med tillhörande takfotslarm och visuellt larm.
- Utrymningsdörrar ska även fungera för inrymning, så de ska ha en öppningsanordning från båda sidor.
- Utrymningsplaner ska finnas och väl synliga i lokalerna.
- Återsamlingsplatsen ska vara väl markerad.
- Innerdörrar i brandcellsgränser förses med magnetuppställning kopplat till brandlarmet.
- På fasad monteras väggarmaturer som lyser under den mörka tiden på dygnet. Stolpbelysning med armaturer som sprider bra ljus och har en IP-klassning som tål alla väder.
- Grindöppningar ska öppnas och stängas av ett tvåhandsgrepp. Tänk på att en ingång till gården ska vara anpassad för arbetsfordon, tex gräsklippare.
- Staketet runt förskolan ska vara minst 120 cm högt.
- Eventuellt trappor i huset ska förses med grindar med möjlighet att stänga till både uppe och nere.

7. Entréer och kapprum

*"Förskolan ska vara en levande social gemenskap som ger trygghet samt vilja och lust att lära."
(Lpfö18, förskolans helhetssyn)*

Faktaruta

Entréer

- Förskolan ska ha en tydlig och välkomnande huvudentré. Huvudentrén ska fungera som en gemensam entré för hela förskolan eller vid behov kompletteras med sidoentréer.
- Barn och vårdnadshavare ska kunna ta sig till entrén på ett trafikmässigt säkert sätt.
- Entrén behöver vara på förskolans inhägnade gård. Då förskolan byggs i två plan ska entréytan vara på första våningen även för dem som har sin hemvist på andra våningen.
- Stort skärmtak över entrén.
- Skrapgaller i nivå med omkringliggande mark ska finnas utanför entrédörr.
- Innanför entrédörr ska finnas infälld entrématta för att minska mängden sand och grus som dras in i lokalerna.
- All klinker som läggs i entréhallen ska vara av halkklass C. *Om förskolan inte har en separat varumottagning så behöver vi ta med i beräkningen att golvet eventuellt behöver förstärkas och ha ett tåligt underlag för att klara av stora och tunga leveranser.*
- Dokumentationsvägg ska kläs i lämpligt ytskikt i sin fulla höjd. Om materialet på dokumentationsväggen riskerar att samla damm är det lämpligt att det lämnas 20 – 30 cm mot golvet.
- En RWC med vägghängt skötbord ska finnas lätt tillgänglig i anslutning till entrén.
- En tvättbänk med trådbackar ska finnas i entrén.

Kapprummet

- Stövelvägg i barnens höjd alternativt plats för stövelvagn.
- I eller i anslutning till kapprummet ska det finnas torkmöjligheter för kläder i form av torkskåp eller torkrum. Inredningen i torkrummet ska sättas i barnens höjd.
- Varje kapprum behöver delas in i tre mindre sektioner med hjälp av inredning.
- Klädförvaring för barn ska vara 30 cm/barn. Utförandet ska vara hylla med hängande klädfack under och skohylla med galler.
- Varje kapprum ska det finnas utrymme för förvaring av kläder för åtta vuxna.
- Kapprummet bör vara tillräckligt stort för av- och påklädning samt sittmöjligheter för barn och vuxna.

8. Lärmiljöns utformning

"Miljön ska vara tillgänglig för alla barn och inspirera dem att samspela och att utforska omvärlden samt stödja barnens utveckling, lärande, lek och kommunikation. Miljön i förskolan ska erbjuda alla barn varierande aktiviteter i olika sammanhang. Många valmöjligheter ger ökade förutsättningar för barnen att bredda sina lekmönster och val av aktiviteter." (Lpfö18 Förskolans helhetssyn)

Med lärmiljöns utformning avses förskolegruppens egna eller gemensamma ytor där barnen vistas under dagen. Hur de rummen placeras i förhållande till varandra har betydelse för hur de används och hur samverkan mellan de olika barngrupperna kan genomföras.

Lärmiljön ska göras så flexibel som möjligt så den kan anpassas till ändrade förutsättningar i tid och rum. Den ska också stödja olika sorters pedagogik och arbetssätt. Variation i den fysiska miljön gör att man kan välja att sitta i allt från stor samling till ett mindre krypin för reflektion och avkoppling. Det behöver finnas möjlighet till digitalt utforskande med installerad IT-utrustning framförallt i anslutning till samlingsrum och ateljé.

För att möjliggöra arbete i mindre barngrupper, upp till 12 - 15 barn per grupp beroende på ålder, och en god personalsamverkan bör hemvister för tre barngrupper lokaliseras gemensamt. Dessa treenheter avser då plats för 36 - 45 barn och cirka 6 - 8 pedagoger. Personalen i varje tre-enhet får då goda samverkansmöjligheter för en optimal schemaplanering samtidigt som barnen kan organiseras i tre mindre grupper med varsin hemvist. Varje förskola bör ha 3 - 4 tre-enheter.

Väggar mellan hemvister, allrum, ateljé och temarum behöver vara delvis glasade ovanför barnens ögonhöjd för att de pedagogerna god överblick över verksamheten samtidigt som de bibehåller möblerbarhet och lugn i barnens nivå. Några rena väggytor med möjlighet att synliggöra dokumentations- och reflektionsarbete behövs i såväl hemvister som gemensamma utrymmen. Vissa dörrar behöver förses med glas, med möjlighet att skärma av, även i nederdelen för att barnen ska få möjlighet till inblick till de andra rummen. De glasade väggarna kan kombineras med hyll-och monterförvaring för att skylta med verksamhetens alster.

Faktaruta

Lärmiljöns utformning

- Varje hemvist behöver det finnas en dörr som leder direkt till skötrummet.
- I varje tre-enhet behöver det finnas ett förråd.
- I varje rum behöver det finnas skåp, varav minst ett per tre-enhet till förvaring av sovsaker.
- Till varje tre-enhet behövs det minst 15 sovplatser.
- Viloplats i barnvagn utomhus med möjlighet till uppsikt inifrån behövs ifrån varje tre-enhet för de yngsta barnen. Bör placera de yngsta barnen på plan 1 för att undvika utomhusvila på plan 2 i form av balkonger. Viloplatsen ska ha tak över sig och en strategiskt bra plats för att skydda mot blåst och kyla i den mån det går.
- I möjligaste mån undvika långa korridorer.

8.1. Hemvist

En hemvist är den trygga och centrala vistelseplatsen för barnen i respektive barngrupp under dagen. Hemvisten ska om möjligt vara generell så att en flexibilitet i förskolans lokaler kan uppnås, vilket möjliggör förändringar av förskolans organisation utan ombyggnad.

Varje hemvist behöver utformas med möjlighet till mindre samlingsplats och plats för bygg- och konstruktionslek. Det behöver finnas ett grupprum/vrå för miniskapande och ett grupprum/vrå som läs- och skrivhörna samt med möjlighet att dra sig undan.

Lärmiljö och materialet i varje hemvist behöver anpassas efter respektive åldersgrupp och barngrupps behov.

8.2. Allrum

Ett gemensamt allrum för hela tre-enheten ska fungera som ett samlingsrum med möjlighet till samlingar och aktiviteter av olika slag. Rummet behöver kunna delas av och förändras efter behov. Det kan till exempel fungera som scenrum eller för filmvisningar. Rummet behöver vara utrustat med IT-utrustning gärna beläget så att det också kan nyttjas tillsammans med arbete i ateljén.

8.3. Ateljé/våt verkstad

Ett separat rum för skapande aktiviteter för det lättare för barnen att koncentrera sig. Detta rum anpassas för åldrarna 1-5 år och delas av grupperna i respektive tre-enhet.

8.4. Temarum

Temarummet som är gemensamt för barngrupperna inom tre-enheten bör utformas så att det kan inredas flexibelt utifrån barngruppernas aktuella arbete. Rummen kan inredas exempelvis som bibliotek/läsrum, sinnesrum eller bygg- och konstruktionslek.

Figuren bredvid visar lärmiljön i varje tre-enhet och de funktioner som den behöver innehålla.

Faktaruta

Grupprum

- 4 - 6 vrår/grupprum (1 - 2 per hemvist).

Hemvist

- Tre rum som hemvist för respektive barngrupp.
- En reflektionsvägg i barnhöjd behöver finnas i varje hemvist.

Ateljé

- En gemensam ateljé.
- Tillgång till vatten, avlopp och tvättränna i barnens höjd.
- Diskbänk med diskmaskin, ugn, spis kyl och tillhörande bänkytor och överskåp så att möjlighet finns att ställa om till kök i ateljén.
- Utrustning för källsortering ska finnas i antingen allrum eller ateljén.
- Våtrumsanpassat golv och golvbrunn.
- Fasta vägghyllor i högt läge ska finnas för förvaring av material och arbeten. *Viktigt att det stäms av med verksamheten så hyllorna placeras rätt.*

Allrum

- Allrummet ska kunna delas av och användas flexibelt.
- Ljusverktyg i allrummet.

Temarum

- Ett temarum som kan inredas utifrån behov. Temarummet ska placeras i anslutning till allrum men det ska gå att avgränsa mellan rummen i form av skjutdörrar som inte går hela vägen upp.

Hygien

- Två skötrum.
- 4 WC varav minst en i varje hemvist har en halv dörr.

Förråd

- Ett större förråd med hyllor.

Övrig utrustning

- Skåp i varje rum.
- IT-utrustning i hemvist, allrum och ateljé.
- Viloplatser utomhus med minst 15 fasta sovplatser samt yta utomhus med tak och vindskydd att ställa vagnar som kompletterande sovplatser.

9. Hygien och omvårdnad

"Utbildningen i förskolan ska planeras och genomföras på ett sådant sätt så att det främjar barnens utveckling, hälsa och välbefinnande." Förskolan ska erbjuda barnen en god miljö och en väl avvägd dagsrytm med både vila och aktiviteter som är anpassade efter deras behov och vistelsetid."
(Lpfö18 Förskolans helhetssyn)

Hygienutrymme ska utformas så det är lätt och naturligt för både barn och personal att använda dem. De ska ligga i nära anslutning till de pedagogiska rummen så att personal har möjlighet till god överblick.

Faktaruta

Hygien och omvårdnad

- För att minimera smittspridning ska skötrum, WC och övriga lokaler utformas så att god hygien kan upprätthållas. Av hygiensjäl ska anslutning till avlopp alltid utföras fast.
- Förbrukningsartiklar såsom tvättlappar, blöjor, engångsunderlag, handskar, handsprit etc. ska vara nåbara från skötbordet.
- Det ska finnas två höj-sänkbara skötbord med integrerad vask i varje tre-enhet på förskolan.
- För att möjliggöra att skötrummet kan användas till vattenlek ska golvbrunn finnas.
- Skötrummet ska utformas så att barns integritet kan säkerställas samtidigt som personalen har en överblickbarhet utifrån. *Exempelvis kan en glasruta som sitter högre upp på dörren in till skötrummet bidra till detta. Önskvärt är att skötrummet har ett öppningsbart fönster med möjlighet att vädra.*
- Tvätträna med minst två kranar ska sitta i barnens höjd.
- Tvättrännorna ska vara försedda med tvålpumpar, hållare för engångshanddukar, papperskorg och spegel i barnens höjd. Tvålpumparna ska monteras så det inte droppar tvål på golvet.
- Det behöver finnas fyra WC per 36-45 barn i respektive tre-enhet. Minst en WC behöver tillgänglighets anpassas för barn som exempelvis använder rullstol.

10. Kök

Vid nybyggnation ska alla kök förberedas för att vara ett tillagningskök. I ett tidigt skede behöver det beslutas om köket ska användas som ett tillagningskök eller ett mottagningskök och hur det ska utrustas. I de fall det beslutas om att köket endast ska användas som mottagningskök ska installationer såsom vatten, avlopp, brunnar och el vara förberett för att kunna ställas om till ett tillagningskök.

Det finns idag ett förskolekök som har använts vid flera byggnationer av förskolor i Alingsås och som fungerar mycket bra. Dessa finns på Brogårdens förskola, Långared förskola och Herrgårdens förskola och är lite olika utformade efter att de har olika förutsättningar. Dessa kök ska användas som underlag för nästkommande nybyggnation av förskola men behöver utöka ca 10 kvadratmeter för ökat behov av större förvaring och diskrum då förskolan byggs för 120 – 160 barn.

Faktaruta

Kök

- Köket ska vara placerat så att varorna inte behöver passera gården där barnen leker.
- Köket ska ha ett separat rum för varumottagning där det även ska finnas förberett för att ta emot värmevagnar samt uppställningsyta för varuvagnar som ankommer med livsmedel.
- Livsmedelsförvaringen ska ligga i anslutning till varumottagningen.
- Ett mottagningsrum för leverans till och från tre-enheterna.
- Det ska finnas gott om bänkytor och några av de ska vara utrustade med diskho.
- Separat beredning för frukt och grönsaker.
- Kombiugn med 8 Gejdrar
- Kokeri två facks
- Gryta 50 liter.
- Det ska finnas kylrum, frysrum och torrförråd.
- Arbetsytor för separat beredningsbänk med ho samt spis med fyra plattor och ugn, förvaring, hyllor, skåp, kyl och frys för specialkosten.
- Det är viktigt med material som är ljuddämpande och utrustning som har låga bullernivåer.

Diskutrymme

- Diskutrymmet ska ligga avskilt i köksdelen. Utrymmet ska förses med diskbänk med förspolningsbänk, djup diskho, diskmaskin med automatisk lucköppning, rullbana, handfat, skåp för förvaring av kem tekniskt material
- Sträv golvyta som minskar risken att halka.

Mattorg

- Effektivt flöde för bredare in- och ut passage. Helst en ingång och utgång i andra änden.
- Viktigt att mattorget har utrymme för avgränsningar så vi kan skapa rum i rummet.
- Vid en större förskola ska det finnas plats och fördragen el för två mjölk- och brödstationer, mot vägg och inte mot glaspartier.
- Maten ska tas ifrån serveringslinier anpassade för barn i olika åldrar. Här ska det finnas avställningsmöjligheter för disk även det anpassat för barn i olika åldrar.
- Ett mindre rum intill mattorget som inreds som ett pedagogiskt kök och möjlighet till extra och avskärmade matplatser vid behov.
- Utrustningen ska vara i rostfritt material och vara möjlig att rengöra under.
- Ska enkelt kunna ställas om till större möteslokal och vara IT utrustad.

Fortsättning nästa sida..

Städ

- Städtrum för förvaring av städmaterial
- Spolstation och väl placerade golvbrunnar
- Utrustning för golvrengöring ska hängas på väggen.
- Material ska vara lätta att rengöra.

11. Personalutrymme

Personalutrymme ska nås med separat ingång ifrån huvudentrén och därmed vara tillgängligt utan att gå in i någon av tre-enheterna. De olika personalutrymmena placeras i anslutning till varandra i en del av förskolan så att ostört arbete eller rast/vila kan ske. Utrymme för arbetsplats, rektor, personal, administration, konferensrum och vaktmästare placeras inte mot gården då möjlighet till avskildhet är bättre ur arbetsmiljösynpunkt.

Faktaruta

Personalutrymme

- Låsbara skåp för personal. Gärna lite större så det finns möjlighet att låsa in extrakläder och väska.
- Hänga av sina privata kläder.
- Ett större gemensamt kontor med arbetsplatser för pedagoger som är höj- och sänkbara samt ett högre skåp bredvid som även fungerar som avskiljare. Två arbetsplatser per tre-enhet.
- Större bänk yta med tillhörande över och underskåp med plats för golvstående kopieringsmaskin intill.
- Arbetsrum för rektor/rektorer, administration och specialpedagog med låsbara skåp.
- Två arbetsrum för personal med möjlighet till möblering av kontorsarbetsplatser.
- Ett större konferensrum med plats för bord och stolar för minst 25 personer.
- Ett mindre samtalsrum med plats för 4 - 6 personer.
- Ett personalrum som erbjuder varierad sittning, dvs bord och stolar men även soffa för 8 – 10 personer samtidigt.
- I personalrummet ska det finnas ett pentry med kyl, micro, diskho, bänkyta och el för en större kaffemaskin samt utrustning att hantera matavfall.
- I anslutning till personalrummet ska det finnas ett eller två mindre rum för enskild vila, beroende på storleken på förskolan.
- Omklädningsrum samt dusch och WC för personalen.

Vaktmästeri

- Vaktmästaren behöver ett eget rum med tillräcklig arbetsyta för administrativt arbete, enklare verkstad samt förråd. Det är önskvärt med ett rum, i närheten av entrén för varuleveranser där leverantörer kan lämna material. Rummet ska fungera för kortare förvaring och uppackning av material.

12. Städ

Faktaruta

Städ

- Städcentral med utrymme att förvara städvagn, kombiskurmaskin och dammsugare.
Centralen bör vara fyrkantig och inte avlång för att kunna svänga runt vagn och maskiner.
- Städcentralen ska vara förberett för tvätt pelare. Installerad mopptvättmaskin ska vara utrustad med luddlåda.
- Utslagsvask ska finnas i städcentralen.
- Slanghållare och slang ska finnas i anslutning till utslagsvasken.
- Större golvbrunn med galler.
- Eluttag.
- Redskapsfästen och krokar ska finnas på en vägg.
- Hyllplan.
- Kombinerad avlastningsyta och förvaring.
- Låsbart klädskåp och värdeskåp.
- Det bör inte finnas några trösklar in till städcentralen.
- Dörren till städcentralen ska vara låsbar.
- Förråd för förbrukningsmaterial placeras i anslutning till städcentralen.
Ska inte placeras inne i städcentralen då personal på förskolan behöver komma åt förrådet.

13. Utomhusmiljö

"Utbildningen ska ge utrymme för barnens egna initiativ, fantasi och kreativitet. Barnen ska kunna växla mellan olika aktiviteter under dagen, både utomhus och inomhus och i varierande miljöer." (Lpfö18 Omsorg, utveckling och lärande)

"Barnen ska få förutsättningar att utveckla en allsidig rörelseförmåga genom att ges möjlighet att delta i fysiska aktiviteter och vistas i olika naturmiljöer." (Lpfö18 Hållbar utveckling, hälsa och välbefinnande)

Förskolan har enligt läroplanen ett tydligt pedagogiskt uppdrag, där utomhusmiljön ska ses som en viktig lärandemiljö och särskild omsorg ska därför läggas vid utformning. Utomhusmiljön ska utformas så att den främjar barnens nyfikenhet, fantasi och fysiska aktivitet. En utomhusmiljö som skapar utmaningar för både små och stora barn ska eftersträvas. Enligt studier är barn som vistas ute i en variationsrik miljö mer fysiskt aktiva.

Det är inte självklart att barn väljer de miljöer som ställs i ordning. Barn skapar sina egna sammanhang och då behövs material och ytor som främjar detta. Möjlighet till spontan lek ska prioriteras framför anordnad lek.

13.1. Trygghet och säkerhet

Förskolans utomhusmiljö ska vara säker. Risken för att barnen skadas eller råkar ut för en olycka så att de får bestående men ska minimeras. Samtidigt ska inte deras lek begränsas mer än nödvändigt. Material, byggda delar och utrustning på gården ska inte innebära skaderisker i form av exempelvis skärskador, fallskador och klämskador.

Utomhusmiljön ska utifrån verksamhetens behov och utemiljöns läge och innehåll ha en genomtänkt belysning för att skapa en säker miljö. Viktigt att ljuset sprider sig och har en IP klass som tål förändrade väderförhållanden.

13.2. Skydd mot sol och regn

Under en dag på förskolan vistas barnen mycket ute och utsätts för mycket sol. Utomhusmiljön ska därför planeras så att barnen får tillräckligt med skugga, antingen genom naturliga solskydd eller andra solskydd såsom pergola och/eller skärmtak. Solskydden byggs med fördel så att de även fungerar som tak vid regn.

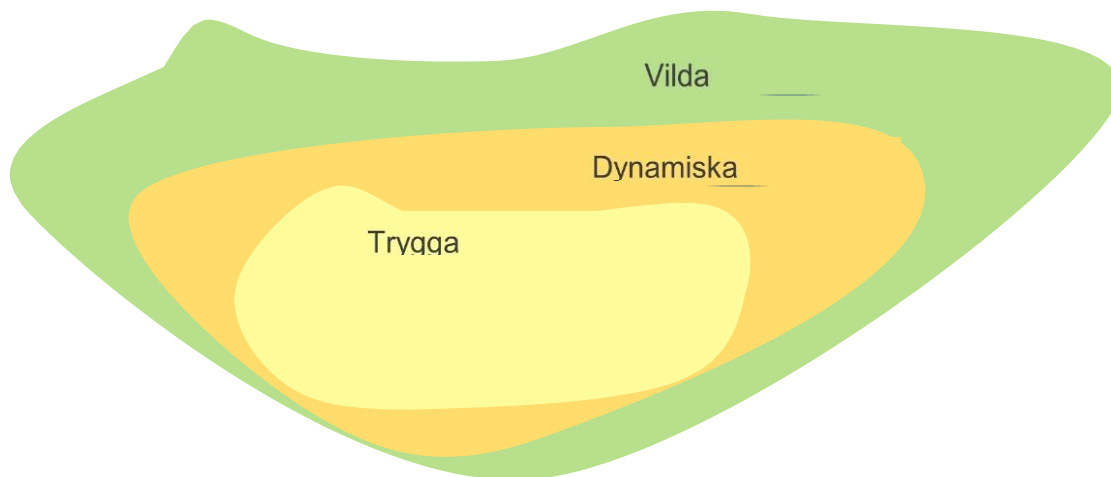
Faktaruta

Utomhusmiljö

- Utomhusmiljöns olika rum bör erbjuda en variation vad gäller form, färg och struktur.
- Växterna på gården behöver vara tåliga och vara arter som inte är allergiframkallande eller giftiga. Bärbuskar av olika sorter är värdefulla både för det enskilda barnets stund vid plockandet, men även för lärande i grupp då bären kan tillagas och ätas gemensamt. Möjlighet till fruktträd kan undersökas.
- Om förskolan är placerad långt ifrån park- eller skogsområde behöver gården innehålla större naturområde.
- Utomhusmiljöer ska planeras med tanke på vindskydd, solskydd, avgaser och buller.
- Cykelparkering med tak ska finnas i närheten till entrén/entréerna.
- Ett större förråd för samtliga barnvagnar, både verksamhetens vagnar och barnens vagnar. Behöver stå i anslutning till utgången ifrån gården. Förrådet ska vara tillräckligt isolerat för att undvika mögelangrepp på barnvagnarna.
- Utomhusmiljön ska så långt som möjligt göras tillgänglighetsanpassad.
- Utomhusmiljöns gång- och cykelstråk ska vara trygga, överblickbara och väl belysta.
- Gångvägar ska finnas på gården med hårdgjord väg som förbinder entréer till byggnad och gård och som kan snöröjas i största möjliga utsträckning utan backning. Andra vägar kan med fördel göras smalare och krokigare för variation i rörelse och upplevelse.
- Solskydd och/eller skärmtak som möjliggör utökad utevistelse. Ska finnas på flera ställen, bland annat utanför mattorget. Görs med fördel så att det kan användas vid regn.
- Minst två oisolerade lekförråd på strategiska platser. Förråden ska vara försedda med fast hyllinredning längs med väggarna. Minst ett förråd ska ha tillgång till eluttag. Ramp in till förråd ska finnas.
- Vattenutkast ska finnas på flera platser, bland annat vid entrén.
- Utetoalett

För att barnens behov av olika lekmiljöer ska uppfyllas rekommenderas att dela in gården i olika zoner: den vilda, den dynamiska och den trygga zonen.

Det bör finnas naturliga samlingsplatser på olika delar av gården. Väggar till förråd kan med fördel utnyttjas för att skapa väderskyddade samlingsplatser och möjlighet till exempelvis skapande aktiviteter. Olika förrådsutrymmen placeras inom de olika zonerna för närhet till material.

Den trygga zonen förläggs närmast huset och domineras av lugn och ro. Här behövs plats att sitta ner och vila, men även för olika aktiviteter.

Den dynamiska zonen passar för utrymmeskrävande lek och rörelse. Här ska barnen kunna röra sig i olika riktningar mellan många olika aktiviteter. Exempel på lek i den dynamiska zonen är klätterlek, balansgång, cykling, pulkaåkning och lek i rutschkana eller kompisgungor. Ett fåtal gungor avsedda för fler barn är att föredra framför fler gungor avsedda för ett barn.

Den vilda zonen kännetecknas av en känsla av frihet och oändlighet. Här får man känslan av att vara i en annan värld. Här ska barnen känna att de inte är övervakade, samtidigt som personalen ska kunna känna sig trygga med att låta barnen vistas i området. Zonen bör vara en naturzon och innehålla träd, buskar och gärna vara kuperad med olika underlag.

Faktaruta

Trygga zonen

- Skärmtak över valda delar av området kan utomhussäsongen förlängas.
- Möjlighet att välja mellan sol och skugga från pergola och/eller träd. *Pergola bör finnas då det med fördel kan skapa rum i rummen.*
- Tillgång till vattenutkast för avspolning samt vattenlek.
- Fasta bänkar och bord. *Helst placerade utanför mattorget för att kunna äta utomhus.*
- Sandlåda, en större eller två mindre med ordentliga kanter. Bör finnas en ramp så den är tillgänglig för alla.
- Ett bord placerad i kanten av sandlådans hörn och ett uteleksakskök i anslutning till sandlådan.
- Lekhus.
- Vattenlek.
- Utomhusateljé med vägghängda eller stadiga fristående staffier i barnhöjd. Med fördel i närheten av vattenutkastet.
- Plats för att eventuellt odla.
- Låga buskar kan med fördel användas för avgränsning men med god överblickbarhet för vuxna.
- Utforskande miljöer med olika nivåer och kuber.

Dynamiska zonen

- Utforskande miljöer med buskar, olika nivåer och kuber.
- Rutschkana.
- Klätterlek.
- Balansgång.
- Gungor med insprängningsskydd.
- Platt och öppen yta för bollek, asfaltmålning.
- Cykelbanor som ej korsar övriga lekmiljöer.

Vilda zonen

- Löst material för konstruktionslek, exempelvis vatten, sand eller odlingar.
- Sol- och vindskydd i form av träd eller buskar.
- Träd, buskar
- Kuperad miljö

Ramprogram skola

6

2023.115 BUN

Datum: 2023-03-22
Handläggare: Kristina Jakobsson
Direktnr: 0322-616348
Diariernr: 2023.115 BUN

Barn- och ungdomsnämnden

Ramprogram grundskola

Ärendebeskrivning

Barn- och ungdomsnämnden har under år 2017 beslutat att ramprogram för förskola och grundskola ska tas fram. Ramprogrammen ska ge stöd och vägledning till kommande byggprojekt inom förskola och grundskola i kommunen. Ramprogram grundskola togs fram under år 2019.

Noltorpsskolan är under pågående byggnation och utifrån det ser förvaltningen över och reviderar Ramprogram grundskola. Ramprogram grundskola omfattar allt från mark och byggnation till lärmiljöns utformning. Revidering av programmet består av förtydligande och uppdatering kring vilka lagar, riktlinjer och mål som styr samt något förändrad och förtydligande struktur i dokumentet. Utifrån byggnation av Noltorpsskolan samt kommunens övriga skolbyggnader ser förvaltningen att säkerhet behöver tydliggöras i reviderat program. Frågan kring att begränsa insyn utan att ta bort ljusinsläpp på markplan har tydliggjorts samt framtida användande av olika åtgärder för att ha bättre överblick över skolans entréer med hjälp av färre entréer och möjliggörande av reception.

För att möta behovet av fler förskole- och skolplatser och samtidigt förbättra arbetsmiljön och lärmiljöer som bättre stödjer undervisning och lärande behöver fler förskolor och skolor byggas eller byggas om inom de kommande åren. Det nuvarande fastighetsbeståndet inom grundskolan är av blandad karaktär med både nya och äldre byggnader.

Ramprogrammet riktar sig till personal inom barn- och ungdomsförvaltningen som kommer i kontakt med ny- och ombyggnadsprojekt. Det är också avsett för projektledare, arkitekter, andra konsulter och entreprenörer som har i uppdrag att planera eller genomföra projekt för barn och elever i Alingsås kommun. Ramprogrammet ska skapa en samsyn mellan kommunens berörda aktörer kring funktioner vid planering och projektering av förskolor och skolor, så att de uppfyller verksamhetens krav på ändamålsenliga, säkra och trygga miljöer samt upprätthåller de tekniska kraven på en acceptabel nivå. Lokalerna ska samtidigt vara lokaleffektiva och hållbara över tid utifrån pedagogik, arbetssätt och förändringar i barn- och elevunderlag.

Beredning

Ramprogrammet ska användas som en riktlinje vid större om-, till- och nybyggnationer av grundskolor i Alingsås kommun. Det ska vara ett hjälpmedel för att garantera en jämförbar standard i kommunens grundskolor. Ramprogrammet kan även spara tid vid genomförandet av projekt och förenkla samspelet beställare/utförare och därigenom minska kostnaderna. Ett övergripande politiskt mål är att arbeta för en god ekonomisk hushållning med kommunens resurser. Ett av Barn- och ungdomsförvaltningen åtagande är att verka för minskade lokalkostnader. Hyrorna finansieras av barn- och elevpengen och kan påverka pengarna som istället skulle kunna gå till fler lärare eller till att på annat sätt öka kvalitén i skolan.

Ramprogrammet ska genomsyras av såväl ekonomisk, ekologisk och pedagogisk hållbarhet, vilket innebär att vara sparsam med både mänskliga och materiella resurser. Inför varje nytt

lokalprojekt behöver klimatanpassningsåtgärder tas fram. Alingsås kommun strävar efter en klimatomställning som skapar ekologiskt, socialt och ekonomiskt t hållbar utveckling i samklang med policyn för hållbar utveckling utifrån FN:s Agenda 2030. Ramprogrammet ska även arbeta för att kombinera förutsättningar för en bra utbildning med en effektiv lokalanvändning så att skolans resurser i högre grad kan användas till undervisning och därmed minska "onödiga" lokalkostnader.

För att effektivt kunna nyttja skolans lokaler krävs ett flexibelt förhållningsätt. Effektivitet beskriver graden av användbarhet och förutsättningar för att lokalerna ska användas optimalt under hela dagen. Med flexibilitet menas här möjligheter att inom ramen för skolans inre och yttre miljö påverka lärmiljöerna utifrån pedagogik, arbetssätt och gruppstorlek. Den ska även möjliggöra för förändrade åldersstrukturer, dvs en skola kan behöva ställas om till förskola om förutsättningarna kräver det.

Det är viktigt att alla elevers integritet skyddas och i alla Alingsås grundskolor ska miljön vara trygg och fri från våld och kränkningar. Inomhusmiljön ska vara överblickbar, tydlig och väl belyst. Det ska finnas ytor för avskildhet men de ska vara synliga för vuxna och placeras med närhet till andra funktioner.

Ekonomisk bedömning

Beslutet innebär inga kostnader.

Förslag till beslut

Barn- och ungdomsnämnden godkänner Ramprogram grundskola.

Beslutet ska skickas till

Kommunstyrelsen

Alingsåshem

Helena Balte
Förvaltningschef
tjänsteskrivelse, 2023-03-22

Kristina Jakobsson
Administrativ chef
Helena Balte, Godkännare

Ramprogram grundskola

Barn- och ungdomsnämnden

Typ av styrdokument: Program

Beslutande instans: Barn- och ungdomsnämnden

Datum för beslut: 2023-04-18

Diarienummer: 2023.115 BUN

Gäller för: Barn- och ungdomsförvaltningen

Giltighetstid: Tills vidare

Revideras senast: Vid behov av revidering

Dokumentansvarig: Lokalcontroller

Innehåll

1.	Om ramprogrammet	5
1.1.	Syfte	5
1.2.	Användningsområden	5
1.3.	Målgrupp	6
1.4.	Framtagning av ramprogram	6
2.	Lagar, riktlinjer och mål	7
3.	Mark och byggnation.....	7
3.1.	Nyckeltal och ytbehov	8
3.2.	Flexibilitet, effektivitet och hållbarhet	9
3.3.	Publika delar	10
4.	Tillgänglighet	11
5.	Tekniskt utförande.....	11
5.1.	Material och ytskikt	12
5.2.	Färgsättning	12
5.3.	Ljud och ljus	13
5.4.	Luft	14
5.5.	Avfallshantering och källsortering	14
5.6.	El, tele	15
5.7.	Information- och kommunikationsteknik (IKT)	16
6.	Trygghet och säkerhet	17
6.1.	Integritet och utsatthet	17
6.2.	Utrymning	18
6.3.	Inrymning.....	18
6.4.	Lås och larm	18
7.	Entréer och kapprum.....	18
7.1.	Huvudentrén	19
7.2.	Kapprummet	19
7.2.1	Förskoleklass – årskurs 6	19
7.2.2	Årskurs 7–9	19
8.	Lärmiljöns utformning.....	20
8.1.	Förskoleklass till årskurs 6	21
8.1.1	Hemvist	21
8.1.2	Klassrum	21
8.1.3	Grupprum	22
8.1.4	Arbetsstorg	22
8.1.5	Fritidshem i hemvisten	23
8.2.	Årskurs 7–9	23

8.2.1	Hemvist	23
8.2.2	Klassrum	24
8.2.3	Grupprum	25
8.2.4	Arbetsstorg	25
8.3.	Kreativt center/specialsalar	25
8.4.	Särskild undervisningsgrupp	26
8.5.	Idrottshall/Gymnastiksalar	27
8.5.1	Omlädningsrum och duschtrymmen	27
8.6.	Gemensamma rum och funktioner	27
8.6.1	Skolans "hjärta"	27
8.6.2	Samlingssal	28
8.6.3	Skolbibliotek	28
8.6.4	WC och RWC	29
8.6.5	Förråd	29
8.6.6	Matsal	29
8.6.1	Servering	30
9.	Elevhälsa	30
9.1.	Väntrum	31
9.2.	Vilrum	31
9.3.	Skolsköterska	31
9.4.	Kurator	31
9.5.	Psykolog	31
9.6.	Specialpedagog	32
10.	Expedition	32
10.1.	Rektor	33
10.2.	Administratör	33
10.3.	Vaktmästare	33
10.4.	Studie- och yrkesvägledare	34
11.	Personalutrymme	34
11.1.	Personalarbetsplatser	34
11.2.	Samtalsrum	34
11.3.	Pausrum	34
11.4.	Konferensrum	34
11.5.	Vilrum	34
11.6.	Omlädningsrum, dusch och WC	35
12.	Kök	36
12.1.	Materialval till köken	36
12.2.	Varumottagning	36
12.3.	Förvaring av livsmedel	36
12.4.	Specialkost	36
12.5.	Förvaring av utrustning	37
12.6.	Beredning	38
12.7.	Diskutrymme	38

12.8. Städutrymme kök.....	38
12.9. Personalutrymme kök.....	38
13. Städ	39
13.1. Städcentral	39
13.2. Förråd.....	39
13.3. Personalutrymme städ.....	40
14. Utomhusmiljö.....	40
14.1. Gemensamt för Årskurs F–9.....	41
14.1.1 Trygghet och säkerhet.....	41
14.1.2 Skydd mot sol och regn	41
14.1.3 Komplementbyggnader.....	42
14.2. Årskurs F-6.....	43
14.3. Årskurs 7–9	44

1. Om ramprogrammet

1.1. Syfte

Barn- och ungdomsnämnden har under 2017 beslutat att ramprogram för förskola och grundskola ska tas fram. Ramprogrammen ska ge stöd och vägledning till kommande byggprojekt inom förskola/skola i kommunen. Noltorpsskolan är under pågående byggprojekt och utifrån det ser förvaltningen över och reviderar Ramprogram grundskola.

Inom en 10-årsperiod uppskattas Alingsås kommun växa med fler än 1 000 barn och ungdomar enligt Tillväxtprogram för Alingsås kommun, 2021–2030. Detta innebär ett fortsatt behov av fler förskole- och skolplatser i kommunen. För att möta behovet av fler förskole- och skolplatser och samtidigt förbättra arbetsmiljön och lärmiljöer som bättre stödjer undervisning och lärande behöver fler förskolor och skolor byggas eller byggas om inom de kommande åren. Det nuvarande fastighetsbeståndet inom grundskolan är av blandad karaktär med både nya och äldre byggnader.

Det skiljer drygt 100 år mellan våra äldsta skolbyggnader och de senast byggda.

Ramprogrammen ska skapa en samsyn mellan kommunens berörda aktörer kring funktioner vid planering och projektering av förskolor och skolor, så att de uppfyller verksamhetens krav på ändamålsenliga, säkra och trygga miljöer samt upprätthåller de tekniska kraven på en acceptabel nivå. Lokalerna ska samtidigt vara lokaleffektiva och hållbara över tid utifrån pedagogik, arbetssätt och förändringar i barn- och elevunderlag.

Ramprogrammet avser hela fastigheten, dvs både byggnad och utomhusmiljö och gäller för grundskola 1–9 inklusive förskoleklass och fritidshem. Ramprogram för anpassad grundskola är inte med inom detta program på grund av att lokalerna till anpassad grundskola är få till antalet och att Noltorpsskolan nyligen har byggts.

1.2. Användningsområden

Ramprogrammet ska användas som en riktlinje vid större om-, till- och nybyggnationer av grundskolor i Alingsås kommun. Det ska vara ett hjälpmedel för att garantera en jämförbar standard i kommunens grundskolor. Ramprogrammet kan även spara tid vid genomförandet av projekt och förenkla samspelet beställare/utförare och därigenom minska kostnaderna. Ett övergripande politiskt mål är att arbeta för en god ekonomisk hushållning med kommunens resurser. Ett av Barn- och ungdomsförvaltningens åtagande är att verka för minskade lokalkostnader. Hyrorna finansieras av barn- och elevpengen och kan påverka pengarna som istället skulle kunna gå till fler lärare eller till att på annat sätt öka kvalitén i skolan.

Enligt skollagen (2010:800) har alla barn rätt till en likvärdig utbildning, oavsett skolform och var i landet den anordnas. (1 kap. 8 och 9 §§ Skollagen) Det betyder inte lika mycket resurser överallt, utan att förskolan och skolan har ett kompensatoriskt uppdrag där hänsyn ska tas till barns och

elevs olika förutsättningar och behov. Likvärdighet är snarare en fråga om att skapa förutsättningar för lika livschanser. (SOU 2020:28)

En stor utmaning för att uppnå likvärdighet är skillnaderna och segregationen mellan olika skolor. Lokaliseringen kan ha betydelse för segregationen eftersom den påverkar upptagningsområdet och därmed vilka personer som möts i sin vardag. Utöver lokaliseringen kan också en omsorgsfull utformning av enskilda skolor och förskolor bidra till det kompensatoriska uppdraget och öka likvärdigheten. Den fysiska miljön har ett starkt symbolvärde och kan kommunicera till varje barn och elev att hen är viktig och värd en skola som ger likvärdiga möjligheter. Omsorgsfullt gestaltade förskolor och skolor är inte bara en utbildningsfråga utan även en viktig fråga för byggande av ett långsiktigt hållbart samhälle. Ur ett stadsbyggnadsperspektiv är lärmiljöer en av flera viktiga funktioner som behöver finnas för att staden, orten eller bygden ska fungera. Förskolor och skolor utgör en viktig del av den sociala servicen, av kulturmiljön och av grönstrukturen. Det är också en stor arbetsplats. Rätt lokaliserade kan förskole- och skolmiljöerna bidra till möten, social sammanhållning och positivt identitetsskapande. Rymliga och grönskande utemiljöer kan bidra med ekosystemtjänster och främja såväl fysisk som psykisk hälsa hos dem som vistas i dem. Lokaliseringen påverkar också möjligheten för barn och vuxna att ta sig till skola och förskola till fots, per cykel eller med kollektivtrafik. (Boverket)

1.3. Målgrupp

Ramprogrammet riktar sig till personal inom barn- och ungdomsförvaltningen som kommer i kontakt med ny- och ombyggnadsprojekt. Det är också avsett för projektledare, arkitekter, andra konsulter och entreprenörer som har i uppdrag att planera eller genomföra projekt för barn och elever i Alingsås kommun.

1.4. Framtagning av ramprogram

Ramprogrammet har tagits fram av barn- och ungdomsförvaltningen i samverkan med det kommunala fastighetsbolaget, Alingsåshem. Utgångspunkten för programmet är förvärvad kunskap från tidigare genomförda skolprojekt i Alingsås kommun, erfarenheter från studiebesök samt genom att ta del av andra kommuners program. Inhämtning av synpunkter och förankring av ramprogrammet har främst skett genom olika referensgrupper samt genom diskussionsforum med företrädare för olika specialenheter. De personer som medverkat har varit företrädare eller ansvariga för bland annat, kost, lokalvård, elevhälsa och andra delar av grundskoleverksamheten. Representation har även funnits från fackförbund. Noltorpsskolan är under pågående byggprojekt och utifrån det ser förvaltningen över och reviderar Ramprogram grundskola.

2. Lagar, riktlinjer och mål

Skolväsendet vilar på demokratins grund. Skollagen (2010:800) slår fast att utbildningen inom skolväsendet syftar till att elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Verksamhet och utformningen av kommunens grundskolor styrs bland annat av:

- Skollagen
- Läroplan för grundskolan
- Läroplan för förskoleklassen
- Läroplan för fritidshemmet
- Barnkonventionen
- Agenda 2030
- Specialpedagogiska skolmyndigheter (SPSM)
- Västra Götalandsregionens riktlinjer och standard för fysisk tillgänglighet för publika delar
- Arbetsmiljölagen
- Kommunallagen
- Plan- och bygglagen
- Boverkets byggregler (BBR)
- Livsmedelslagen
- Miljöbalken
- Brandlagstiftning
- Föreskrifter från Socialstyrelsen, Arbetsmiljöverket, Boverket
- Politiska beslut
- Tekniska krav och anvisningar, exempelvis renhållningsordningen
- Översiktsplan

Dessa myndighetskrav och Alingsås kommungemensamma styrande dokument redovisas inte i ramprogrammet. Dessa ska alltid inhämtas från ursprungskällan.

3. Mark och byggnation

Ramprogrammet för grundskolan kan bidra till kunskap i arbetet med översiktsplanering och detaljplaner så att ytor kan skapas för kommunala ändamål i tidigt skede. Tillsammans med en bra dialog kan detta underlätta arbetet med att få fram mark med detaljplaner för förskolor så att det finns beredskap att möta kommande lokalbehov.

I samband med att Alingsås kommuns tillväxtavdelning arbetar med ny detaljplan för nya bostadsområden initieras en kontakt med barn- och ungdomsförvaltningen för att starta planering med att avsätta tillräckligt stor yta för allmänt ändamål med generell byggrätt. På det sättet kan kommunen agera flexibelt och långsiktigt för att kunna svara mot det kommunala servicebehovet. Markarealen ska finnas för byggnader, utemiljö, parkering och angöring.

Trafikmiljön runt skolan ska särskilt studeras för att minimera eventuella risker och konflikter. Logistiken kring hämtning och lämning är viktigt att beakta. Väl fungerande gång- och cykelvägar till och från skolan ger valmöjlighet för vårdnadshavare att avstå bilen. Det är därför viktigt att placera framtida skolor utmed det planerade huvudcykelnätet.

3.1. Nyckeltal och ytbehov

En F-6-skola i Alingsås kommun bör som minst dimensioneras för 550 elever. För årskurs 7–9 bör skolan dimensioneras för minst 600 elever. Då Alingsås är en tillväxtkommun behöver prognoser utifrån nybyggnation och inflyttning säkerställas inför varje nytt projekt.

Enligt Plan och Bygglagen, PBL, ska det finnas tillräckligt stor friyta som är lämplig för lek och utevistelse. Det är kommunen själv som bedömer hur stor den ytan ska vara. Kommunens olika kommundelar ger olika förutsättningar, eftersom en förtätning i befintlig stadsmiljö inte kan ge lika stor utemiljö som vid etablering i nya bostadsområden. För att hushålla med markyta bör skolan byggas i flera plan. Alingsås kommun använder sig av 30 kvm/elev som utgångspunkt för utemiljön för elever i årskurs F-6 och 15 kvm/elev för elever i årskurs 7–9. Kvadratmeter per elev är rekommendation från Boverket och kan ses i samband med tillgänglig yta runt omkring skolgården. Fastighetens förutsättningar och läge kan påverka, varför nyckeltalen ska ses som riktlinjer.

Faktaruta

Mark och byggnation

- En skola F-6 bör rymma minst 550 elever
- En skola 7–9 bör rymma minst 600 elever

Yta per elev inomhus:

- Grundskola: 10 kvm (inkl. kök och personalutrymmen)

Yta per elev utomhus:

- Årskurs F-6: 30 kvm
- Årskurs 7–9: 15 kvm

Exempel: Grundskola F-6 i två plan för 550 elever och tillagningskök

---

Tomt <i>Beroende på tomtens förutsättningar och byggnadens planlösning</i>	Ca 21 000 kvadratmeter <i>Byggnad i två plan och inklusive trafiklösningar</i>
Utemiljö	Ca 16 500 kvadratmeter <i>(550 elever x 30 kvadratmeter)</i>
Trafiklösning	Ca 1 200 kvadratmeter <i>(parkering, angöring, transporter)</i>
Byggnad i två plan	Ca 3 200 kvadratmeter <i>(550 elever x 10 kvm = 5 500 kvm/2 = 2 750 kvm omräknat från LOA till BTA)</i>

3.2. Flexibilitet, effektivitet och hållbarhet

Ramprogrammet ska genomsyras av såväl ekonomisk, ekologisk och pedagogisk hållbarhet, vilket innebär att vara sparsam med både mänskliga och materiella resurser. Inför varje nytt lokalprojekt behöver klimatanpassningsåtgärder tas fram. Alingsås kommun strävar efter en klimatomställning som skapar ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling i samklang med policyn för hållbar utveckling utifrån FN:s Agenda 2030. Ramprogrammet ska även arbeta för att kombinera förutsättningar för en bra utbildning med en effektiv lokalanvändning så att skolans resurser i högre grad kan användas till undervisning och därmed minska "onödiga" lokalkostnader.

För att effektivt kunna nyttja skolans lokaler krävs ett flexibelt förhållningssätt. Effektivitet beskriver graden av användbarhet och förutsättningar för att lokalerna ska användas optimalt under hela dagen. Med flexibilitet menas här möjligheter att inom ramen för skolans inre och yttre miljö påverka lärmiljöerna utifrån pedagogik, arbetssätt och gruppstorlek. Den ska även möjliggöra för förändrade åldersstrukturer, dvs en skola kan behöva ställas om till förskola om förutsättningarna kräver det.

Möjlighet att ställa om lokalen på såväl kort som lång sikt skapar förutsättningar för ett ekonomiskt fördelaktigt användande. Omställning innefattar både annan verksamhet inom samma förvaltning och annan kommunal verksamhet.

3.3. Publika delar

Alla delar i en grundskola anses inte vara publika, dvs en miljö dit allmänheten har tillträde. Gränsdragningen mellan publika och verksamhetsspecifika utrymmen är viktig då den ligger till grund för planeringen av exempelvis tillgänglighet och kameraövervakning.

Västra Götalandsregionens riktlinjer och standard för fysisk tillgänglighet gäller för publika delar i en grundskola. Publika delar definieras i ramprogram för grundskola enligt följande:

- Angöringsplats samt parkeringsplatser för personer med svårt att röra sig
- Gångvägar mellan angöringsplatser parkeringar, och entréer
- Dörrar och öppningar till byggnader
- Tillgängliga och användbara toaletter och övriga toaletter
- Idrottshall
- Matsal

Klassrum och grupprum bedöms däremot inte som publikt utrymme.

Faktaruta

Tillgänglighet och tekniskt utförande

- Angöringsplats samt parkeringsplatser för personer med svårt att röra sig.
- Gångvägen från angöringsplats/parkering ska vara tillgänglig.
- Personer med svårt att röra sig ska kunna ta sig fram till och använda entrén.
- Alla rum och delar av rum ska lätt kunna nås och användas av personer med svårt att röra sig.
- Lokalerna ska ha bra luftkvalitet så att även personer med allergi och överkänslighet kan vistas i dem.
- Nickel, krom, kobolt samt naturligt eller syntetiskt gummi ska inte finnas eller vara bundet i dörrhandtag, knappar, ledstänger och manöverdon.
- Ljudmiljön ska vara sådan att personer med nedsatt hörsel så långt som möjligt kan delta i verksamheten.
- På varje våningsplan där det finns toaletter ska minst en toalett kunna användas av personer med nedsatt rörelseförmåga.
- Hiss krävs då skolan byggs i fler än ett plan. Placering av hissen i fastigheten ska vara så att den är lätt nåbar både från entréer och ifrån kök och städ.

Regler och riktlinjer

Tillgänglighet skall tillgodoses i enlighet med Boverkets byggregler, Västra Götalandsregionens riktlinjer och standard för fysisk tillgänglighet för publika delar samt Värderingsverktyget för tillgänglig utbildning – Specialpedagogiska skolmyndigheten.

4. Tillgänglighet

En byggnad ska vara lämplig för sitt ändamål, ha en god form-, färg- och materialverkan, och vara tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

Plan- och bygglagen 8 kap 1 §

Alla barn och elever ska kunna lära och utvecklas i en tillgänglig och trygg miljö. Hur den fysiska lärmiljön är organiserad och utformad påverkar elevernas möjlighet till utveckling, samspel och lärande. För att underlätta lärandet ska lokalerna ha ändamålsenligt utformad ljudmiljö, luftmiljö, visuell miljö, innemiljö och utemiljö. Utgångspunkten ska vara att tillgänglighet är bra för alla. Vid ny- och ombyggnation är det lättare att få med tillgänglighetsaspekten från början i byggprocessen, medan man i befintliga miljöer får arbeta utifrån de fysiska parametrar som redan finns.

Tillgängligheten på skolan gäller elever, personal samt besökande. En vårdnadshavare med nedsatt rörelseförmåga ska kunna lämna och hämta sitt barn, delta på föräldramöten eller andra besök i skolans lokaler.

5. Tekniskt utförande

Utvecklingen i samhället innebär ständigt ny teknik för både byggkonstruktioner, energiförsörjning, uppvärmning med mera. I all byggnation ska fastigheten utformas till den teknik som behövs för både fastighet och verksamhet och att det görs på ett sätt som är hållbart över lång tid. I varje projekt ska olika aspekter vägas in såsom kvalitet, ekonomi, ekologi och arbetsmiljö. Material och installationer ska utformas så det i möjligaste mån förhindrar skadegörelse.

5.1. Material och ytskikt

Materialen i byggnaden ska tåla slitage och solljus, dämpa ljud, vara miljövänliga och giffria samt vara lätta att städa och underhålla.

Faktaruta

Material och ytskikt

- Material och ytskikt ska kunna rengöras, tvättas eller torkas av.
- Golvmaterial ska väljas utifrån rummets funktion. I rum där många elever vistas samtidigt förordas golvmatta med akustisk ljuddämpning. I våta utrymmen ska våtsäker golvmatta användas. Klinker med halkklass C ska finnas i entréer, linoleum i övriga utrymmen.
- Materialval på väggar ska vara lättskötta och tåliga.
- Undvik rostfria hissdörrar då dessa tenderar att bli kladdiga fort och är tidskrävande att få rena.
- Glaspartier in mot klassrum frostas.

5.2. Färgsättning

Färgsättningen ska ske i harmoni med arkitektonisk utformning och gällande tillgänglighetskrav på synbarhet. Då eleverna själva bidrar med mycket färg genom t.ex. teckningar som uppvisas på väggarna är en bra utgångspunkt vid val av kulörer och uttryck att det ska vara ljusa färger.

Tydliga kontraster förstärker trygghet och orienterbarhet både inomhus och i yttre miljöer. Två kontrasterande färger är fullt tillräckligt. Om vägg och dörrfoder har en färg så kan dörren ha en avvikande färg som signalerar att här är en välkomnande dörr. Dörrar som leder till utrymmen där endast personal ska ha tillträde kan med fördel ha samma färg som vägg för att skapa en lugnare miljö och inte dra till sig uppmärksamhet i onödan.

Faktaruta

Färgsättning

- Färgsättning ska vara i en ljus, lugn kulör samt ske i samråd med arkitekt och uppfylla krav på kontrastverkan och synbarhet.
- Färgsättning ska väljas så att den håller över tid.
- Välj enfärgat och undvik mönster

5.3. Ljud och ljus

En god ljusmiljö är viktig, belysningen bidrar till hela rummets upplevelse. Tillgång till dagsljus påverkar både elever och personals arbetsmiljö. Tillsammans med dagsljus skapar allmänbelysning och punktbelysning en bra ljusmiljö. Viktigt är också att belysningen tillåter flexibilitet i användningen av rummen. För att kunna se bra på en projicerande yta under dagar med sol behöver skolan utrustas med mörkläggningsgardiner eller annan lösning som kan stänga ute solen.

En bra ljudmiljö minskar oro och stress hos både elever och personal. En bra ljudmiljö kännetecknas av att viktiga ljud, det vill säga de ljud som en person behöver i en viss situation, går att uppfatta utan ansträngning. Det är därför viktigt att skapa en lugn ljudmiljö genom möjlighet att avskärma, genom bra val av interiör samt "tyst" teknisk utrustning. Vid inköp av inventarier ska material väljas så att ljudnivåerna hålls så låga som möjligt. Det kan handla om t.ex. ljuddämpande yta på bord, tasslar på stolar och bord. Val av material på inventarierna samt hur de är konstruerade är också av betydelse. Ljudabsorbenter på väggar gör stor skillnad och även ljudisolerade dörrar in mot exempelvis klassrum. För att ljudmiljön ska bli bra i klassrum är placering av ljudabsorbenter i förhållande till hur elever vistas i rummet och placering av inventarier viktig.

Faktaruta

Ljud

- Allmänna utrymmen och arbetsplatser ska uppfylla god akustik, ljudklass C.
- Högre ljudklass vid elevhälsa, expedition och mötesrum.
- Bakgrundsbuller från ventilation och trafik ska minimeras.
- Ljudisolerade dörrar mellan klassrum och torg/korridor.

Ljus

- Rekommenderad ljusstyrka vid skolarbete ska följas.
- Rum där elever vistas stadigvarande ska ha tillräckligt med dagsljus. Fönsterytan ska vara minst 10 % av golvytan.
- I alla verksamhetsrum monteras belysning som är dimbar.

5.4. Luft

Luftmiljön påverkas av faktorer som till exempel det termiska klimatet, luftkvaliteten och ventilationen. Kvaliteten på luftmiljön påverkar i sin tur möjligheten till inlärnin. Ett gott klimat och en god luftkvalitet i undervisningslokaler bidrar till att undervisningen kan bedrivas utan att verksamheten störs och att varken elevers eller personalens hälsa inte påverkas negativt på kortare eller längre sikt av de som vistas i lokalen.

Faktaruta

Luft

- Ventilation i rum för fler än 6–8 personer, dvs klassrum, matsal, konferensrum, utrustas med variabelflödessystem (VAV).
- För övriga rum installeras konstantflöde (CAV)
- Temperaturen ska vara jämn och anpassad till verksamheten.
- Temperaturen ska hålla +20–22 grader i klassrummen

5.5. Avfallshantering och källsortering

Miljöhus uppförs som en fristående byggnad och placeras i närheten av storkök. Huset ska utformas så att källsortering av avfall/matavfall är möjlig. Ytskikt ska vara tåliga och både väggar och golv ska kunna spolav. Närhet till vattenutkastare så att slang kan användas vid rengöring förordas. I planeringen av dessa utrymmen ska man sträva efter att eleverna aktivt ska kunna delta i källsorteringen. Vid varje projekt ska alternativet med underjordsbehållare för avfallshantering ses över.

5.6. El, tele

Det behöver finnas god tillgång till eluttag både i verksamhetslokaler och personalutrymmen. Digitala verktyg behöver kunna laddas och hanteras säkert över natten. **Låsbara fasta skåp** med laddmöjligheter och som är godkända för förvaring av IT-utrustning behöver finnas i anslutning till eller i klassrum/hemvist.

I förråd och toalettutrymmen används närvarogivare.

På fasad monteras väggarmaturer som lyser under den mörka tiden på dygnet. Där eleverna vistas mest under höst och vintertid monteras stolpbelysning som också lyser under den mörka tiden. Där skolan är placerad i ett bostadsområde är det viktigt att tänka på hur ljuset från lamporna fördelas.

Skolan utrustas med anslutning för fast telefon och bärbar telefon. Telefonmottagningen ska utredas så att skolan har god täckning både inom- och utomhus.

Innerdörrar i brandcellsgränser förses med magnetuppställning kopplat till brandlarm.

Faktaruta

El, telefon

- Skolan ska utrustas med anslutning för fasta och bärbara telefoner.
- Frånvarostyrning av belysning i klassrum, torg, matsal etc.
- Styrning av belysning i inomhusstråk; entréer, korridorer, pausrum etc ska ske via inbrottslarm. Dvs ljuset tänds vid avlarmning.
- Förråd och toalettutrymmen utrustas med närvarogivare.
- Entrédörrar ska förses med elektriska dörröpnare.
- Eluttag ska vara dimensionerade och placerade för teknisk apparatur och olika krav på belysning.
- Belysningen inomhus ska vara dimbar.
- God tillgång till eluttag i verksamhetslokalerna och personalutrymmen.
- Digitala verktyg behöver kunna laddas och hanteras säkert under natten.
- Utrustas med anslutning för en fast telefon och i övrigt bärbara telefoner.
- El på utsidan till fasadbelysning, fasadskylt, eventuella förråd och de stolpar som ska placeras ut på skolgården.

5.7. Information- och kommunikationsteknik (IKT)

Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för hur digitaliseringen påverkar individen och samhällets utveckling.

Alla elever ska ges möjlighet att utveckla sin förmåga att använda digital teknik. De ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt till digital teknik, för att kunna se möjligheter och förstå risker samt kunna värdera information (Lgr-22).

De möjligheter och utmaningar som digitaliseringen innebär, utgör en central del i utvecklingen av undervisning och lärande. Digitaliseringen är en viktig resurs för att på varierade sätt stötta, individualisera och utveckla lärandet för alla barn och elever. Digitaliseringen understödjer vidare arbetet med att erbjuda en modern utbildning där barn och elever ges kompetens och verktyg för demokratiskt deltagande i nu- och framtida samhälle och arbetsmarknad.

Skolor ska ha god tillgång till trådlös datakommunikation. Det trådlösa nätverket ska dimensioneras så att en utökning av kapaciteten är möjlig om fler trådlöst anslutna enheter ökar. Nätverket ska även gå att nå en bit ute på skolgården.

I klassrum, större gemensamma ytor, stora grupprum och konferensrum ska förberedelser i form av nödvändiga uttag samt kanalisation göras för att möjliggöra installation av projektor och högtalare.

Faktaruta

Informations- och kommunikationsteknik

- Installation av trådlöst datanätverk.
- Förberedelser för att möjliggöra installation av projektorer.
- Förberedelser för att möjliggöra installation av högtalare.
- Förberedelser för att möjliggöra installation av fasadklocka.

6. Trygghet och säkerhet

Elever i grundskola har rätt till en trygg och säker miljö.

Faktaruta

Trygghet och säkerhet

- På fasad monteras väggarmaturer som lyser under den mörka tiden på dygnet. Där eleverna vistas mest under höst och vintertid monteras stolpbelysning som också lyser under den mörka tiden.
- Brandlarm som är anslutet till Räddningstjänsten enligt Fabs riktlinjer för ny- och ombyggnad.
- Till brandvarningslarmet ansluts också takfotslarm och visuellt larm.
- Innerdörrar i brandcellsgränser förses med magnetuppställning kopplat till brandlarm.
- En så kallad lock-down funktion ska installeras.
- Dörrar till klassrum förses med låsvred.
- Utrymningsdörrar ska även fungera för inrymning, så de ska ha en öppningsanordning från båda sidor.
- Utrymningsplaner ska finnas och vara väl synliga i lokalerna.
- Återsamlingsplatsen ska vara väl markerad.
- Skolan förses med ett kombinerat passagesystem, inbrott- och brandvarningslarm enligt Fabs riktlinjer för ny- och ombyggnad (version 2019-06-25).
- Insynsskydd på fönster i markplan.
- Öppningsbara fönster ska kunna låsas.
- Personalarbetsplatser planeras i anslutning till hemvister, vilket gör att elever har närhet till personal.
- Placering av reception vid huvudentrén.

6.1. Integritet och utsatthet

Det är viktigt att alla elevers integritet skyddas och i alla Alingsås grundskolor ska miljön vara trygg och fri från våld och kränkningar. Inomhusmiljön ska vara överblickbar, tydlig och väl belyst. Det ska finnas ytor för avskildhet men de ska vara synliga för vuxna och placeras med närhet till andra funktioner.

Skolgårdar och gång- och cykelstråk ska vara trygga, överblickbara och väl belysta.

Kameraövervakning kan vara ett alternativ i arbetet mot otrygghet och/eller skadegörelse. Förberedelse för kameraövervakning ska göras då förvaltningen bedömer att behov finns samt att denna övervakning bedöms vara kostnadseffektiv.

6.2. Utrymning

Utrymning innebär att elever och personal lämnar byggnaden för att söka skydd vid brand. Det är viktigt med en logisk placering av utrymningsvägarna, att de är framkomliga och att gångavståndet i och till utrymningsvägarna beaktas. Hänsyn ska tas till att verksamheten består av elever som är beroende av vuxnas hjälp vid utrymning. Att använda samma vägar för utrymning som eleverna använder i daglig verksamhet underlättar. Utrymningsplaner ska finnas och vara uppsatta väl synligt i korridorerna. Syftet med en utrymningsplan ska vara att den i så stor utsträckning som möjligt är självinstruerande. För elever och personal med nedsatt rörelseförmåga kan det vara svårt att utrymma via byggnadens utrymningsvägar, särskilt om dessa utgörs av trappor. Genom att i direkt anslutning till respektive trappa skapa en egen brandcell i form av en foajé eller liknande kan de som har svårt att gå i trappor vänta tills hjälp med flytt till annan våning kommer. Återsamlingsplatser ska vara tydligt markerade.

6.3. Inrymning

Inrymning innebär att elever och personal stänger in sig i ett rum vid hot. Genom att låsa dörren och/eller barrikadera den blir det svårare för en gärningsperson att komma in. Det är också en fördel om det går att gömma sig, att vara tyst och om möjligt täcka för eventuella fönster. Inrymning är ingen garanti för säkerhet, men bidrar ofta till att förhindra att människor kommer till skada. En avgörande faktor för hur inrymning fungerar är lokalernas utformning. Dörrar som används för utrymning ska även fungera för inrymning. Det betyder att det alltid ska vara möjligt att återvända genom dörren vid en utrymningsituation och dörrarna ska vara försedda med öppningsanordningar från båda sidor.

Få entréer innebär att det är svårare för utomstående att ta sig in på skolan.

6.4. Lås och larm

Det är viktigt att all personal på skolan har god kunskap om lokalerna, till exempel nödutgångar, flyktvägar och eventuella larm. Består skolan av olika byggnader, flera våningsplan med flera entréer så ska dessa vara tydligt märkta, exempelvis med olika bokstäver eller symboler. Då blir det enklare att informera elever och personal om var den akuta händelsen äger rum. Det blir också enklare att ge polis och räddningstjänst den information som de behöver.

Ett elektroniskt passersystem ger en möjlighet att enkelt låsa alla entrédörrar samtidigt.

Zoner för inbrottslarm ska indelas utifrån kvällsaktiviteter på skolan, skolans uthyrningsbarhet och gemensamma funktioner.

7. Entréer och kapprum

Skolans utformning ligger till grund för var entréer och kapprum placeras. För elever i förskoleklass upp till årskurs 6 ska utgångspunkten vara max en entré per hemvist. För elever i årskurs 7–9 kan andra lösningar göras eftersom hemvister i dessa årskurser ofta har en annan utformning.

Grundskolor bör i största möjliga utsträckning utformas "skolösa", dvs att ytter Skor lämnas i kapprum eller vid entréer. Efter en tydlig skogräns sker vidare förflyttning i strumplästen, med inneskor eller skoskydd. En skofri skola bedöms ge ökad trivsel, minskat behov av städning och det hjälper även till att skydda de invändiga ytorna på ett bra sätt.

7.1. Huvudentrén

Skolan ska ha en tydlig och välkomnande huvudentré, som är lätt att hitta även för den som inte tidigare varit här. Som besökare till skolan ska man bli sedd och även få en tydlig överblick över skolan från entrén. I anknytning till huvudentrén ska det finnas en reception som kan bestå av en receptionsdisk som ska vara bemannad eller i enklaste fall bestå av en informationstavla för tydlig vägledning.

Huvudentrén kan fungera som en gemensam entré för hela skolan eller vid behov kompletteras med entréer vid hemvister. Från huvudentrén kliver man rakt in i byggnadens hjärta med allmänna funktioner som samutnyttjas av alla såsom bibliotek, slöjd, bild m.m.

7.2. Kapprummet

7.2.1 Förskoleklass – årskurs 6

I anslutning till hemvisten placeras kapprummet där elevernas ytterkläder och skor förvaras. I kapprummet ska det finnas klädfack och skohylla dimensionerat för 30 elever per klass. Det ska finnas torkmöjligheter för kläder i form av torkskåp. Placering av torkskåp behöver vara utmed vägg för att hålla nere ljudet. Val av matta behöver göras utifrån ålder på elever.

7.2.2 Årskurs 7–9

För eleverna ska det finnas låsbara elevskåp för förvaring av ytterkläder, skor samt undervisningsmaterial. Skåpen bör vara utrustade med eluttag och ska placeras/utformas så att damm och skräpsamlade ytor undviks.

Faktaruta

Entréer

- Alla entréer ska vara tydligt uppskyttade.
- Entréer ska vara väderskyddade.
- Innanför entrédörr ska finnas infälld entrématta för att minska mängden sand och grus som dras in i lokalerna och därmed underlätta städningen.
- All klinker som läggs i entréhallen ska vara av halkklass C.
- Toaletter i anslutning till entréer.
- Huvudentrén ska utrustas med skohyllor.
- En RWC ska finnas i närheten till huvudentré.

Kaprum

- För åk F-6 ska det finnas torkmöjligheter för kläder i direkt anslutning till kapprummet.
- För åk F-6 ska det finnas klädfack med överhylla och skohylla. 30st/klass.
- För åk 7–9 ska det finnas låsbara elevskåp.

8. Lärmiljöns utformning

Lärmiljöns utformning avser alla ytor inomhus där eleverna vistas under dagen, utomhusmiljön är specificerad under kapitel 14. Det är viktigt att ha i åtanke att lärandet pågår överallt och hela tiden, i alla lokaler, både inne och ute. Ramprogrammet ska alltid utgöra en utgångspunkt vid planering av skollokaler men enskilda projekt och utifrån hur elevstruktur ser ut i ett geografiskt område kan behöva kompletteras med projektspecifika krav. Utformningen av skolans lokaler ska utgå ifrån Specialpedagogiska Skolmyndighetens tillgänglighetsmodell, som anger ramar för den fysiska, sociala och pedagogiska lärmiljön. Det är den alltid den senaste versionen av tillgänglighetsmodellen som ska användas och refereras till.

Grundskolans lokaler ska vara en mötesplats för gemenskap, där ingen ska diskrimineras av lokalernas utformning eller placering, utan möjliggöra tillgänglighet för alla. Lokalerna ska erbjuda ändamålsenliga lärmiljöer utifrån läroplanens krav och årskurs. Hur rummen placeras i förhållande till varandra har betydelse för hur de används och hur samverkan mellan grupper kan genomföras. För att undvika en utformning med alltför mycket traditionella, tomma korridorer, bör lokalerna placeras runt ett eller flera centrala nav. Genom att tidigt i arbetet med en ny grundskola fundera över samverkan och gemensamma aktiviteter kan en god lokaleffektivitet åstadkommas.

F-klass - åk 2 behöver verksamhetsyta där bestämda elevgrupper har sin tillhörighet samt tillgång till idrottslokal. Åk 3-6 behöver även speciallokaler såsom slöjdsalar, teknisksal, bildsal, musiksal,

idrottslokal och hem- och konsumentkunskapssal. För åk 7-9 behövs speciallokaler såsom estetiska verkstäder, elevuppehållsytor och laborationssalar läggas till.

8.1. Förskoleklass till årskurs 6

8.1.1 Hemvist

En hemvist är den del av skolan där eleven tillbringar huvuddelen av dagen, både under skoltid och för de yngre eleverna även under fritidsverksamheten. Hemvisten bör ha plats för 3-6 klasser.

Hemvisten innehåller klassrum, grupprum, arbetstorg, kapprum, WC/RWC, förvaringsutrymmen samt andra funktioner som gynnar elevernas lärande och utveckling. I hemvist där det finns fritidshem används alla lokaler av både skola och fritidshem. Klassrum, grupprum och arbetstorg anpassas och inreds därför på ett sätt där alla rum utgör en helhet för både skolverksamhet och fritidshemsverksamhet. I anslutning till hemvisten ska det finnas arbetsrum för den personal som i huvudsak arbetar med de elever som tillhör hemvisten

Faktaruta

Hemvist

- Hemvisten ska rymma 3-6 klasser.
- Hemvisten ska innehålla klassrum, grupprum, arbetstorg, toaletter, förråd.
- I alla rum i hemvisten ska det finnas gott om eluttag för att enkelt kunna ladda datorer, plattor etc.
- Det ska finnas utrymme för förvaring av material som används frekvent.
- Förvaring av datorvagnar/datorskåp ska möjliggöras i eller i anslutning till hemvisten.
- Det ska finnas möjlighet till källsortering av det vanligast förekommande fraktionerna.
- Utställningsytor och projiceringsytor ska finnas på bestämda väggar.

8.1.2 Klassrum

Det är i klassrummet som skolans kärnverksamhet bedrivs. För elever i åk F-6 ska det finnas ett hemklassrum per klass. Klassrummet ska kunna användas på olika sätt. Det ska vara flexibelt och passa för så väl mindre elevgrupper, ca 15 elever, men även för större grupper, ca 25-30 elever. En varierad möblering ska kunna var möjlig och exempelvis vikväggar kan med fördel användas för att dela av rummet. Det är av yttersta vikt att väggen dels är välisolerad och samtidigt lättmanövrerad. Det är önskvärt att två klassrum ligger vägg i vägg med varandra och att dessa kan öppnas upp emot

varandra för att kunna utgöra samling-/undervisningslokal för stora grupper. Fönster till och från korridorer ska vara ovanför ögonhöjd för att elevernas ska få lugn och ro.

Faktaruta

Klassrum

- Ett hemklassrum per klass.
- Ett klassrum dimensioneras för upp till 32 personer.
- Kvadratiska eller rektangulära klassrum rekommenderas.
- Förberedelse för installation av utrustning för multimedia med nödvändiga uttag för att kunna montera projektor, högtalare, interaktiva skrivartavlor.
- Fönster bör inte placeras mot röriga miljöer såsom skolgård eller väg. Är det placerade på det viset ska de sitta på en sådan höjd att eleverna inte ser ut när de sitter ner, alternativt vara frostade nertill.

8.1.3 Grupprum

Till varje klassrum ska det finnas ett grupprum med åtkomst från, samt visuell kontakt med klassrummet. Utöver det så bör det finnas ytterligare grupprum i hemvisten. Dessa grupprum ska kunna användas av alla klasser och möjliggöra undervisning enskilt eller i liten grupp, specialundervisning och ateljéverksamhet.

Faktaruta

Grupprum

- Det ska finnas grupprum per klass med access från klassrummet.
- Det bör även finnas gemensamma grupprum i olika storlekar med tillträde från arbetstorget.

8.1.4 Arbetstorg

Arbetstorget ska fungera som ett nav och vara ett gemensamt rum för alla elever i hemvisten. Det ska placeras så att det utgör en tydlig enhet med de andra rummen och inte åtskiljas av exempelvis en korridor. Torget ska kunna delas av och förändras efter behov. Det ska finnas plats för eleverna att arbeta både enskilt och i grupp. De ska också kunna umgås och knyta sociala kontakter med

andra elever. Arbetstorget kan med fördel bryta av mot övriga rum i hemvisten exempelvis vad gäller takhöjd, material och belysning. Då flera elevgrupper kan befinna sig i rummet samtidigt behövs bra akustiska åtgärder för att hålla ljudnivån på en acceptabel nivå.

8.1.5 Fritidshem i hemvisten

Enligt Läroplan för grundskola (Lgr 22) ska förskoleklass, grundskola och fritidshem utveckla samarbetsformer som ska stödja alla elevers varierande utveckling och lärande. Det är viktigt att alla möjligheter till samverkan tas till vara.

När det gäller lokalerna är det viktigt att det finns en klarhet i hur rummen i hemvisten ska användas både under skoltid och under fritidshemstid då arbetstorg, klassrum och grupprum i hemvisten ska fungera som fritidshem både före och efter skoldagen för de yngre eleverna. Det är viktigt att hemvisten ger möjlighet till olika typer av verksamheter, både livliga samt lugnare och mer stilla aktiviteter, både i större och mindre grupper. Efter skoldagens slut har dessutom många barn behov av att dra sig undan för att vila eller läsa läxor.

I eller i närheten av hemvisten ska fritidshemmet ha tillgång till ett eget låsbart förrådsrum för skapande material, materialvagnar, material för utomhusaktiviteter etc. Överblickbarheten från arbetstorg till övriga rum ska vara god samt att möblering av rummen behöver anpassas även efter fritidshemmets behov.

Faktaruta

Fritidshem i hemvisten

- Hemvisterna ska kunna fungera som fritidshem.
- Hemvisterna ska utrustas med pentry bestående av kyl/frys, diskbänk, överskåp, och micro.
- Det ska finnas låsbart utrymme för fritidshemmets material.

8.2. Årskurs 7–9

8.2.1 Hemvist

En hemvist är den centrala vistelseplatsen för eleverna under dagen. För årskurs 7–9 bör hemvisten ha plats för 5-6 klasser.

Hemvisten innehåller klassrum, grupprum, WC/RWC, förvaringsutrymmen samt andra funktioner som gynnar elevernas lärande och utveckling. Här kan dock arbetstorg, kapprum och uppehållsytor med

fördel vara gemensamma för flera hemvister. I anslutning till hemvisten ska det finnas arbetsrum för den personal som i huvudsak arbetar med de elever som tillhör hemvisten.

Faktaruta

Hemvist

- Hemvisten ska rymma 5–6 klasser.
- Hemvisten ska innehålla klassrum, grupprum, toaletter, förråd.
- Arbetstorg, uppehållsytor och kapprum kan delas av flera hemvister.
- I alla rum i hemvisten ska det finnas gott om eluttag för att enkelt kunna ladda datorer, plattor etc.
- Det ska finnas utrymme för förvaring av material som används frekvent.
- Förvaring av datorvagnar/datorskåp ska möjliggöras i eller i anslutning till hemvisten.
- Det ska finnas möjlighet till källsortering av det vanligast förekommande fraktionerna.
- Utställningsytor och projiceringsytor ska finnas på bestämda väggar.

8.2.2 Klassrum

Det är i klassrummet som skolans kärnverksamhet bedrivs. Klassrummet ska kunna användas på olika sätt. Det ska vara flexibelt och passa för såväl mindre elevgrupper, ca 15 elever, som för större grupper, ca 30 elever. En varierad möblering ska kunna vara möjlig och exempelvis vikväggar kan med fördel användas för att dela av rummet. Det är av yttersta vikt att väggen dels är välisolerad och samtidigt lättmanövrerad. Det är önskvärt att två klassrum ligger vägg i vägg med varandra och att dessa kan öppnas upp emot varandra för att kunna utgöra samling-/undervisningslokal för stora grupper. Fönster till och från korridorer ska vara ovanför ögonhöjd för att elevernas ska få lugn och ro.

Faktaruta

Klassrum

- Ett klassrum dimensioneras för upp till 32 personer.
- Förberedelse för installation av utrustning för multimedia med nödvändiga uttag för att kunna montera projektor, högtalare, interaktiva skrivartavlor.

8.2.3 Grupprum

Till varje klassrum ska det finnas ett grupprum. Grupprummet ska ha åtkomst från och visuell kontakt med klassrummet. Utöver det så bör det finnas ytterligare grupprum i hemvisten. Dessa grupprum ska kunna användas av alla klasser och möjliggöra undervisning enskilt eller i liten grupp, specialundervisning och ateljéverksamhet.

8.2.4 Arbetstorg

Arbetstorget ska fungera som ett nav och vara ett gemensamt rum för alla elever i hemvisten. Det ska placeras så att det utgör en tydlig enhet med de andra rummen och inte åtskiljas av exempelvis en korridor. Torget ska kunna delas av och förändras efter behov. Det ska finnas plats för eleverna att arbeta både enskilt och i grupp men de ska också kunna umgås och knyta sociala kontakter med andra elever. Arbetstorget kan med fördel bryta av mot övriga rum i hemvisten exempelvis vad gäller takhöjd, material och belysning. Då flera elevgrupper kan befinna sig i rummet samtidigt behövs bra akustiska åtgärder för att hålla ljudnivån på en acceptabel nivå.

För elever i årskurs 7–9 kan ett större torg med gemensamma funktioner som bibliotek, café, etc. vara ett bra val. Men det är viktigt att beakta att även äldre elever behöver mindre ytor och funktioner som ger närhet och trygghet.

Faktaruta

Grupprum

- Det ska finnas ett grupprum per klass med access från klassrummet.
- Det bör även finnas gemensamma grupprum i olika storlekar med tillträde från arbetstorget.

Arbetstorg

- Förberedelse för installation av utrustning för multimedia med nödvändiga uttag för att kunna montera projektor, högtalare, interaktiva skrivartavlor.

8.3. Kreativt center/specialsalar

Det kreativa centret innehåller specialsalar i form av ateljéer och verkstäder. Inför varje nytt projekt ska det definieras hur dessa salar ska utformas och utrustas. Huvudinriktningen är att dessa salar ska möjliggöra rörelse, skapande, laborationer, matlagning, programmering etc. Den moderna tekniken förändras snabbt och det gäller att lokalerna anpassas för att vara ändamålsenliga även i framtiden.

I anslutning till specialsalar bör det finnas grupprum.

Behovet av "preprum" i anslutning till specialsalar behöver alltid utredas. Detta för att minimera den tid som salarna behöver användas för förberedelser.

Att placera liknande specialsalar i närheten av varandra underlättar samarbete. Det kreativa centret bör placeras så att andra aktörer kan nyttja det efter skoltid. En fördel är att det får en egen entré, dels för externa aktörer men även för att lätt kunna röra sig både inne och ute i undervisningen. Om ett av rummen ska vara lämplig för ämnet musik, så behöver akustiken anpassas efter den verksamheten.

8.4. Särskild undervisningsgrupp

Enligt skollagen ska alla elever få den ledning och stimulans de behöver för att utifrån sina förutsättningar utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. I första hand ska det särskilda stödet ges genom olika former av anpassningar inom ramen för elevens ordinarie undervisningsgrupp, men om det finns särskilda skäl kan det ges i en särskild undervisningsgrupp. Det bör därför planeras in utrymme för särskild undervisningsgrupp.

När det gäller lokaler för denna form av undervisning är det viktigt hur dessa utformas och var de placeras. De ska kunna erbjuda eleven ett mindre sammanhang med en lugnare miljö och med färre intryck än den ordinarie undervisningsgruppen. Lokalerna ska anpassas på ett sådant sätt att vissa elever har sin hemvist där, men elever ska även kunna komma och gå till dessa lokaler på ett smidigt sätt. Det är önskvärt med två olika placeringar av särskild undervisningsgrupp. En som placeras avskilt från den ordinarie verksamheten och en som ligger närmare de ordinarie undervisningsgrupperna. Lokalerna bör bestå av fler mindre rum så att man kan dela in eleverna i ålders- eller funktionsrelevanta grupper. I anslutning till dessa lokaler kan det även finnas vissa sociala ytor och utrymme för kreativt arbete med eleverna.

Faktaruta

Kreativt center/specialsalar

- Salarna får gärna utrustas med instruktionsöar.
- Specialsalarna ska placeras i anslutning av varandra.

Särskild undervisningsgrupp

- Plats för 8-12 elever.
- En sal där alla kan samlas samt några mindre rum där eleverna kan jobba mer avskilt.
- Varje elev ska ha möjlighet till en egen plats som är avskärmd ifrån övriga elever.

8.5. Idrottshall/Gymnastiksal

En fullstor idrottshall är inget krav för en grundskola. Men då en sådan är en tillgång för föreningsliv och kommunens invånare ska barn- och ungdomsförvaltningen tillsammans med kultur- och utbildningsförvaltningen göra en noggrann analys vid varje ny- eller ombyggnation.

Även innehållet i idrottshall/gymnastiksal behöver ske i samråd med kultur- och utbildningsförvaltningen.

Riktvärden för en F-3 skola är ca. 12x25 m och för F-9 ca. 18x36m. Riktvärdet för "fullstora" idrottshallar är ca 20x40 m. Idrottshallen ska kunna delas av för undervisning i halvklass.

8.5.1 Omklädningsrum och duschutrymmen

Dusch och omklädningsrum ska utformas så att det blir en likvärdig, tillgänglig och trygg plats för skolans elever. Storleken på omklädningsrummen bör dimensioneras så att fyra elevgrupper kan nyttja rummen samtidigt, dvs två grupper kan byta om till lektion samtidigt som två byter om efter lektion.

Faktaruta

Idrottshall/gymnastiksal

- Utformning av idrottshall/gymnastiksal sker vid varje projekt i samråd med Kultur- och utbildningsförvaltningen.
- Förråd för idrottsmateriel/utrustning ska vara näbart direkt från idrottshall/gymnastiksalen.

Omklädningsrum och duschutrymmen

- Det ska finnas skiljevägg mellan varje dusch.
- Minst en dusch ska ha låsbar dörr.

8.6. Gemensamma rum och funktioner

8.6.1 Skolans "hjärta"

"Hjärtat" är skolans naturliga mötesplats och självklara centralpunkt och kan med fördel användas som samlingsrum och/ eller uppehållsrum. Kommunikationen mellan denna yta och övriga verksamhetsytor ska vara såväl enkel som tydlig. Här ska det finnas plats för möten, informationsinhämtning och presentation. Det ska vara en flexibel plats som ska kunna utvecklas och

anpassas efter tiden samt olika verksamheter och olika pedagogiska behov. Det behöver även finnas plats för både aktiva och mer lugnare aktiviteter. "Hjärtat" ska planeras så att det finns en god balans mellan överblick, trygghet, ljudmiljö och samverkan.

Det är här i "Hjärtat" som de funktioner och ytor som ska kunna hyras ut efter skoltid placeras, det kan bland annat handla om matsal, bibliotek och kreativt center.

8.6.2 Samlingssal

Samlingssalen ska vara en plats där hela skolan eller delar av skolan lätt kan samlas. Det är viktigt med god teknisk utrustning. Lokalen ska möjliggöra flexibel möblering, för både större och mindre sammankomster. Samlingssalen kan vara idrottshallen eller skolans matsal. Med fördel kan dessa lokaler kompletteras med någon form av gradänglösning/en bred "trappa" som möjliggör att den även kan brukas för t.ex. avslutningar, föräldramöten, föreställningar och olika typer av informationstillfällen.

8.6.3 Skolbibliotek

Skolbiblioteken i Alingsås ska vara en pedagogisk resurs i elevernas lärandeprocess. De ska vara en aktiv part i att utveckla elevernas läslust och intresse för litteratur. Skolbiblioteken ska också stimulera och fördjupa elevernas medie- och informationssökarkompetens för ökad delaktighet i ett demokratiskt samhälle. Det är viktigt att utveckla digitaliserade skolbibliotek där eleverna kan använda de lärverktyg som finns i skolan.

Skolbiblioteket ska ha en tydlig och integrerad koppling till skolans övriga verksamhet. Det behöver placeras centralt för en stark förbindelse till "hjärtat" och de gemensamma mötesplatserna.

Faktaruta

Skolans "hjärta" och samlingssal

- Ska förses med god teknisk utrustning.
- Här ska det finnas plats för möten, informationsinhämtning samt presentation.

Skolbibliotek

- Ska placeras centralt för en stark förbindelse till "hjärtat" och de gemensamma mötesplatserna.
- Ska ha ett arbetsrum i anslutning till lokalerna för personal som arbetar som skolbibliotekarie eller en personal med särskilt skolbiblioteksansvar.
- Ska förses med god teknisk utrustning.
- Lokalen ska vara utformad för att kunna inrymma boksamlingar och övrigt medieutbud anpassat utifrån antalet elever.

Skolbiblioteket ska, när det är möjligt, dela lokaler, personal, boksamlingar och övrigt medieutbud med folkbibliotek.

8.6.4 WC och RWC

En utgångspunkt är två toaletter per klass eller en för varje påbörjat 15-tal elever. Det är inte nödvändigt med skilda toaletter mellan könen. Toaletterna ska placeras avsides men inte på en otrygg plats. På toaletten eller i anslutning till den ska det finnas en plats för handtvätt. För ökad trygghet ska dörrar in till toaletterna vara ljudisolerade samt att låsen ska vara anpassade till att barn och elever ska kunna låsa.

8.6.5 Förråd

Förutom förråd i varje hemvist bör det finnas ett större förråd för material placerat på varje våningsplan.

8.6.6 Matsal

När en matsal planeras ska tanken vara restaurang istället för bespisning. Det gäller såväl lokalens utformning som inredning och möblering. Matsalen skall dimensioneras så att den möjliggör för eleverna att äta i lugn och ro utifrån livsmedelsverkets rekommendationer att servering sker från klockan 11:00.

Det kan byggas flera rum i olika storlekar i anslutning till varandra eller att man möjliggör att flexibelt skapa mindre rum med skärmar eller liknande. Allt detta för att ge ökad trygghet, bättre matro och högre social samvaro. Sittplatser bör beräknas kring mindre bord, ej långbord.

Flödet i matsalen är avgörande. Det ska finnas separat ingång och utgång. Elever som köar för att ta mat ska vara åtskilda från de elever som sitter och äter. I den mån det är möjligt ska köerna in till matsalen vara utanför matsalen. Likaså ska de elever som ätit klart och ska lämna sin disk inte krocka med andra elever.

I anslutning till matsal ska det finnas möjlighet till handtvätt.

För att uppnå god ljudmiljö behöver kök och diskrum skärmav mot matsalen. Matsalen kan även komma att användas utifrån fler aktiviteter.

Faktaruta

WC/RWC

- En utgångspunkt ska vara två toaletter per klass eller en för varje påbörjat 15-tal elever.
- RWC ska finnas i anslutning till varje hemvist.
- Dörren ska vara ljudisolerad.

Matsal

- Separata in- och utgångar.
- Elever som köar ska hållas åtskilda från de som sitter och äter.

8.6.1 Servering

I matsalen används självservering från en serveringsline. Personalen arbetar bakom linjen och eleverna tar mat från andra sidan. I serveringslinjen ska samtliga lunchkomponenter få plats med undantag för bröd, dryck, sallad. Enhet för sallad ska placeras så att man börjar ta av denna först. Separata enheter för dryck, bröd och specialkost ska planeras in på strategiska platser inom matsalen.

9. Elevhälsa

Elevhälsoteamet består av skolsköterska, skolläkare, skolpsykolog, skolkurator och specialpedagog/speciallärare. Samtliga dessa funktioner och kompetenser är viktiga för elevens lärande och utveckling. Alla elever ska ges tillgång till olika former av elevhälsa utifrån ett individbehov. Detta ställer stora krav på miljön och lokalernas utformning. Lokalerna ska vara både tillgängliga och trygga, samtidigt som det behöver finnas en viss avskildhet exempelvis för elever som väntar på kurator eller skolsköterska. För god samverkan bör elevhälsans lokaler placeras i anslutning till varandra. Det finns även ett samband mellan elevhälsans lokaler och skolledningen som bör tas hänsyn till vid planeringen av en ny grundskola.

I en skola med 500–600 elever behövs normalt två fullt utrustade skolsköterskerum, en arbetsplats vardera för kurator och psykolog samt utrymme för specialpedagog. Antalet arbetsplatser för specialpedagog kan variera beroende på skolans förutsättningar och elevhälsans uppdrag.

Av sekretessskäl ska lokaler för elevhälsa vara utformade så att de undersökningar och samtal som förs i rummet inte kan uppfattas av obehöriga.

9.1. Väntrum

Elevhälsan kan med fördel ha ett gemensamt väntrum. Önskvärt är att kunna dela av väntrummet, med exempelvis en spalje, så att besök till kurator, psykolog och skolsköterska kan ske anonymt om så önskas. Väntrummet ska vara möjligt att skydda från insyn så att man inte kan se vem/vilka som sitter i väntrummet. I anslutning till väntrummet ska en RWC med möjlighet till dusch vara placerad.

9.2. Vilrum

I anslutning till elevhälsans lokaler placeras ett vilrum för elever. Ett vilrum för elever ska inte kombineras med vilrum för personal. Vilrum för personal får placeras på annan plats i skolan.

Vilrummet bör ha dörr mot både väntrum och skolsköterskerum och placeras nära toalett. Det är önskvärt med vädringsfönster.

9.3. Skolsköterska

Lokalen ska vara så stor att den rymmer den utrustning som behövs, exempelvis undersökningsbreds, skrivbord och möbler för samtal. Det behöver också finnas tillräckligt med plats så att fastställda krav på avstånd mellan elev och syntavla tillgodoses. Syntavlan måste kunna placeras med hänsyn till skilda ljusförhållanden. Golvytan ska vara så pass stor att eleven kan röra sig fritt vid funktions- och motorikkontroller.

Lokalen ska också vara utrustad med rinnande varmt och kallt vatten. Det är önskvärt att det finns tillgång till diskbänk. I lokalen ska det finnas fasta låsbara skåp där läkemedel, sprutor, kanyler etc kan förvaras. Om det används vacciner eller läkemedel som kräver förvaring i kyla ska det även finnas ett låsbart kylskåp.

Arbetsplats samt med plats för arkivskåp ska finnas i rummet.

9.4. Kurator

Lokalen ska vara så stor så att den rymmer den utrustning som behövs, exempelvis arbetsplats med plats för arkivskåp samt möbler för samtal. Utrymme krävs för att kunna ta emot 7–8 personer.

9.5. Psykolog

Lokalen ska vara så stor så att den rymmer den utrustning som behövs, exempelvis arbetsplats med plats för arkivskåp samt möbler för samtal. Utrymme krävs för att kunna ta emot 2–3 personer.

9.6. Specialpedagog

Lokalen ska vara så stor så att den rymmer den utrustning som behövs, exempelvis arbetsplats samt möbler för undervisning. Utrymme krävs för att kunna ta emot 4–5 personer.

Faktaruta

Elevhälsa

- Minst ljudklass B.
- Undvik insyn från angränsande rum och utomhusmiljö.
- Dörrar förses med lås som, med undantag av huvudnyckel, endast elevhälsan har nyckel till.
- Dörrar utrustas med upptagetmarkering.
- Öppningsbara fönster.

Väntrum och Vilrum

- I väntrummet ska det finnas plats för 6-8 personer.
- Tänk på att belysning inte ska vara med närvarogivare i vilrummet.
- Vilrummet utrustas med upptagetmarkering samt larmanordning.
- Vilrummets dörr in mot skolsköterskemottagning ska gå att låsa från mottagningsrum.

Skolsköterska

- Utrymme för anordnade läsplatser.
- Bokhyllor med belysning.

Kurator, psykolog, specialpedagog

- Det ska finnas utrymme i varje rum för låsbart journalskåp alternativt i närliggande utrymme.

10. Expedition

Expedition och administration bör placeras nära huvudentrén. Dels för att vara tillgänglig för vårdnadshavare, elever eller andra externa besökare men även för att snabbt kunna bemanna receptionen. Utanför arbetsrummen bör det finnas plats där besökare kan vänta, exempelvis försedd med stolar/fåtöljer.

10.1. Rektor

Rektors arbetsrum ska vara försedda med arbetsplats och en liten plats för samtal. I direkt anslutning till arbetsrum ska det placeras ett mindre samtalsrum för ca 4 personer.

Nära rektors arbetsrum placeras också ett större konferensrum. Rummet bör rymma minst 10–15 personer och ska användas för elevvårdskonferenser, sekretessärenden etc. och behöver därför god ljudisolering.

10.2. Administratör

Administratörernas arbetsrum ska vara försedda med arbetsplats. Vid varje enskilt projekt får hänsyn tas till om arbetsrummet ska förses med en eller två arbetsplatser.

10.3. Vaktmästare

Vaktmästare behöver ett eget rum med tillräcklig arbetsyta för administrativt arbete, enklare verkstad samt förråd. Det är önskvärt med ett rum, i närheten av entré för varuleveranser, där leverantörer kan lämna material. Rummet ska fungera för kortare förvaring och uppackning av material.

Faktaruta

Rektor

- Det ska finnas utrymme för en arbetsplats.
- Det ska finnas plats för två fåtöljer/stolar och ett litet bord.
- Minst ljudklass B
- I anslutning till rektors kontor ska det finnas ett samtalsrum som ska ha utrymmer för ett mindre bord och fyra stolar

Administratör

- Det ska finnas utrymme för en arbetsplats per administratör.

Vaktmästare

- Arbetsrum för administrativt arbete och enklare verkstad.
- Låsbara förvaringsskåp.
- Förråd för möbler och lite större utrustning.
- Uteförråd, eventuellt i anslutning till miljöhus.

10.4. Studie- och yrkesvägledare

Personalens arbetsrum ska vara försedd med arbetsplats. Plats för att ta emot 1–2 besökande.

11. Personalutrymme

De gemensamma personalutrymmena såsom pausrum, vilrum och konferensrum bör förläggas samlat i de centrala delarna av skolan, gärna med närhet till både administration och elevhälsa.

11.1. Personalarbetsplatser

I eller i närheten av hemvisten placeras pedagogernas arbetsplatser. Antal arbetsplatser och dess exakta placering ses över inför varje nytt projekt. Det behöver även finnas arbetsmöjlighet så att man kan sitta på alternativ plats till sitt skrivbord, exempelvis ett större bord i mitten av rummet.

Här ska finnas utrymme för att förvara värdesaker och ytterkläder. Ytor för kopiering och ett centralförråd ska finnas på varje plan.

Personaltoaletter placeras i närheten av personalarbetsplatserna.

11.2. Samtalsrum

I anknytning till personalarbetsrummet ska det finnas ett mindre samtalsrum där pedagogerna kan tala i telefon, arbeta ostört, och föra samtal med elever, föräldrar eller kollegor.

11.3. Pausrum

Skolan förses med ett pausrum, ett rum där personalen kan vistas i under sin rast. Rummet ska erbjuda plats för varierad sittning. Det ska finnas plats för paus men även för att äta medhavd mat. I anslutning till pausrummet bör det finnas en uteplats som är lätt åtkomlig via altandörr eller balkongdörr.

11.4. Konferensrum

Konferensrum för att kunna samla personalen behövs. Gärna att det finns i olika storlekar. Rummen kan samordnas med andra bokningsbara lokaler.

11.5. Vilrum

Vilrum bör placeras i en tyst omgivning. Det är en fördel om det finns WC/RWC i nära anslutning alternativt att det finns tvättmöjligheter i vilrummet.

11.6. Omklädning, dusch och WC

Utrymmen för dusch och omklädning för personal ska finnas. Detta utrymme kan ligga i anknytning till idrottshallen.

Faktaruta

Personalarbetsplatser

- För förvaring av material ska det finnas väggfast inredning, i form av skåp med luckor. Dessa placeras över arbetsplatserna.
- En yta för placering av golvstående kopieringsmaskin/skrivare ska finnas.
- Plats för värdeskåpsfack och förvaring av privata ytterkläder.
- Plats för postfack, ett för varje arbetslag.

Samtalsrum

- Minst ljudklass B
- Plats för två fåtöljer/stolar och ett litet bord.

Pausrum

- Här ska det finnas ett pentry med kyl och frys, diskbänk, diskmaskin och mikrovågsugn.
- Rummet ska erbjuda plats för varierad sittning.
- Om skolans lokaler ska vara tillgängliga och hyras ut utanför skoltid behöver rummet anpassas utifrån tillgängligheten i förhållande till de lokaler som hyrs ut.

Konferensrum/mötesrum

- Rum i olika storlekar för plats med upp till 20 personer.

Vilrum

- Utrymme för säng, litet bord, stol, golvlampa samt klädkrok.
- Tänk på att belysning inte ska vara med närvarogivare.
- Utrustas med upptagetmarkering samt larmanordning.

12. Kök

Vid nybyggnation ska alla kök som minst utrustas som tillagningskök för den egna skolan.

I ett tidigt skede behöver det tas beslut om det ska vara ett mottagningskök för skolan, tillagningskök för skolan eller tillagningskök med möjlighet till utskick till andra förskolor och skolor.

I de fall man beslutar att det ska startas upp som mottagningskök ska det vara förberett med brunnar, el, avlopp, vatten m.m. så att det kan ställas om till tillagningskök.

Köket ska planeras med linjära, effektiva och hygieniska flöden. Utrustning och inredning ska anpassas till kökets omfattning och beredningsnivå samt placeras och monteras för enkel rengöring och god överblick.

Köket bör vara centralt placerat med varumottagning, så att varorna inte behöver passera skolgården där eleverna vistas. Lokalerna ska erbjuda lämpliga arbetsutrymmen för att alla stegen som ingår i verksamheten ska kunna genomföras på ett hygieniskt och säkert sätt.

12.1. Materialval till köken

Material skall vara anpassat för verksamheten. Det är viktigt med material som är ljuddämpande och utrustning som har låga bullernivåer. Utrustningen skall så långt det är möjligt vara rostfritt och vara lätt att göra rent. All utrustning ska vara möjlig att rengöra under.

12.2. Varumottagning

Det behövs utrymme för att livsmedel kan mottas, kontrolleras och packas upp innan varorna placeras i förvaringsutrymmen, mottagningsrum eller ställs på beredningsytor. Detta för att undvika kontaminering av livsmedel och beredningslokalen. I varumottagningen ska det finnas yta för uppställning av värmevagnar samt för varuvagnar som ankommer med livsmedel. Det behöver även finnas utrymme för en uppackningsbänk.

12.3. Förvaring av livsmedel

Plats för livsmedelsförvaring bör ligga i anslutning till varumottagningen.

12.4. Specialkost

Hänsyn måste alltid tas till specialkostens krav på separata arbetsytor för beredning och till avskild förvaring av livsmedel på egen hylla, skåp och i frys och kyl.

Faktaruta

Materialval för köksutrymmen

- Material i köket ska vara ljuddämpande och ha utrustning som har låga bullernivåer.
- Golvytan ska vara sträv för att inte riskera att halka.
- Material ska vara täta, släta och lätta att rengöra.
- Utrustningen ska vara i rostfritt material.
- Utrustningen ska vara så att det finns möjlighet att rengöra under.
- Utsatta väggar skyddas med avvisarlistor och/eller hörnskydd i icke organiska material.
- Utrymmen med golvbrunn ska utföras fuksäkra och vara rostfria.
- Anordningar för handtvätt ska finnas i tillräcklig mängd och med strategiska placeringar. I kök krävs ofta flera handtvättställ.
- Eluttag ska planeras in för god flexibilitet.
- Materialet runt diskinlämningen ska vara tåligt och lätt att rengöra.

Varumottagning

- Utrymme för att livsmedel kan mottas, kontrolleras och packas upp på ett säkert sätt.
- Förberett med eluttag för att ta emot värmevagnar.

Förvaring av livsmedel

- Plats för livsmedelsförvaring bör ligga i anslutning till varumottagning.
- Det ska finnas kylrum, frysrum och torrförråd.

Specialkost

- Det ska finnas separat beredningsbänk med ho och spis i nära anslutning.
- Förvaring av livsmedel på egen hylla, skåp och i frys och kyl.

12.5. Förvaring av utrustning

Det behöver finnas ett separat rum för utrustning. Utrustning ska anpassas efter hur många portioner som ska tillagas.

I de fall där det bestäms att leverans ska ske inom skolan med matvagn ska det beredas yta för rullvagnar.

12.6. Beredning

Utrustning för beredning anpassas efter antal portioner som lagas.

12.7. Diskutrymme

Diskutrymmet ska ligga avskilt i köksdelen i nära anslutning till varumottagningen. Diskmaskiner, disk- och torkzoner anpassas till elevantalet.

Diskinlämning placeras mot matsal eller i neutralt utrymme i anslutning till matsal. Det är viktigt att placeringen av diskinlämningen planeras på sådant sätt att köbildning undviks och att en bra ljudmiljö erhålls. Höjden på diskinlämning bör anpassas så att elever och personer med nedsatt rörelseförmåga når att lämna disk.

Grovdisk inplaneras i separat rum eller i separat del av diskrum.

Faktaruta

Beredning

- Bänkar ska var höj och sänkbara, vissa av dem utrustas med hoar.
- Separat beredning för frukt och grönsaker.

Diskutrymme

- Diskutrymme ska ligga avskilt i köksdelen.
- Diskbänk med förspolningsbänk djup diskho.
- Diskmaskin med automatisk lucköppning.
- Låsbart skåp för förvaring av kemtekniskt material.

12.8. Städutrymme kök

Rengöring av köket ska i första hand göras via spolning samt med borstar och skrapor. I eller i direkt anslutning till köket ska det finnas ett städförråd med utslagsvask.

12.9. Personalutrymme kök

Storleken på personalutrymmen anpassas efter antalet personer som kommer arbeta i köksverksamheten. WC ska finnas i anslutning till kökslokalerna. Är WC placerat i direkt anslutning där mat hanteras behövs ett förrum.

I kök med fler än fem anställda behövs i regel skilda omklädningsrum. Låsbara klädskåp med en inre skiljevägg ska finnas, så att det går att separera privata kläder från arbetskläder. Omklädningsrum ska ligga i anslutning till dusch och WC.

Faktaruta

Städutrymme kök

- Ett litet städtrum för förvaring av städmaterial.
- Utrustning för golvrengöring skall hängas på vägg.
- För kemprodukter ska det finnas väggfasta hyllor.

Personalutrymme kök

- Toalett och dusch enbart för kökspersonal.
- Avdelat låsbart klädskåp.
- Kontorsdel/skrivplats ska ha utrymme för en arbetsplats.
- Kontor bör ha dagsljus.

13. Städ

13.1. Städcentral

I städcentralen ska det var tillräckligt med utrymme för att förvara städvagn och maskiner. Centralen bör vara fyrkantigt och inte avlångt för att kunna svänga runt vagn och maskiner. Trösklar in till centralen måste undvikas och dörren måste vara låsbar.

13.2. Förråd

Förråd för förbrukningsmaterial placeras i anslutning till städcentralen. Det bör inte placeras inne i städcentralen, då annan personal på skolan kan behöva komma åt förrådet.

13.3. Personalutrymme städ

Utrymme för att byta om i närhet till toalett och dusch behövs för personal inom städet. Det är bra om möjlighet till klädskåp finns. Detta utrymme kan placeras nära städcentral eller i anslutning till övriga personalutrymmen för personal på skolan.

Faktaruta

Städcentral och förråd

- Plats för städvagn, dammsugare och kombiskurmaskin.
- Plats/förberett för tvätt pelare.
- Utslagsvask.
- Slanghållare/slang i anslutning till utslagsvask.
- Större golvbrunn med galler.
- Eluttag.
- Redskapsfästen/krokar på vägg.
- Hyllor på vägg.
- Kombinerad avlastningsyta/förvaring.
- Närliggande förråd för förbrukningsmaterial.
- Klädskåp/värdeskåp.

14. Utomhusmiljö

Utemiljön ska utformas så att den främjar elevernas nyfikenhet, fantasi och fysiska aktivitet. Om tomten är försedd med redan befintlig vegetation och terräng så är det oftast värt att spara den och säkra dess fortsatta utveckling. En utemiljö som skapar utmaningar bör eftersträvas då det enligt studier visas att barn som vistas ute i en variationsrik miljö blir mer fysiskt aktiva. Med en välplanerad utemiljö ökar elevernas möjligheter till såväl social, motorisk som fysisk utveckling. En välplanerad utemiljö med god tillgänglighet är en förutsättning för att skolgården ska fungera för alla elever. Alla elever ska kunna ta sig fram på gården, delta i aktiviteter och känna sig trygga. Både skolgårdarna och omgivningarna runt skolan är betydelsefulla för elevernas fria lek, men också som plats för undervisning.

Samverkan mellan utemiljö och lokalerna gör det lättare för elever och pedagoger att nyttja hela skolmiljön.

För att elevernas behov av olika miljöer ska uppfyllas rekommenderas att dela in gården i olika zoner. Utformningen av zonerna anpassas efter elevernas ålder, intressen, utveckling och förmågor. Zonerna är ett teoretiskt verktyg som är till hjälp och vägledning i planering av utemiljön. Det grundläggande är de olika funktionerna som planeras för respektive zon. I detta ramprogram kallar vi skolgårdens olika delar för småskalig inre zon, storskalig mellanzon och yttre samutnyttjad zon. De olika zonerna interagerar med varandra och samma funktioner kan finnas i flera zoner.

Mellan de olika zonerna ska det helst inte finnas hinder i form av tillexempel staket. Inte heller runt olika platser för lek, eftersom staket stoppar upp rörelsen och leken.

Utomhusmiljön ska utifrån verksamhetens behov och utemiljöns läge och innehåll ha en genomtänkt belysning för att skapa en säker miljö. Viktigt att ljuset sprider sig och har en IP klass som tål årets alla väderförhållanden.

14.1. Gemensamt för Årskurs F–9

14.1.1 Trygghet och säkerhet

Grundskolans utemiljö ska vara säker. Risken för att eleverna skadas eller råkar ut för en olycka så att de får bestående men ska minimeras. Samtidigt ska inte deras lek begränsas mer än nödvändigt.

Material, byggda delar och utrustning på gården ska inte innebära skaderisker i form av t ex skärskador, fallskador och klämskador.

Utemiljön ska skapa en balans mellan utmaning och säkerhet. Både utmaningar och risker är en viktig del i barns lek och det är lika viktigt att gården är utmanande som att den är säker. Barn som tar hanterbara risker och därmed utmanar sig själva ges möjlighet att utvecklas både fysiskt och psykosocialt.

Utemiljön ska utifrån verksamhetens behov och utemiljöns läge och innehåll ha en genomtänkt belysning för att skapa en säker miljö.

14.1.2 Skydd mot sol och regn

Under en dag på skola och fritids vistas barnen mycket ute och utsätts för sol. Utemiljön ska därför planeras så att eleverna får tillräckligt med skugga antingen genom naturliga solskydd eller andra solskydd såsom pergola eller skärmtak. Solskydden ska byggas så att de även ger skydd mot regn.

14.1.3 Komplementbyggnader

För det material och utrustning som används på raster och under fritidsverksamhet behövs ett eller flera förråd utomhus.

Faktaruta

Växtlighet

- Där naturmark finns, sparas den. Där ingen naturmark finns bör man beakta möjligheten att skapa en naturlig miljö.
- Buskar, träd och planteringar ska vara lättskötta och robusta för att tåla tramp och spring.
- Giftiga växter/bär får inte förekomma likaså ska starkt allergiframkallande växter undvikas.
- Gräsytor som är extra utsatta kan ersättas av konstgräs.

Trygghet och säkerhet

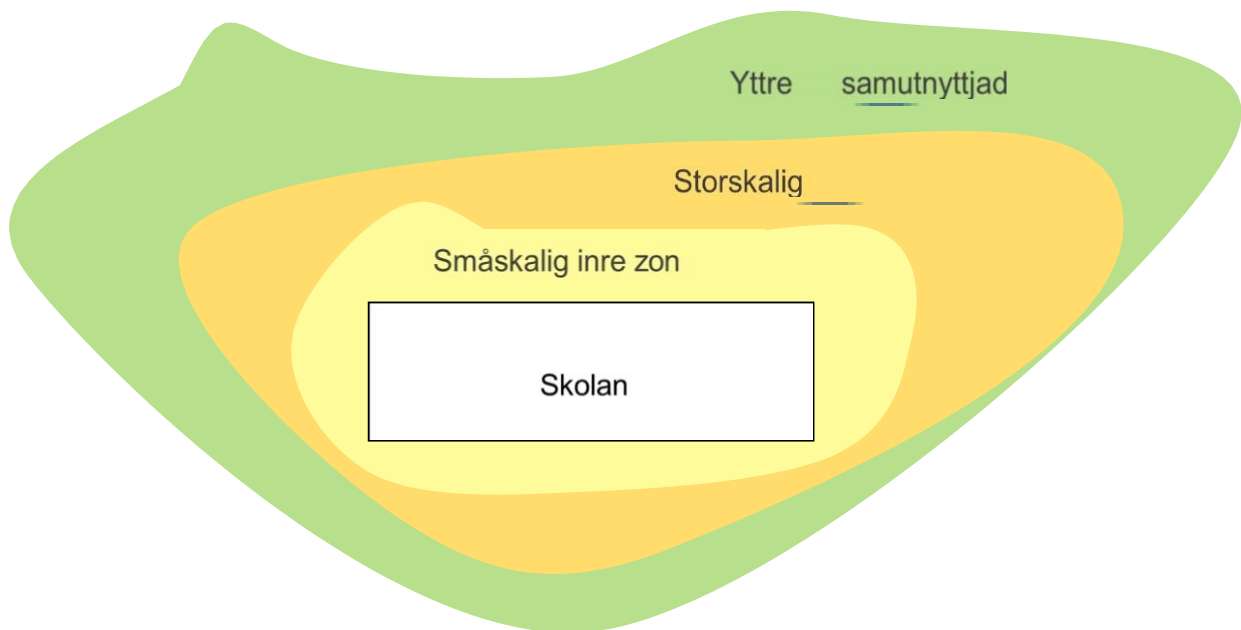
- Delar av skolan/skolgården där risk för skadegörelse och inbrott föreligger ska belysas extra.
- En överblickbar skolgård där undanskymda ytor ska undvikas.
- Låga buskar kan med fördel användas för avgränsning men med god överblickbarhet för vuxna.
- Säkra hämta- och lämnazoner.
- Varuleveranser ska skiljas från skolgård/lektytor samt från zoner för hämtning och lämning.
- Närhet till kollektiva transportmedel bör eftersträvas.

Komplementbyggnader

- För årskurs F-6 ska det finnas minst två oisolerade förråd. Storlek på förråd avgörs av skolans storlek.
- Lekförråden ska vara försedda med fast hyllinredning i tre nivåer längs med väggarna. Minst ett av förråden ska ha tillgång till eluttag.

Cykel- och mopedparkering

- Väl tilltagna cykelparkeringar/mopedparkeringar. Antal parkeringar ska diskuteras inför varje nytt projekt.
- Parkeringarna ska förläggas till plats med god uppsikt.
- Det bör även finnas tillgång till tak för att skydda parkerade cyklar för väder och vind.

14.2. Årskurs F-6

Småskalig inre zon

Den inre zonen förläggs närmast skolbyggnaden och hemvisterna. Den domineras av lugn och ro då skolbyggnaden avskärmar den zonen från omgivande störningar och buller.

I denna zon ska det finnas bänkar och bord för olika aktiviteter, undervisning och vila. Här prioriteras aktiviteter i halvklass eller mindre grupper, upp till 15 elever. Med skärmtak över valda delar av området kan utomhussåsongen förlängas. Goda förrådsmöjligheter ska finnas.

Storskalig mellanzon

Mellanzonen passar för mer utrymmeskrävande aktiviteter och rörelse. Här ska eleverna kunna röra sig i olika riktningar mellan många olika aktiviteter. Exempel på aktiviteter i mellanzonen är bollsport, exempelvis landbandy och basket, klättring, gymnastik, kompisgungor, sandlådelek etc. Det ska även finnas ytor för att kunna rita upp mönster för pedagogik och lek m.m.

I denna zon bör det finnas samlingsytor, med bänkar, stockar etc, för att kunna samla en hel klass på samma ställe. Förråd för de mer utrymmeskrävande aktiviteterna ska finnas i denna zon.

Yttre samutnyttjad zon

Denna del av skolgården ska kunna användas av både skola och allmänhet. Således finns det i denna zon goda förutsättningar för rekreation och pedagogik samt för fritidsaktiviteter. Här finns det möjligheter för både spontanidrott och för ordnade föreningsaktiviteter. Här planeras det för aktiviteter som kräver större ytor. Det kan handla om konstgräsplan, pulkabacke, skateboardramp, friidrottsytor i form av löparbanor och längdhoppsgrop etc.

Det är önskvärt om det i den yttre zonen finns möjlighet att samla hela skolan. Eventuellt runt en plats som möjliggör olika framträdanden.

14.3. Årskurs 7–9

För de äldre elevernas behov det finnas attraktiva mötesplatser i utemiljön som de kan skapa anknytning till. Det behöver finnas informella hängplatser, såsom trappor, trädäck och andra extensiva platser, att vara på men även mer traditionella bord och bänkar. Det är viktigt med platser där det går att se andra men även själv synas. Dessa platser kan kombineras med platser som lockar till rörelse och socialt samspel exempelvis streetbasketkorgar, allaktivitetsplan och utegym.

Småskalig inre zon

Den inre zonen förläggs närmast skolbyggnaden och hemvisterna. Den domineras av lugn och ro då skolbyggnaden avskärmar den zonen från omgivande störningar och buller. I denna zon ska det finnas bänkar och bord för olika aktiviteter, undervisning och vila.

Storskalig mellanzon

Mellanzonen passar för mer utrymmeskrävande aktiviteter och rörelse. Här ska eleverna kunna röra sig i olika riktningar mellan många olika aktiviteter. Exempel på aktiviteter i mellanzonen är bollsport, exempelvis landbandy och basket. I denna zon bör det finnas samlingsytor, med bänkar, stockar etc, för att kunna samla en hel klass på samma ställe.

Yttre samutnyttjad zon

Denna del av skolgården ska kunna användas av både skola och allmänhet. Således finns det i denna zon goda förutsättningar för rekreation och pedagogik samt för fritidsaktiviteter. Här finns det möjligheter för både spontanidrott och för ordnade föreningsaktiviteter. Här planeras det för aktiviteter som kräver större ytor. Det kan handla om konstgräsplan, skateboardramp, utegym etc.

Det är önskvärt om det i den yttre zonen finns möjlighet att samla hela skolan. Eventuellt runt en plats som möjliggör olika framträdanden.

Faktaruta

Skolgårdens utformning

- Skolgården ska utformas för att användas till både lek och undervisning.
- Med skärmtak över valda delar av området kan utomhussäsongen förlängas.
- Möjlighet att välja mellan sol och skugga från pergola och/eller träd. *Pergola bör finnas då det med fördel kan skapa rum i rummen.*
- Fasta bänkar och bord.
- Sittytor får gärna vara i lekfull design.
- Material och utformning som ställer höga krav på underhåll och skötsel ska undvikas.
- Gården ska delas in i olika zoner där varje zon ska planeras utifrån olika funktioner.
- God belysning så att eleverna kan vara ute även under den mörka årstiden.
- Möjlighet till skugga ska finnas.
- Utrymme för spontana och sociala mötesplatser.
- Någon form av läktare/amfiteater som möjliggör samlingar, omfattning utreds inför varje byggnation.
- Plats för att eventuellt odla.
- Utforskande miljöer med olika nivåer och kuber.

Lekutrustning

- Lekredskap ska inbjuda till både fysisk aktivitet och pedagogisk verksamhet.
- Utrustning för lek och lärande ska uppfylla kraven i europastandarderna.
- Utforskande miljöer med buskar, olika nivåer och kuber.
- Rutschkana.
- Klätterlek.
- Balansgång.
- Gungor med inspringningsskydd.
- Platt och öppen yta för bollek, asfaltsmålning.
- Cykelbanor som ej korsar övriga lekmiljöer.

Uppföljning frånvaro

7

2023.113 BUN

Datum: 2023-03-22
Handläggare: Isak Bjärmark
Direktr:
Diariernr: 2023.113 BUN

Barn- och ungdomsnämnden

Tjänsteskrivelse Uppföljning frånvaro lå 2223 april

Ärendebeskrivning

Enligt skollagen ska varje huvudman inom skolväsendet på huvudmannanivå kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen. Som en del i det systematiska kvalitetsarbetet följer skolorna inom barn- och ungdomsförvaltningen kontinuerligt alla elevers närvaro. När en elev har upprepade eller längre frånvaro ska rektorn starta en utredning (7 kap. 19§ skollagen). När en utredning om en elevs frånvaro har inletts ska rektor se till att frånvaron snarast anmäls till huvudmannen. Utifrån vad utredningen visar beslutar sedan rektor om en handlingsplan att arbeta utifrån för att främja elevens närvaro.

I december, april och september rapporterar Barn- och ungdomsförvaltningen antalet pågående handlingsplaner för att motverka problematisk skolfrånvaro och frånvaron för samtliga skolplacerade elever.

Förvaltningens yttrande

Arbetet med att främja närvaro börjar i förskolan där också grunden till samverkan med vårdnadshavare läggs. I förskolans och skolans grundläggande arbete görs insatser för att skapa ett gott klimat där barn och elever känner sig trygga, mår bra och trivs i förskolan och skolan. I skolan kompletteras arbetet med ytterligare insatser riktat till elever som riskerar att hamna i omfattande frånvaro.

Barn- och ungdomsförvaltningen arbetar utifrån en förvaltningsgemensam riktlinje som kompletteras med lokala rutiner på respektive skola. Enligt riktlinjen ska särskilt arbete med frånvaron påbörjas då en elev har 15% frånvaro eller tidigare om det föreligger oro. Initialt handlar det om att ta kontakt med vårdnadshavare och uppmärksamma att frånvaron är högre än vad som förväntas. Om ingen förändring sker inom två veckor inleds en frånvaroutredning. Det finns många anledningar till att en elev har frånvaro, längre sjukdomsperioder så som influensa eller en semesterresa är vanliga orsaker och därför i regel inte en källa till oro. Med stöd i frånvaroutredningen avgörs om en särskild handlingsplan och riktade närvarofrämjande insatser behövs.

Antal pågående handlingsplaner utifrån upprättade frånvaroutredning (per 2022-02-24)

	Antal, totalt	Antal, flickor	Antal, pojkar
F-3	8	3	5
4-6	30	13	17
7-9	53	27	26
Totalt F-9	91	43	48

Antal avslutade och nya handlingsplaner

4 avslutade handlingsplaner och 14 nya handlingsplaner upprättades perioden 2022-10-28 till 2023-02-24.

Frånvaro fördelat per frånvarointervall

Perioden 2022-10-28 till 2023-02-24.

	15,0%-24,9%	25,0%-49,9%	50,0%-100%
F-3	388	144	7
4-6	258	93	16
7-9	304	174	47
Totalt F-9	950	411	70

Analys av frånvaron

Under den aktuella mätperioden 221028-230224 har en större andel elever med en frånvaro på 15% eller mer jämfört med föregående mätperiod. Ökning ungefär lika stor i de tre intervallen 15-24,9%, 25-49,9% och 50-100%. Av skolornas analyser framgår det ökningen beror på att vinterhalvåret har varit en period med mer sjukdom i form av framförallt infektioner, detta speglar övriga samhället. Frånvaron är högre för den aktuella mätperioden i jämförelse med verksamhetsåren 19/20, 20/21 och 21/22. Genomsnittet för de två mätperioderna under verksamhetsåret 22/23 är lägre än föregående verksamhetsår och om trenden fortsätter kommer frånvaron vara lägre för verksamhetsåret 22/23 än 21/22.

Bilagt till tjänsteskrivelsen finns en fördjupad analys.

Ekonomisk bedömning

Beslutet medför inga kostnader.

Förslag till beslut

Redovisningen godkänns.

Helena Balte
Förvaltningschef

Isak Bjärmark
Verksamhetsutvecklare

Frånvaroanalys

Barn- och ungdomsförvaltningen

2022-10-28 till 2023-02-24

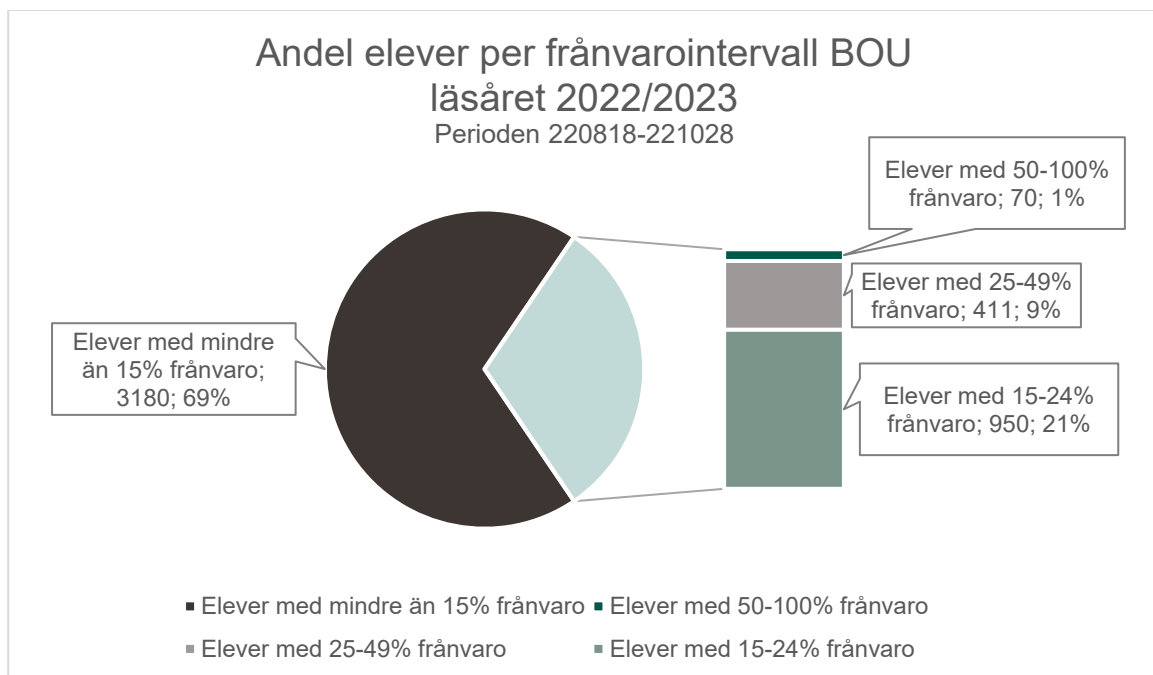

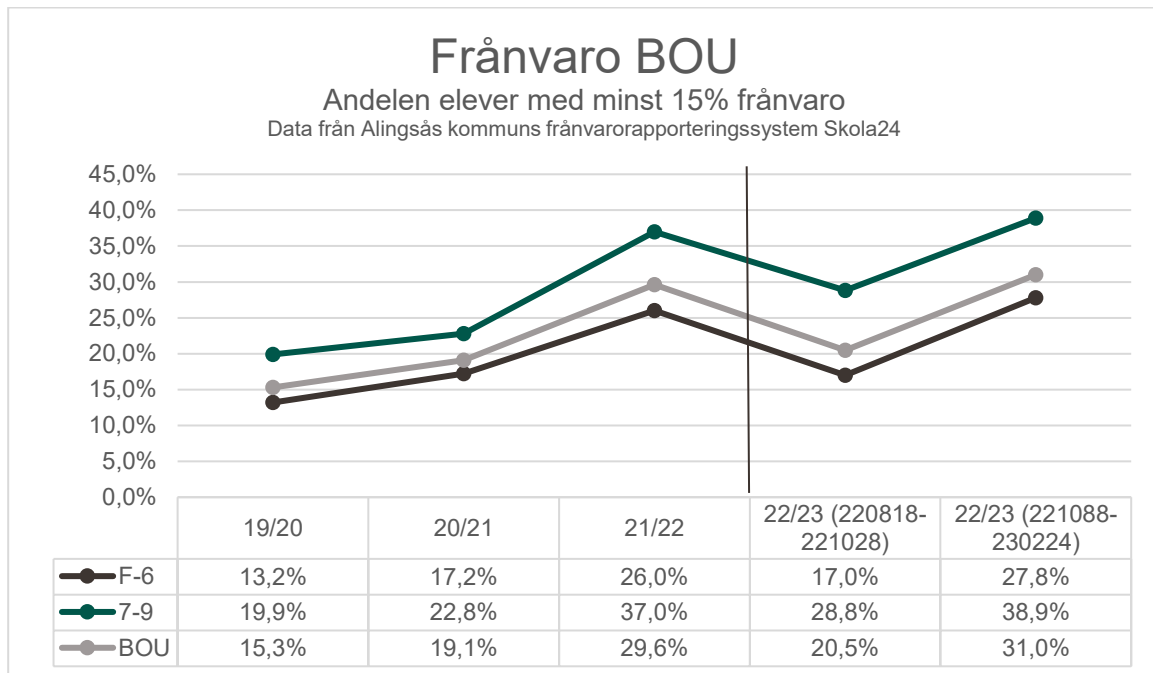
1. Frånvaroanalys

Tre gånger per verksamhetsår genomför Barn- och ungdomsförvaltningen en fördjupad analys av elevers frånvaro på huvudmannanivå. Analyserna tar sin utgångspunkt i respektive skolas analysarbete kopplat till arbetet med att främja närvaro, såväl på individ- som gruppnivå. Enheterna arbetar med att analysera skolans resultat löpande under året och vid tre tillfällen varje verksamhetsår sammanställs och analyseras närvaron vid respektive skola. I analysarbetet följs elevers frånvaro i fyra frånvarointervall 0-14,9%, 15-24,9%, 25-49,9% och 50-100% frånvaro. Analyserna rapporteras till Barn- och ungdomsnämnden i december, april och september. Frånvaro redovisas och analyseras på huvudmannanivå tillsammans med pågående handlingsplaner för ökad närvaro.

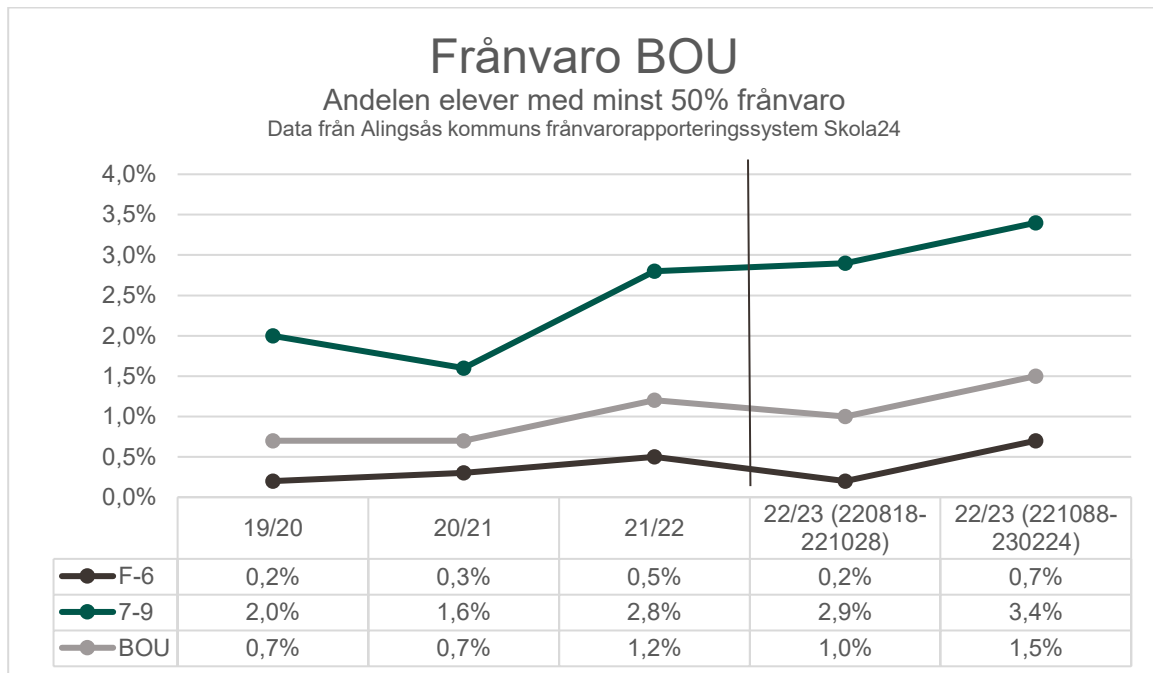
1.1. Total frånvaro

Totalt har 31% procent av eleverna en frånvaro om 15% eller mer av undervisningstiden. Majoriteten av dessa återfinns i intervallet 15-24,9%. Frånvaron består till övervägande del vårdnadshavare som har sjukanmält sitt barn eller fått beviljad ledighet. Bland de elever som har en frånvaro på 50% eller mer framkommer det i skolornas analyser att framför allt är elever med olika typer av psykisk ohälsa. Ett gemensamt arbete i samverkan med andra samhällsaktörer är pågående i del av dessa fall, det består bland annat med samverkan med sjukvård eller socialtjänst.

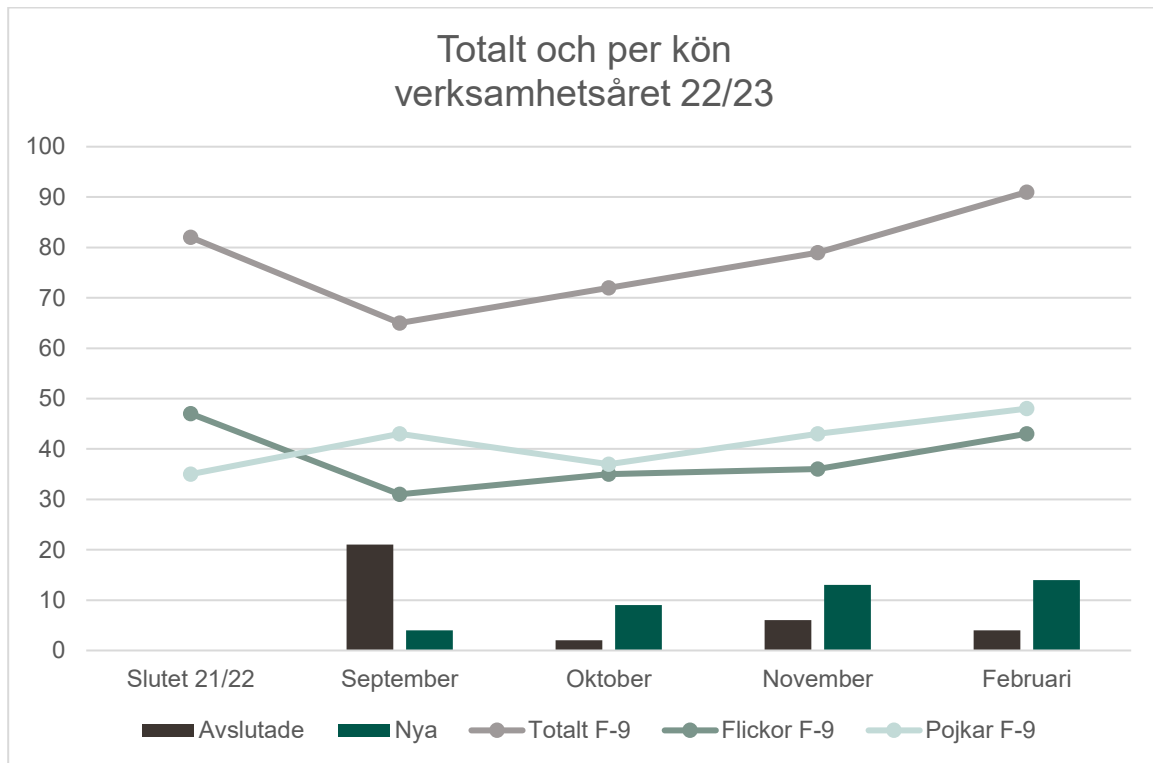
Under den aktuella mätperioden 221028-230224 har en större andel elever med en frånvaro på 15% eller mer jämfört med föregående mätperiod. Ökning ungefär lika stor i de tre intervallen 15-24,9%, 25-49,9% och 50-100%. Av skolornas analyser framgår det ökningen beror på att vinterhalvåret har varit en period med mer sjukdom i form av framförallt infektioner, detta speglar övriga samhället. Frånvaron är högre för den aktuella mätperioden i jämförelse med verksamhetsåren 19/20, 20/21 och 21/22. Genomsnittet för de två mätperioderna under verksamhetsåret 22/23 är lägre än föregående verksamhetsår och om trenden fortsätter kommer frånvaron vara lägre för verksamhetsåret 22/23 än 21/22.

Andelen elever i frånvarointervall 50-100% frånvaro har ökat med 0,5 procentenheter. Av skolornas analyser framgår det att det är fler elever som det finns en stor komplexitet kring skolfrånvaron. Forskning betonar att grundliga utredning tillsammans med tätt samarbete med elev och vårdnadshavare är viktiga framgångsfaktorer för ökad skolnärvaro. Viktiga insatser i ett sådant arbete inkluderar bland annat anpassningar i skolan, stöd till vårdnadshavare och insatser av externa aktörer några av de insatser som behövs för ett långsiktigt arbete. Barn- och ungdomsförvaltning samverkar bland annat med socialtjänsten genom SIP (samordnad individuell plan) och genom det skolsociala teamet.

1.2. Pågående handlingsplaner för ökad närvaro

Barn- och ungdomsförvaltningen följer löpande de elever som har problematisk skolfrånvaro genom sammanställning av de pågående handlingsplaner för ökad närvaro.

Det totala antalet pågående handlingsplaner fortsätter att öka, vilket följer samma mönster som de tidigare verksamhetsåren, där antalet handlingsplaner ökar succesivt ökar under året och i takt med att frånvaron ökar. En skillnad från tidigare år är att det är fler pågående handlingsplaner för ökad närvaro för gruppen pojkar i jämförelse för gruppen flickor. Förvaltningens bedömning är att ökningen av det totala antalet pågående handlingsplaner beror på ett ökat fokus på den höga frånvaron och ett mer systematiskt arbete för ökad närvaro.

Det finns marginella skillnader i frånvaro i jämförelse mellan gruppen flickor och gruppen pojkar, 31,2 mot 30,8 procentenheter. Tydligare är skillnaden mellan gruppen flickor och gruppen pojkar som har en frånvaro i intervallet 50-100%, där 1,9% av gruppen flickor och 1,2% av gruppen pojkarna återfinns. Däremot är något fler handlingsplaner för ökad närvaro pågående för gruppen pojkar. Då huvudmannen kan konstatera att det är en betydligt större grupp elever som har frånvaro som överstiger 25% inte överensstämmer med antal upprättade handlingsplaner för att öka frånvaro så behöver förvaltningen fortsatt stödja och utveckla arbetet med handlingsplaner för ökad närvaro.

1.3. Slutsatser

Det har skett en ökning av den totala frånvaron under verksamhetsårets andra tredjedel i jämförelse med verksamhetsårets första tredjedel. Hela verksamhetsåret 22/23 sammantaget är frånvaron lägre i jämförelse med föregående verksamhetsår. Det är i

förskoleklass och de högre årskurserna frånvaro är särskilt utmanande. Det är få elever som får en oanmäld frånvaro 15% eller mer. Det är i stort sett bara anmäld frånvaro, det vill säga sjukfrånvaro, ledighet eller andra giltiga skäl. Även om vissa enheter har noterat att något fler fall av oanmäld frånvaro under denna mätperiod jämfört med föregående. Detta har enheterna satt in insatser för.

Det finns en marginell skillnad mellan gruppen flickor och gruppen pojkar. Tydligare är skillnaden mellan gruppen flickor och gruppen pojkar som har en frånvaro i intervallet 50,0-100%. Där det med stigande ålder är fler flickor med en problematisk skolfrånvaro. Bland de elever på som har frånvaro 50,0%-100% är det elever som lider av psykisk ohälsa och där det oftast finns ett pågående arbete i samverkan med andra samhällsaktörer, som sjukvård eller socialtjänst.

De som har en frånvaro är elever som är sjukanmälda eller fått beviljad ledighet av skolan. Det kan behöva genomföras en översyn rörande på vilka grunder som frånvaro beviljats. Vidare behöver ett arbete göras för de elever som har ihållande har en hög frånvaro på grund av att vårdnadshavarna har sjukanmält dem. För att identifiera vilket stöd som familjerna kan behöva av skola, sjukvård eller andra samhällsaktörer. Elever som är frånvarande över 15% ihållande missar en betydande del av sin utbildning. Det är därför avgörande att också samverka med vårdnadshavare kring minska all typ av frånvaro. Detta blir komplext eftersom ett sjukt barn måste vara hemma för att återhämta sig. Hälsa och lärande hänger ihop, där barn med goda studieresultat har en bättre hälsa och blir på så sätt en positivt uppåtgående spiral. I de fall elever har en ohälsa påverkar det studieresultat och närvaro, där det är viktigt att med tidig upptäckt genom att t.ex. att tidigt identifiera psykosomatiska besvär.

Det förekommer att de elever som har problematisk skolfrånvaro har det på grund av faktorer i skolan. Bland annat framgår det av skolornas analyser att det kan bero på otrygghet i skolan eller att skolan inte anpassar undervisningen tillräckligt efter elevens behov och kunskapsnivåer. Det förekommer också att elever är frånvarande vid de tillfällen som de behöver ha undervisning på en annan skola. Detta är någon som sker för elever på alla F-6-skolor t.ex. för att det saknas specialsalar eller rätt ämneskompetens (framförallt moderna språk samt hem- och konsumentkunskap). Arbetet med att anpassa verksamheten efter elevernas behov är en viktig del i skolornas systematiska kvalitetsarbete, där respektive skola arbetar med att utveckla en mer tillgänglig undervisning t.ex. genom särskilda undervisningsgrupper och bred undervisning i den ordinarie undervisningen. Vidare finns ett pågående arbete inom respektive skola och på huvudmannanivå med att främja, förebygga och åtgärda kränkande behandling, trakasserier och diskriminering.